

المشتدب

فی صرف ونحو لسان العرب

MARMARA UNIVERSITESI
İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi

Kayıt No: 15032

نحو قسمی

Konu No:

محمد زهفی

(مشذب) منقح ومهندب دیمکدر. بوکتاب (مکتب ادب) ک عربی
درسخانه سنه بطریق الاملاء حاصل ارمش اولدیفندن براسمی ده (مکتب
ادب) ایدی. وجه لائی اوزره اصلاح اولمش معناسنه اولان (المرتاب)
لفظاً ومعنی ردها مناسبتلی اولقله بودفنه کتابک نام دیکرینه (المرتاب)
دینلمش وان شاء الله تعالی طبعه ثالته ده بسبتون (المرتاب) نامبله نشری
مصمم بولنمشدر.

MARMARA UNIVERSITESI
ANİYAT FAKÜLTESİ
KÜTÜPHANESİNE

ارف نظارت جلبه سنک و مطبوعات داخله مدیریت جلبه سنک ریخته
طبع اولنمشدر.

استانبول
Klasik Arap Hoca
tarafından Vakıf edilmiştir.

مادوربان) شرکت مرتبیه مطبعه سی — باب عالی جاده سی ۹۰ لوله ۱۵۰۰

۱۳۲۰

المشذب

في صرف ونحو لسان العرب

نحو قسمي

محمد ذهني

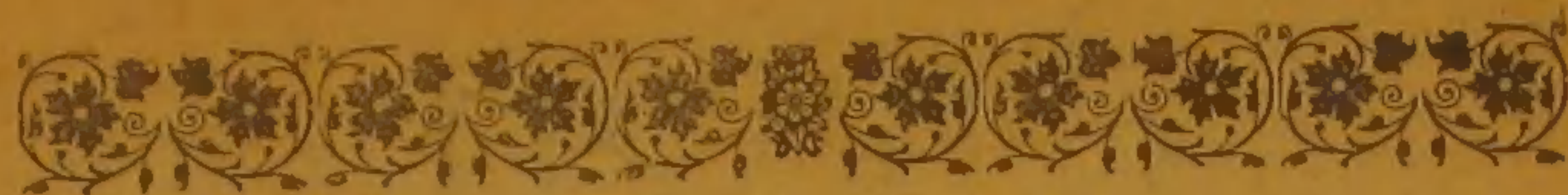
(مشذب) منقح ومهذب ديمكدر. بوكتاب (مكتب ادب) ك عربي
درمخانه سنده. بطريق الاملاء حاصل اولمش اولديغندن براسمي ده (مكتب
ادب) ايدى. وجه لائقي اوزره اصلاح اولمش مفعاسنه اولان (المرتاب)
لفظاً ومعنى دها مناسبتلى اولغله بو دفعه كتابك نام ديكرينه (المرتاب)
دينلش وان شاء الله تعالى طبعه ثالثه ده بسبتون (المرتاب) ناميله نشرى
مهم بولمشد.

معارف نظارت جليله سنك ومطبوعات داخله مديريت عليه سنك رخصتيله
طبع اولمشد.

استانبول

(آصادوريان) شركت مرتبيه مطبعه سى — باب عالي جاده سى نومرو ۵۲

۱۳۲۰

بسم الله الرحمن الرحيم

نموده کلمه اقسامی (مُغَرَّب) و (مَبْنِی) نامرینه ایکی به منحصر در .
مضارع دن ماعدا فعللر و علی العموم حرفلر و بر طاقم ادوات مبنی
قسمندندر . اسملرک الکچوغی معرب و برازی مبنیدر . جمله لر دخی مبنیدر .

مبنیات

آخری حرکه و یا سکوندن بر حال اوزره قالان کلمات دیمکدر .
(مبنی) اولان اسملرک باشلوجه سی شونلردر : ضمیرلر ، اسم
اشارتلر ، اسم موصوللر .

ضمائر

(ضمیر) متکلمه یاخود مخاطبه و یاخود غائبه دلالت ایدن اسمدر .

متکلم	}	مفرد	أَنَا = بِن
		جمع	أَنْتُمْ = بَز
مخاطب مذکر	}	مفرد	أَنْتَ = سَن
		تنییه	أَنْتُمَا = ایکیکزر
		جمع	أَنْتُمْ = سَنز

مخاطب مؤنث	}	مفرد	أَنْتِ = سَن
		تنییه	أَنْتُمَا = ایکیکزر
		جمع	أَنْتُنَّ = سَنز
غائب مذکر	}	مفرد	هُوَ = او
		تنییه	هُمَا = ایکیکسی
		جمع	هُمْ = آنلر
غائب مؤنث	}	مفرد	هِيَ = او
		تنییه	هُمَا = ایکیکسی
		جمع	هُنَّ = آنلر

بونلر ضمیرلرک مجرد حالیدرکه عبارده مبتداء، خبر و تأکید صورتیه
فاعل و نائب فاعل اولورلر .

ضمیرلرک مفعول و اضافت حالی شویله در :

متکلم	}	مفرد	إِنِّي = بِنی ، بکا ، بَنم
		جمع	إِنَّا = بَزی ، بزه ، بَزَم
مخاطب مذکر	}	مفرد	إِيَّاكَ = سَنی ، سکا ، سَنک
		تنییه	إِيَّاکُمَا = ایکیکزی ، ایکیکزه ، ایکیکزرک
		جمع	إِيَّاکُمْ = سَنزی ، سزه ، سَنزک
مخاطب مؤنث	}	مفرد	إِيَّاكَ = سَنی ، سکا ، سَنک
		تنییه	إِيَّاکُمَا = ایکیکزی ، ایکیکزه ، ایکیکزرک
		جمع	إِيَّاكُنَّ = سَنزی ، سزه ، سَنزک

مفرد } غائب مذكر
 إثاء = اني، اكا، انك
 تنبيه }
 اثاهما = ايكسني، ايكسنه، ايكسنك
 جمع }
 اثاهم = انلري، انلره، انلرك

مفرد } غائب مؤنث
 اثاها = اني، اكا، انك
 تنبيه }
 اثاهما = ايكسني، الخ
 جمع }
 اثاهن = انلري، انلره، انلرك

ضمير لرك بوصورته استعماله فعللرك اوست طرفنده بولندقلرنده
 و فعللردن صكره اوزاق دوشدكلرنده و برده موقع تحذيره وعطف
 وتعدادده تصادف اولنور: اِيَاكَ نَعْبُدُ وَ اِيَاكَ نَسْتَعِينُ. اَعْظِيَهُ اِيَاهُ،
 اِيَاكَ. اِيَاكَ وَاَنَا اَوَايَاكُمْ. وَقَفَّيْ اِللهُ وَ اِيَاكَ. اِيَاكَ وَالْمَرَاءِ.

بو صورتلرك غيريده ضميرلر اضافت ومفعول حاللرنده (اِيَا) سز
 اوله رق افعال واسمانك اواخرينه اتصال ايدر.

افعال آخرنده كي ضميرلر مفعول واسمانك آخرنده كي ضميرلر مضاف اليه
 اولمق اوزره حل اولنور: كَتَبْتُكَ = سني يازدي. كُتِبْتُكَ = سنك كتابلرك.
 متكلم ضميري اولان (ي) نك فعله اتصالده كندندن اول برنون
 زياده ايديلور واكا (نون وقايه) دينور: كَتَبْتُ يَكْتُبُنِي.

بو نونك كسر سيله اكتفا اولنهرق يانك محذوف اولديني دخي
 واردر: ان هؤلا، ضيفي فلا تفضحون واتقوا الله ولا تخزون.

ياء متكلمك ساكن وحرف مد اولسي اصلدر: كتابي. كمي. اهلكني.

فتح ايله حركه لنديكي دخي واردر [١]: ولي دين. ومن ممي.
 ما انا بباسط يدي اليك.

ماقبلي حرف مد اولورسه فتحه لا بددر: فاي. فوي = في. اياي.
 برده كندندن صكره ساكنه ملاقي اولديغنده فتحه الور: ان
 اهلكني الله. اين شركائي الذين الآيه.

فتح اوزره وقف اولندقدده كنديسي هاء سكت [٢] تعقيب ايلر:
 ما أغنى عني ماله، هلك عني سلطانيه.

ضمير غائبلر ايچون برقاعده واردر شويله كه: اوست طرفنده كي
 حرف (ي) اولورسه ياخود مكسور بولنورسه ضميرلر مكسور
 اوقنور. بو ايكي صورتك غيريده مضموم تلفظ اولنور: عَائِيهِ، عَلَيْهِمَا،
 عَلَيْهِم، عَلَيْهِن. يَهُ، يَهُمَا الخ. عَنْهُ، عَنْهُمَا. مِنْهُ، مِنْهُمَا الخ.

بومثاللر بزه برقاعده دها كوسترركه ضمير غائب كرك مكسور وكرك
 مضموم اولسون اوست طرفي متحرك ايسه مد اولنهرق، دكل ايسه
 مد اولنهرق اوقنور: كَتَبَهُ، يَهُ، عَلَيْهِ، مِنْهُ.

اسماء اشارات

(اسم إشارة) لسانمزده كي شو، بو كي اشارت واره موقعنده

قوللا نيلان اسمدر:

(١) أشعارده او فتحه اشباع اولنهرق الف حاصل اولديني بييله اولور.

كما في قول قيس العاصري:

ولوان واش بالمامة داره. وداري باعلي حفر موت امتدي ليا.

(٢) كتابك آخرنده كي ادواته باقكر.

(مفرد) (تثنيه) (جمع)

هَذَا هَذَانِ وَيَا هَذَيْنِ هَؤُلَاءِ بونلر مذکر در .
 [١] هَذِهِ هَاتَانِ وَيَا هَاتَيْنِ هَؤُلَاءِ بونلر مؤنث در .

کوریلور که اسم اشارت لک تثنيه لری مبنی دکل معربدر . اسم اشارت لک مؤنث لکی ومذکر لکی مشارالیه اعتبار یله در .

اصل اسم اشارت ذا ویا ذیه ذان ویا تان الخ کله لریدر . اولنده کی هالر ادات تثنيه [٢] در .

اسم اشارت لک هاسر اوله رق استعمال اولندیغی دخی واردر . وبو استعمالی اشعارده اکثر در : ها انا ذا . ذی الارض .

اسم اشارت لر هادن انفکاک ایتدیگی صورته آخینه ضمیر مخاطب اتصال ایدرک : ذَاکَ ، ذَاکَ ، اُولَئِکَ . دینور واو ضمیر لر مخاطبک حاله کوره دکیشور : ذَاکُمَا ، ذَاکُمْ ، ذَاکُنَّ .

ذا ایله کافک ارسنه بر لام مکسوره کله رک ذَاکَ دخی دینور که بونک خاصه مؤنثی تِلْکَ لفظیدر . بونده دخی ضمیر مخاطب مخاطبک حاله کوره تبدل ایدر : ذَاکَ ، ذَاکُمَا ، تِلْکَ ، تِلْکُمَا الخ .

بونلردن هَذَا قریبه ، ذَاکَ متوسطه ، ذَلِکَ بعیده موضوعدر . مشارالیه بعید اولدیغی حالده انی اعظاماً ذَاکَ استعمال اولندیغی کثیر الوقوعدر : ذَلِکَ الْکِتَابُ لَارِیْبَ فِیْهِ .

(١) اسم اشارتک مفرد مؤنثی بوکا منحصر اولیوب (هَذِی) و (هَاتَا) وهاسر اوله رق (ذِی) و (تَا) دخی دینور .

(٢) لسانمزه تطبیقه (اشته) لفظنک مؤدی اولدیغی معنایی مؤدی اولور : هَذَا = اشته شو . ههنا = اشته بوراده . یاخود شوراسی .

شونلر مکانه مخصوص اسم اشارتدر : هُنَا = بوراسی یاخود بوراده . هُنَاکَ = اوراسی یاخود اوراده . هُنَالِکَ = تااوراسی یاخود تا اوراده [١] .

{ بوراسی یاخود بوراده }
 { اوراسی یاخود اوراده } م

لِهَذَا = بونک ایچون . فَلِذَا = ایمدی بونک ایچون . عَنْ هَذَا = بوندن طولایی . فَعَلِیْ هَذَا = اشته بوکا بناءً . مِنْ تَمَّ = بوکا مبنی . مِنْ أَجْلِ ذَلِکَ = اندن طولایی . اِلَى هُنَا = بورایه قدر .

اسماء موصوله

(اسم موصول) لسانمزه «اوکه» یاخود «اوکیسه که» کی معناسی کندندن صکره کله جک بر جمله خبریه ایله تمام اولان اسمدر . متممی اولان جمله یه (صله) تعبیر اولنور [٢] :

(مفرد) (تثنيه) (جمع)

الَّذِی الَّذَانِ وَيَا الَّذَيْنِ الَّذَيْنِ وَيَا اَلْأُولَى بونلر مذکر در .
 الَّتِی اللَّثَانِ وَيَا اللَّثَيْنِ اللَّثَانِ وَيَا اَلْأُولَى بونلر مؤنث در .

اسم موصوللرک دخی تثنيه لری مبنی دکل ، معربدر .

[١] بوکله اوزمان ، او عینده ماکنده دخی استعمال اولنور .

[٢] صله لر جمله اسمیه و فعلیه دن اولدیغی کی شبه جمله دن دخی اولور :

الَّذِی فِیْهِ . و یعلم ما فی البر والبحر .

شول کیمسه که شول شی که معنای رنده بری ذوی العقولده و دیکری
ذوی العقولک غیریده مستعمل اولان من ایله ما دخی اسماء موصوله دندر
وبونلر هم مفرد وهم جمع مقامنده مستعملدر .

معربات

اعراب آلان یعنی آخری بر حالده قالمیوب کاه مرفوع و کاه منصوب
و کاه مجرور اولان کلمات دیمکدر .

اعراب

کلمه نك آخرنده (١) دکیشان حرکات و حروفدن عبارتدر .
حرکه اوچ اولدینی کبی اعراب موقعنده بولنان حرف دخی اوچدر .
(واو) ضمه موقعنده و (یاء) کسره موقعنده و (الف) فتحه موقعنده بولنور .
بو اوچ حرفک بویلهجه اعراب اوله رق استعمالنه شو کلماتده تصادف
اولنور (٢): آب آخ حم قم ذو .

(٣) (ذو) مستثنی اولق اوزره بولکلر ضمیر متکلمک غیریه مضاف
اولدقلرنده (٤) بو حرفلری حرکه مقامنده آلورلر :

(١) یعنی ماده اصلیه اعتباریله آخر واقع اولان یرده دیمکدر . مسلمان
مسلمون کبی تنبیهلرک و جمعلرک محل اعرابی نوندن اول اولان حرفدر . نونلر
دائما ثابت اولدینی و ازجمله اضافت حالنده ساقط اولدینی ایچون آخر اولق
اوزره معتبر دکدر .

(٢) بونلرک بوراده بشی مذکوردر . التنجیلری اولق اوزره برده (هن)
کلمه سی واردرکه ذکرى مستهجن شی دیمکدر . بونکله مجموعه (اسماءسته معمله)
تعبیر اولنور .

(٣) (ذو) دن ماعداسی اضافتدر استعمال اوانه بیلور و او حالده معرب بالحرکه
اولور : اب ، ابا ، اب . الاخ . الفم .

(٤) و خاصة (قم) کلمه سی میمن آریله رق مضاف اولدیفنده : فوک .

أَبُوكَ یاخود أَبَاكَ ویاخود أَبِکَ = پدرک .
حَمُوكَ یاخود حَمَاكَ ویاخود حَمِکَ = قاینک .
فُوكَ یاخود فَاكَ ویاخود فِکَ = آغزک

ضمیر غائبه أَبُوهُ ، أَبَاهُ ، أَبَهُ ، أَخُوهُ ، أَخَاهُ ، أَخِيهِ الخ .
اسم ظاهره اضافتله : ابوالقاسم ، ابا القاسم ، ابی القاسم ، ابو بکر ،
ابا بکر ، ابی بکر . اخوالعرب ، اخاالعرب ، اخى العرب .
ذو کلمه سی دائما اسم ظاهره مضاف اولور : ذُو مَالٍ ذَامَالٍ ذِی مَالٍ =
صاحب مال .

تنبیهلر و جمعلر ایله انلرک ملحقاتی حروف مذکوره دن یالکز ایکسیله
استعمال اولنور . شویله که تنبیهلرک و ملحقاتنک اوترو حالنده (الف)
و اوستون و اسره حالرنده ماقبلی مفتوح (ی) بولندیریلور :
هَذَا ، هَذَيْنِ . كِتَابَانِ ، كِتَابَيْنِ . كِلَاهُمَا ، كِلَاهِمَا .
جمعلرک و ملحقاتنک اوترو حالنده (واو) و اوستون و اسره حالرنده

ماقبلی مکسور (ی) بولندیریلور :

مُسْلِمُونَ ، مُسْلِمِينَ . سَبْعُونَ ، سَبْعِينَ . عَلِيُّونَ ، عَلِيَّيْنِ .

اخطار — اوستون ، اسره ، اوترو یعنی فتحه ، کسره ضمه تعبیراتی

بنا القابندندرکه مبنی اولان کلماتک حرکات آخریهلری بواسطه یلدا اولنور .

اعراب حرکاته منحصر اولدینی یعنی حروف قسمته دخی شامل

اولسی لازم کلدیکی ایچون شو تعبیراتی وضع ایتشلردر : نصب =

فتحه ، رفع = ضمه ، جر (یاخود) خفض = کسره .

رفع اعرابی آلان کلمه (مرفوع) و نصب اعرابی آلان کلمه (منصوب) و جر اعرابی آلان کلمه (مجرور) دینور .

حرکات ایله معرب اولان کلماتک دخی علی التعاقب اوج حرکه ایله تلفظ اولنانلری اولدیغی کبی یالکز ایکی حرکه ایله تلفظ اولنانلری ده وارد . شویله که جمع مؤنث سالم اولان کله لر یالکز ضمه ایله کسره بی الورلر ؛ فتحه بی المازلر .

(غیر منصرف) تعبیر اولنان کله لر یالکز فتحه ایله ضمه بی الورلر ؛ کسره بی قبول ایتزلر .

بو ایکی صنف کلماتدن ماعداسی اوج حرکه ایله تلفظ اولنه بیلور . انلرک اعرابی (تام) و بونلرک اعرابی (ناقص) عد اولنور : مُعْجَزَاتُ أَحْمَدَ .

اعراب لفظی و تقدیری

حرف اولسون ، حرکه اولسون اعرابک ظاهر و ملفوظ اولاننه (اعراب لفظی) دینور . ظاهر و ملفوظ اولیاننه (اعراب تقدیری) تعبیر اولنور که اعراب فرض و تقدیرده قالمش دیمکدر .

حرف ایله معرب اولانلرک اعرابی (لفظی) اولمق غالبدر . انلرک تقدیریسی جمع مذکر سالملرک یاء متکلمه مضاف اولانلرنده کوریلور : مُسَلِّمِي . بَنِي .

حرکات ایله معرب اولانلرک تقدیریسی (الف) یاخود (یاء) ایله نهایت بولان کله لرده اولور . الف حرکه سز بر حرف اولدیغی ایچون منتهاسی الف اولان کلماتک اعرابی هر حالده تقدیریدر : اَذَى يَخُودُ اَلَّذِي مَعْنَى يَخُودُ اَلْمَعْنَى دَعْوَى يَخُودُ اَلدَّعْوَى رُؤْيَا يَخُودُ اَلرُّؤْيَا . یاء ایله نهایت بولان کلمات ایکیدن خالی دکلددر . یا ناقص و یا او حکمده

بولندیغی ایچون منتهاسی یادر : اَلْقَاضِي ، اَلْمُقْتِي ، اَللَّيَالِي ، اَلْأَرَاضِي . یاخود یاء متکلمه مضاف اولدیغی ایچون یا ایله نهایتلنمکده در . کتابی قلی ، ابی ، امی ، آبائی ، امهاتی .

بونلردن قسم اولک یالکز ایکی حالده اعرابی تقدیریدر که ضمه و کسره انلرده معنوی و مقدر اولوب فتحه ملفوظ و ظاهر اولور : اَلْقَاضِي ، اَلْمُقْتِي ، اَللَّيَالِي ، اَلْأَرَاضِي .

بونلرک حرف تعریفی ساقط اوله رق آخرنده کی یالر دخی ساقط اولمق صورتنده اعرابلری یینه بویله در : قَاضٍ ، قَاضِيًا ، أَرْضٍ أَرْضِيَّيَا .

قسم ثانینک هر حالده اعرابی تقدیریدر : کُتَّابِي ، کُتَّابِي ، اِقْلَامِي . (اعراب لفظی) اعراب تقدیرینک ماعداسیدر .

اخطار — تنبيه ملحقاً بتسديد اولان كَلَا وَكَلَّشَا كَلَّهْلِي ضَمِيرُهُ مضاف اولديغنده سائر تنبيه لر کبی معرب اولور : كَلَّا هُمَا كَلَّيْنِيهَا . اسم ظاهره مضاف اولديغنده الف ایله نهایت بولان کلمات کبی اعراب تقدیری ایله معرب بولنور : كَلَّا اَلرَّجُلَيْنِ . كَلَّا اَلْمَرَاتَيْنِ .

مضارع لر نواصب دن وجوازم دن خالی اولديغنده (مرفوع) اولوب نواصبه مشغول اولديغنده (منصوب) و جوازم ایله مشغول اولديغنده (مجزوم) بولنور . ناقص قسمیدن اولیان مضارع لرک مفردلری لفظاً مرفوعدر . و ناقص دن اولان مضارع لر تقدیراً مرفوعدر : يَكْتُبُ ، يَسْتَكْتِبُ ، يَدْعُو ، يَرْمِي ، يَهْتَدِي ، يَسْتَدْعِي .

مضارع لرك منصوب بقى الفله نهايت بولان ناقص لردن ماعداده ظاهر ويالكز
انلرده مقدر در: لَنْ يَدْعُوَ، اَنْ يَزِيحَ، اَنْ يَخْشَى، اَنْ يَتَمَتَّى، اَنْ يَتَوَارَى.
نواصب وجوازم وانلرك تأثيرى صرفده مييندر .

اسم عربيلرك يا اولنده حرف تعريف بولنور وياخود آخرنده
تنوين بولنور [۱] . بولنرك ايكيلى بر كلهده اجتماع ايتمز .

بولندن مضافلر وغير منصرفلر مستثنادر كه اضافت معنويه [۲] ايله
مضاف اولانلره نه حرف تعريف داخل اولور ، نهده تنوين لاحق
اولور . غير منصرفلره دخى تنوين لاحق اولمز .

غير منصرف

جرو تنوينى قبول ايتيان اسمدر . اونى عمللردن واونى علم اولميانلردن
اولق اوزره يكرمى نوعه بالغ اولور .

علم اولانلر

۱ حرفى اوچدن زياده اولان اسم اعجيبيلردر [۳] : يعقوب ،
يوسف ، اسمعيل ، جبريل ، ميكال ، اسحق ، هرون .

۲ حرفى اوچدن زياده اولوبده ادا تائيدن خالى بولنان مؤنث
اسملردر: زينب ، سعاد ، مريم ، جهنم .

[۱] بعض اهللام بولندن مستثنادر : مكة . طلحة .

[۲] اضافت لفظيه ايله مضاف اولانلرده حرف تعريفك كوردليكي واردر .
مقتضيك اضافت بختنه بافكز .

[۳] فى الاصل عربى اولوبده عربى يه دخیل اولانلردر . حرفى اوچ اولوب
وسطى متحرك اوليان اسم اعجيبيلر غير منصرفلكدن مستثنادر: نوح ، شيت ، ماه .

۳ اوچ حرفلى اولوبده وسطى متحرك اولان وادوات تائيدن خالى
بولنان مؤنث اسملردر: سقر ، لظى ، فذك [۱] .

۴ ادا تائيدن ايله نهايت بولان اسملردر . كرك اركك اسمى اولسون :
طلحة ، حمزة ، معاوية ، كرك قادين ويا مؤنث اسمى اولسون : خديجة ،
فاطمة ، سلمى ، سيمى ، مكة ، جنة ، ربعة .

۵ حرفى اوچدن زياده اولدينى حالده اركك اسمى ايكن قادينيه
ويريلان ياخود قادين اسمى ايكن ارككه ويريلان اسملردر: جعفر ، زينب
۶ فعلان ، فعلان ، فعلان وزنلرنده اولان اسملردر : سلمان ،
عمران ، عثمان .

۷ فعلان وزننده اولان اسملردر: رمضان ، غطفان .

۸ فعله مخصوص وزننده بولنان اسملردر: شمر ، آبان ، تغلب ،
يشكر ، يغلى ، يزفا .

۹ فَعَلَ وزننده اولان اسملردر: عمر . زفر . زحل [۲] .

۱۰ مركب مزجى اولان اسملردر: بَعَايَكَ حَضَرَ مَوْتَ . مَعْدَى كَرَب .

علم اولميانلر

۱ اَفْعَلْ وزننده اولان صفتلردر [۳] . كرك اسم تفضيل وكرك
صفت مشبه اولسون: احسن ، ابيض ، اسود .

[۱] مضر و مضر و حراء و نمود كى بلده وقيله وبقعه اسملى اولوبده
مؤنث معنوى عد اولنان بو نوع علملى بلد و حى و موقع مالىله مذكر
اعتبار ايدرك منصرف فيلقلرى دخى اولور .

[۲] علم اولميانلر ايچنده آخرك مؤنثى اولان اخري لفظيك جمل بولنان
(اخر) دخى غير منصرفدر و كذا نحو جمع .

[۳] افعَل وزننده كى اسملر غير منصرف دكلدر: ارنب ، اربع ، افى . (اول)
لفظى صفت اولورسه غير منصرف واسم اولورسه منصرفدر لقيته تاماً اول .
هذا اول بين الاولى . والحمد لله اولاً و آخرأ .

۲ قَعْلان ، قَعْلان وزنده کی صفر در : سَکَران = سرخوش .
عَطشان = صوسن (۱) . صَمَّیان = بهادر .

۳ فَعْلی وزنده کی کله لر : سَکَری ، عَطشی دَغوی ، مَرَضی .

۴ فَعْلی وزنده کی کله لر : صُغری ، کُبری بُشری ، حُبلی ، رُجعی .

۵ فَعْلی وزنده کی کله لر : ذِکری ، اِخدی ، اِثی .

۶ فَعْلان وزنده (۲) : بَیضاء ، سَوْداء ، صَحراء .

۷ فَعْلان وزنده : عَقْلان ، غَلْمان ، کَرْمان ، نَفْسان .

۸ اَفْعْلان وزنده : اَنَبیاء ، اَوَلیاء ، اَطَبیاء .

۹ اقصى الجموع اولانلر در : مَساجِد ، مَفاتیح ، دراهم (۳) .

۱۰ عدد معدوللر در : مَثْنی ، ثَناء = اِیکیشر ، اِیکیشر . مَثَلث ،

ثَلات = اوچر . مَرَبَع ، رُباع = دردر .

اخطار — غیر منصرف اولان بر کله حرف تعریف آلدیغنده
ویا خود بشقه بر کله یه مضاف اولدیغنده کسره یی قبول ایدر : جَلَسْتُ
فِي أَحْسَنِ الْمَجَالِسِ .

(۱) بووزنلرده کی مصدرلر واسملر غیر منصرف دکدر : لیان ، دیوان ،
جریان ، صفوان = یالچین قیا .

(۲) اشیاء کله سی دخی بو وزنده عد اولنه رق غیر منصرف اولشد .
حال بوکه بوکله نَک وزنی (افعال) در .

(۳) اقصى الجموع صیغه سنده اولوبده آخرنده یاسی ساقط اولانلر
اقصى الجموع نصابنده قالدقلری ایچون تنوین قبول ایدولر : لیال ،
برده انلرک تالیلری غیر منصرف دکدر : ملائکه . اشاعرة .

الف ثابت مدوده ویا مقصوده الیه نایب اولان
اسملر بووزنلرده کجمر دکدر وکانه غیر منصرف ندرن
تجادی ، قزادی ، قضا یا

اعراب محلی

مَبْنِیاتک و جمله لر دخی مبنی اولدیغیچون انلرک اعرابی موقعلر نده آرانور
و (اعراب محلی) تسمیه اولنور . مثلاً :

اسم اشارت اولان (هَذَا) بر عبارتده مبتدا یا خود خبر اولمق کبی
مرفوع موقعه بولنورسه محلاً مرفوع دینور . مفعول ویا مضاف الیه
موقعنده بولنورسه محلاً منصوب ویا مجرور دینور .

افعاله اتصال ایدن ضمائر مفعول اولمق اوزره محلاً منصوب اولدینی
کبی اسمایه اتصال ایدن ضمائر دخی مضاف الیه اولمق اوزره محلاً مجرور اولور .

عبارده خبر ، فاعل ، نائب فاعل ، مفعول ، حال ، صفت ،
مضاف الیه واقع اولان و بونلرک برینه تابع بولنن جمله لرک

دخی اعرابدن محلی واردر . شویله که مبتدایه و اِنْ اَنْ یه خبر واقع
اولان جمله لر محلاً مرفوعدر . و افعال ناقصه ویا مقاربه یه خبر واقع

اولان جمله لر محلاً منصوبدر . فاعل و نائب فاعل اولانلر محلاً مرفوع-
عدر . مفعول و حال واقع اولان جمله لر محلاً منصوبدر . صفت واقع

اولان جمله لر موصوفی مرفوع ایسه محلاً مرفوع ، منصوب ایسه
محلاً منصوب ، مجرور ایسه محلاً مجروردر . مضاف الیه واقع اولان

جمله لر محلاً مجروردر [*] .
شرط جازمه جواب واقع اولوبده قایه و اذا مفاجایه مقرون اولان
جمله محلاً مجزوم اولور : من یضال الله فلا هادی له . اذا هم یقنطون .

ابتدایه و مستأنفه که اکا مستأنفه دخی دینور و صله و جوابیه
[*] نحو هذا یوم ینفع الصادقین صدقهم . یوم هم یارزون .

وکل جملة وقعت بعد اذا وحیث . ولما الوجودیة عند من قال باسمیها .

وتفسيره [*] و معترضه واقع اولان جمله لك اعرابدن محلي يوقدر .
 براعراب ايله مشغول بولان برکله محلاً بشقه براعراب ايله دخي
 معرب اوله بيلور . مثلاً حرف جرلي مفعولار و ياخود حرف جرلي
 فاعلار و يا نائب فاعلار و مبتدال لفظاً و يا تقديرأ مجرور بولنديغي حالده
 مفعول ايسه محلاً منصوب و فاعل و يا نائب فاعل و ياخود مبتدا ايسه
 محلاً مرفوع اولور . مررت بريد وهو نائم في الطريق مغشي عليه
 من خوف لحقه مارآه من احد الا دعاه . رب دعاء و دمعته من اجل
 رياء و سمعة .

مرفوعات

لفظاً و يا تقديرأ ياخود محلاً مرفوع اولان كلمات ديمكدر .
 فاعلار ، نائبلر فاعلار ، مبتدال ، خبرلر و بولرک توابي مرفوعاتدنذر .
 فاعل و نائب فاعل
 افعال معلومه نك مسند اليه فاعل و افعال مجهوله نك مسند
 اليه فاعل نائب فاعل تعبير اولنور : مات فلان ، توفي ابوه .
 مثال اولده (مات) فعل معلوم و (فلان) فاعلدر ، مثال ثانيده
 (توفي) فعل مجهول و (ابوه) نائب فاعلدر .
 (نائب فاعل) فاعلك قائم مقامي ديمكدر . في الاصل مفعول اولوب فاعل
 ياكال معلوميتندن ياخود معلوم اوله مديقتدن عبارده مترك اوله رق مفعول
 آنك يرينه كتورلش اولور . وقابه و تسميه كي ايكي مفعول اقتضا ايدن فاعلك
 مفعول اولي نائب فاعل اولوب مفعول ثاني سي مفعول اوله رق قالور : و قيتم شرأ ،
 سميتم خيراً ، اعطى ديناراً ، ظن زيد صادقاً .

[*] (تفسيره) : هل ادلكم على تجارة تحيكم من هذا ب اليم تؤمنون بالله ورسوله .

اسم فاعلار و صفت مشبهلر افعال معلومه حكمنده در . اسم مفعولار
 و اسم منسوبلر افعال مجهوله حكمنده در . بولر (شبه فعل) ناميله ياد اولنور .
 فاعلار و نائب فاعلار فاعلارك و شبه فاعلارك يا ايچنده و يا اوكنده
 بولنور . اوكنده اولان فاعلار (ظاهر) ناميله ياد اولنوب ايچنده
 اولان فاعلار مستتر و يا بارز ناميله (ضمير) دن عبارت اولور .
 مثلاً : قال قائل ، جاءت امرأة . كييلرده فاعلار ظاهر در .
 الطبيب جاء والمريضة ماتت كييلرده فاعل صاقل اولان (هو) ياخود (هي)
 در . جئت . جئت الخ كييلرده فاعل منتهادر .

ظاهر اولان فاعل و يا نائب فاعلار اسم مفرددن اولديغي كي اسم
 مفرد حكمنده اولان جمله دن دخي اولور : ليحزني أن تذهبوا به .
 حكي أن فلاناً فعل كذا .

مثال اولك معناسي اني كوتورمكر بني مطلق محزون ايدر ديمكدر كه
 (يحزن) فاعلك فاعلي (أن تذهبوا) جمله سيدر . بوجه (أن) واسطه سيلاه
 اسم مفرد حكمنده اوله رق فعل مذكوره فاعل اولمشدر .

مثال ثانيك معناسي حكاية اولنديك فلان شويلاه يابدي ديمكدر .
 (حكي) فعل مجهول اولوب (فلان فعل كذا) جمله سي (أن) واسطه سيلاه
 اسم مفرد حكمنده اوله رق اكا نائب فاعل اولمشدر .

شبه فاعلار فاعل ظاهر و ياخود نائب فاعل ظاهر الملق ايچون
 كنديلرندن اول استفهام ويانفي بولنق ياخود كنديلري بر مبتداه خبر و يا
 بر موصوفه صفت و ياخود بر ذي الحاله حال واقع اولمق شرطدر [*] :

[*] بو شروط مفاصل ايچون دخي معتبردر . بولرک اشتراطى حرف
 تعريف اولان شبه فاعلرده در . حرف تعريفيلرده بو شروط احتياج يوقدر .

أراغب أنت عن آلهتي؟ ماراغب هو في آلهته . فلان رَخِبُ فِناؤه .
لقيت الرجل المؤدّب خدامه . جاء راكباً غلامه .

مصدر لك فاعلي على الأكثر متروك اولور : الصدق عِتر .
بعضاً مصدر كندی فاعليه تركيب اضافي حالده بولنور كه فاعل
اكا مضاف اليه اولور : حُبُّكَ الشَّيْءَ يُغْمِي وَيُصِمُّ . من حسن اسلام
المرء تركه مالايعنيه .

فاعل ظاهرده اصل اولان فعلي ولي ايتك يعني فعلك ياني باشنده كلسكدر .
فاعل فعلدن اوزاق دوشديكي دخي اولور : مانابنا من امرهم
لاوالذي عز وجل . اشته بو مصراعده خوف معناسنه اولاني (وجل)
اصاب مرادفي بولنان (ناب) فعلنه فاعل اولمشدر .
بوندن طولايي يعني فاعلك مرتبهسي مقدم بولنديني اجلدن لفظا
متأخر اولان فاعلر ضمير غائبه مرجع اوله بيلور .

متعدى اولان افعاله كوره فاعلك مفعول بهله اجتماعنده مفعوله تقدم
ايتسي اصلدر . تأخر ايتديكي ده اولور .

مفعول فعله متصل ضمير اولورسه ياخود فاعلده مفعوله راجع
ضمير بولنورسه مفعولك فاعلدين اول كلمسي لازمدر : دعاني فلان .
باع العَدَّ سَيِّدُهُ . عزَّ هؤلاء دينهم .

فاعل ايله مفعولده معنای انحصاري افاده مقصود اولان يردده
نهيه انحصاري افاده مطلوب ايسه انك تأخيري لازم كلور : انماضرب
زيد عمرأ (ياخود) انماضرب عمرأ زيد .

~~~~~

فعللك تذكر وتأنيتي فاعللك تذكر وتأنيتي اعتباريله دره . شويله كه
فاعل مؤنث حقيقي اولديغنه كوره فعلده مؤنث اولور .
فاعل مؤنث غير حقيقي اولديغنه كوره فعلك تذكر وتأنيتي جائز
وتأنيتي غالبدر .

فاعل مؤنث حقيقي اولوبده فعلدن فاعله ي دوشديكي وقتدهده
فعلك تذكر وتأنيتي جائز اولور : ماتت فُلَانَةٌ ، باضت دَجَاجَةٌ . طلعت
الشمس (ياخود) طالع الشمس . قامت الرجال (ياخود) قام الرجال .
حَضَرَتِ الْقَاضِيَةُ امْرَأَةً (ياخود) حَضَرَ الْقَاضِيُ امْرَأَةً
مذكر ايله مؤنث عطف ايله اجتماع ايتديكنده اوله اعتبار اولنور
معطوف عليه مذكر ايسه فعل مذكر ومعطوف عليه مؤنث ايسه فعل
مؤنث اولور : جاء رجل وامرأة (ياخود) جاءت امرأة ورجل .

~~~~~

فاعل تنبيه وجمع اولديني وقت فعل مفرد قالور : قام الرجلان .
قامت المرأتان . قام (ياخود) قامت الرجال . وقال نسوة .
فاعلر بعضا برحرف جرله لفظاً مجرور بولنه رق محلاً مرفوع عد
اولنور . شويله كه جمله منفيه لرك فاعلنده معنای نفي تأكيد ايچون (من)
استغراقيه بولنديريلور . مثلاً : «ما جاء أَحَدٌ» كيمسه كلدي ديمك ايكن
هيچ كيمسه كلدي ديمك ايچون «ما جاء من أَحَدٍ» دينور .
كلامده نهيه واستفهام اولمق صورتنده دخي فاعلده (من) استغراقيه
بولنه بيلور : لَا يَبْدَأُ مِنْ أَحَدٍ = هيچ كيمسه باشلامسون .

كفايت فعلانك [١] فاعلنده دخى بعضاً - ب - حرفى بولنده رق لفظاً ويا تقديرأ مجرور ومحلاً مرفوع اولور : وكفى بالله شهيداً . كفى بالشك جهلاً . قال تعالى : وكفى بنا حاسين .

فعل مجهول لك نائب فاعلى بعضاً برحرف جر ايله انك مجرور نندن عيسارت اولور . او حالده تصریف او مجرور لرده اجرا اولنور : غشى عليه = باييلدى . غشى عليهما . غشى عليهم الخ مغضوب عليه . مغضوب عليهما . مغضوب عليهم الخ .

اخطار - كان ، صار ، كاد كى آتى البيان بعض خصوصى فعل لك فاعلارى (اسم) ناميله ياد اولنور وشونلر كى فعل لك : (طالماً ، كثرماً = چوق كره آتدا - آز كره) فاعلارى صو كنده كى (ما) لردن عبارت اولور [٢]

فعل مدح اولان (حَبَّذا) لفظنك فاعلى دخى آخرنده كى (ذا) در . افعال مدح و ذم دن اولان (نعم) و (بئس) فعللرينك او كنده ايكي مرفوع اسمه تصادف اولنور كه انك برنجيسى فاعل وايكنجيسى (مخصوص بالمدح) يا خود (مخصوص بالذم) ديو حل اولنور : «نعم الرجل زيد» كى كه زيد ابي كسه در ديمكدر . (نعم) بر فعل غير متصرفدر . (الرجل) فاعلدر . (زيد) مخصوص بالمدحدر . «بئس الرجل زيد» دينورسه (زيد) مخصوص بالذم اولور . نعم الصهر القبر [٣] .

[١] وكذا ما بمعناها نحو : حسبك زيد . ناهيك به .

[٢] على قول او ما) كافه در يعنى انلرى فاعل طلبندن منع ايديجى ماء زانده در .

[٣] قبر ابي دنا در ما آنده قبل التزويج قيزلى وفات ايدنلرى مسلى بر حديث شريفدر .

مخصوص لك عبارده متروك اولديغى يعنى بوفعللر يالكر فاعلارى ايله بولنديغى دخى واردر : نعم النصير . بئس المصير .

بعضاً ايكي فعلك بر فاعلى اولور . فاعل فعليندن صكره بولنورسه اوفعللر انده متنازع عد اولنور فاعل ايكي سنك آره سنده بولنورسه نزاع منقطع اولور . زيد بكا حقارت همده حرمت ايتدى معنا سنه اولان : «اهاننى زيد واكرمنى» كى كه بو صورتده نزاع منقطعدر . «اهاننى واكرمنى زيد» دينك صورتنده فاعل ظاهر فعل ثانينك اولوب فعل اولده بر ضمير تقدير اولنور .

فعللر برى فاعل و برى مفعول طلب ايتيمكه مختلف المقاصد اولدقلر . نده كندولرندن صكره بولنان اسم ظاهر فعل ثانينك مقتضاسى وجهله اعراب اولنور : اَكْرَمْتُ واهاننى زيد (يا خود) اكرمنى وَاَهَنْتُ زيدا . عبارده بعضاً فعل متروك و فاعل مذكور اولور . مثلاً : من جاء؟ سؤالنه جوابده يالكر «فُلَانٌ» دينوركه «جاءَ فُلَانٌ» تقديرنده در .

(إِنْ) و (إِذَا) كلمه لر ينك او كنده بعضاً فعل محذوف اولوب فاعلندن صكره مذكور اولان فعل ايله مفسر بولنور : إِنْ امْرُؤٌ هَلَكَ ، إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ . مبتداً و خبر .

(مبتدا) بر اسم مجروردر كه [٠] كنديسنه برشى حكم اولغش اولور . (خبر) دخى او حكمى حاوى اولان ركندره الدنيا مزرعة الآخرة . [٠] من يا خود رب مستثنى اولق اوزره ادوات مؤثره دن خالى اولان اسم ديمكدر . مركب اضافينك مضافى دخى بو معناه اسم مجروردر .

مبتدال اسمدن اولديني کي اسم حکمنده اولان فعلدن دخي اولور:
(أن تصهروا خير لكم) صائم اولمکز سزک ايچون خيردر.

مبتداده اصل اولان معرفه اولمق [] و خبردن مقدم بولمقدرد: الحمد لله.
مبتدا نکره دخي اولور و او حالده على الاكثر بر صفتله مقيد بولنور.
ياخود خبر شبه جمله اوله رق کنديسنه تقدم ايتمش بولنور. و ياخود موقع
دعا و بددعاده واقع اولور. حَقَّ يَضُرُّ حَيْثُ مِنْ بَاطِلٍ يَسْتُرُ. سلام عليكم.
طوبى لهم. ويح لفلان. ويل للطففين. في جهنم اودية من نار.

خبرده اصل اولان نکره اولمق و مبتدادن صکره بولمقدرد. خبرک
معرفه اولديني و مقدم کليکي دخي واردر: لله الحمد.

خبرلر اسم استفهامدن اولور و يا اسم استفهامه مضاف بولنورسه
مبتدادن اول کلور: مَنْ أَنْتَ = سن کيسين؟ كَيْفَ أَنْتَ = سن نصلسين؟
مَنْ أَبُوكَ = پدرک کيدر؟ أَيْنَ هُوَ = او زده در؟ إِنْ هُوَ = او کيمک او غليدر.
مبتدا نکره اولوب خبر ظرف اولورسه خبرک اول کيسی يته لا بددر:
عندي دينار. في کيسی خاتم.

خبر حرف تعريفلى اوله رق مبتداه مساوي بولنديغنده اره لرنده بر ضمير
بولنديرلمق غالبدرکه بولنديني ده اولور: الدين النصيحة.

اکا (ضمير فصل) تعبير اولنور و اعرا بدن بي نصيب بولنور: العلم
هو الاب والتقوى هي الام.

خبر مفرد اولديني کي مرکب اضافي و جمله دخي اولور: الله الهنا
وهو يطعمنا ويسقينا.

خبر واقع اولان جمله يا اسميه اولور: زيد عمه ذاهب. و يا فعليه

[۱] معرفه تعيين افاده ايدن کلمه در: ضميرلر، اسم اشارتلر، اسم موصوللر،
علملر، حرف تعريفيلر و بولنلرک برينه مضاف اولنلر معرفدر.

اولور: زيد ذهب عمه. و يا شرطيه اولور: زيد ان تكرمه يكرمك [۰]
ويا ظرفيه اولور: زيد امامك وهو من الكرام.

اخطار -- ظرفيه اولان جمله يا حرف جرايله مصدر بولنور و ياخود
فوق و تحت و عند و بين و مع و قبل و بعد کي ظرف مکان و يا ظرف زمان
اولور: الامر فوق الادب. الجنة تحت ظلال السيوف. العلم عند الله.
الايام بيننا. المرء مع من احب. الواحد قبل الاثنين. العيد بعد رمضان.
بولنلر برر متعلق اقتضايدوب اوده کون و حصول کي افعال عموميه دن
اوله رق محذوف اولمغله بو نوع جمله لره (شبه جمله) نامی و يرلمشدر.

عربيه ادات خبر اوليوب ترجمه سنده ايجابي و جمله زياده ايدنلرک
مثلا: «انا انا» = بن بنم. انت انت = سن سنسين. هو هو = او او دره.
ديو ترجمه اولنديني کي شبه جمله لر دن بر طاقنک ترجمه سنده (وار)
لفظي دخي علاوه ايدرک مثلا: «على دين» = بنم بورجم واردر له دين =
انک الاجني واردر. بيننا محبة = اره مزده محبت واردر «ديو ترجمه
ايلرز. و حننده (على) شبه جمله اوله رق مقدم خبر (دين) مؤخر
مبتدادر ديرز. الخ.

باء تفديه و اذا مفاجاه ده حرف جرک متعلق خصوصي اولديني
حاله محذوف اولوب مثلا جانم فلانه فدادر مآلنده «بروحى فلان»
وانام بابام سكا فن ادر مآلنده «بابي انت وامى» دينورکه (بروحى) و (بابي)
شبه جمله لري «مَفْدِيْ» تقديريله مقدم خبر و ما بعدى مؤخر مبتدادر.

[۰] اخطار -- شرطک جزاسى نفس مضارع اولمقجه فاءيله مصدر اولور:
وما تفعلوا من خير فلن تكفروه. فان شهدوا فلا تشهد معهم. وان يمسسك بخير
فبو على كل شيء قدير.
نفس مضارع اولورسه فاوماز: ان تآتني آتک. من يعمل سوءاً يجز به.

مفاجأه اداتی اولان (اذا) تعقيب ایدن جمله اسمیه نك خبرنده دخی
بو خصوص واقع اوله بیلور: «فاذا هو باخیه» کی که «ملاق باخیه» سبککنده در.

مبتدایك اولنده بعضاً بر لام مفتوحه بولنور که اکا (لام ابتدایه)
تعبیر اولنور و تأکید مفید اولور: ایوسف و اخوه احب الی اینانما.
لا تم اشد رهبة فی صدورهم من الله. ولدار الآخرة خیر. وللاخرة
خیر لك من الاولى. ولاجر الآخرة خیر [۱].

خبرك اولنده دخی بعضاً ف - حرفی بولنور که انك مبتداسی یا
(أما) لفظی ایله مصدر اولور یا خود معناسی شرطی متضمن بولنور:
أما انا فلست بشیء = بکا کلنجه بن برشی دكلم الذي يبشرني فله كذا =
کیکه بنی تبشیر ایدر اکا شو قدر شی وارد در. واما الذين سعدوا ففي الجنة.
من عمل صالحاً فلنفسه [۲]. کل طریقه لم تقومها حجة، فتلك طریقه معوجة.

مبتدا بعضاً (رُبَّ) لفظیله مصدر اوله رق لفظاً مجرور و محلاً مرفوع
بولنور: رب عطب تحت طاب = بعض هلاك طلب تحتند در.

(رب) ادات تقلیل در. (عطب) مبتدادر. (تحت طلب) خبر در.

رب مسأخر یعدها الناس مفاخر

عبارده مبتدا متعدد اوله بیلدیکی کی خبر دخی متعدد اوله بیلور:
فلان شاعر، کاتب تاجر.

[۱] «ولسوف يعطيك ربك» قول کریمنده بولام، مبتدایك حذفندن صکره
خبره کلشدر. تقدیر کلام «ولانت سوف يعطيك ربك» در. یوقسه اولام لام
قسم دکادر. چونکه لام قسمنون تأکید اولمدجه مضارعه کلز. نمس علیه الیضاوی
[۲] خبر نفس مضارع اولورسه فاسزدر: من يعمل سوءاً يجزبه.

خبرلر مشتقاندن اولورسه مبتدایه مطابق اولور: الدنيا فانية
والآخرة باقية. فالصالحات قانتات ثابتات.

خبر مشتقاندن اولمدجه مطابقت آرا نماز: الكلمة لفظ موضوع.
الدنيا دارالغیر. ولامة مؤمنة خیر من مشرکه. هم برأء منه و خلاء منه.
أی بریثون. قال تعالی: وافئدتهم هواء.

.....

مبتدا ایله خبردن هر بری قرینه ایله محذوف اوله بیلور.
ضروب امثاله، موقع اعداد [۱]، موقع جزاده، مقول قولده مبتدایك
محذوفیتی اکثر در:

أَرْبَعَةٌ مَذْهَبَةٌ لِكُلِّ هَمٍّ وَ حَزَنٍ [۲]

حُبِّ النَّبِيِّ وَالْوَصِيِّ وَالْحَسَنِ وَالْحَسَنِ

«ولا تقولوا لمن يقتل في سبيل الله أموات» قول کریمنده دخی
(اموات) لفظی «هم اموات» تقدیرنده اوله رق (لا تقولوا) جمله سنه
مقول قول یعنی مفعول واقع اولمشدر. معناسی «في سبيل الله مقتول
اولانلره انلر امواتدر دیمیکز» دیمکدر.

خبرك حذفی (الولا) ایله مصدر اولان جمله اسمیه ده و برده مبتداسی

[۱] موقع اعداد و تفصیلده خبر دخی محذوف اوله بیلور: فستقر ومستودع.

[۲] هذا قول ابی نواس. وتامه: الماء والقهوة والروضة والوجه الحسن.

واحسن منه ما اثبتناه بدله.

یعین صریح اولان جمله اسمیه لرده ملتزمدر: **لَوْلَا اَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ** . اعمرك
(یاخود) وایم الله (یاخود) **يَمِينُ اللّٰهِ اَنْتُمْ مَفْعَلُوهُ** . اعمرك انهم انی سكرتهم .
اشته بونلردن مثال اولده کی (لولا) حرف امتناع و مبنیاتدنددر . (انتهم)
مبتدادر . خبری محذوفدر که (موجودون) دیمکدر . (الکنا) الح جمله سی
جوابیه در . مثال ثانیده (اعمرك) ، (وایم الله) ، (یمین الله) برر
مبتدادر . خبرلری محذوفدر که تسمی (یاخود) **مَا اُقْسِمُ بِهِ دِيمَكُ** .
(لولا) نك خبری خصوصی اولورسه مذکور اولور :

وَلَوْلَا الشَّعْرُ بِالْعَدَاءِ يَنْزُرِي

لَكُنْتُ الْيَوْمَ أَشْعَرُ مِنْ آبِي

معنای «شعر شان علمایه شین اولماش اوله ایدی بوکونکی کون
بن اییددن ده اشاعر اولوردیم» دیمکدر . اشته بوییتده (الشعر) مبتدادر .
(یزری) جمله سی انک خبریدر . «موجود» کی افعال عمومیه دن اولدیفی
ایچون مذکور اولمشدر .

مصدر دن اولان ویاخود مصدره مضاف اسم تفضیلدن بولنان مبتدایک
خبری دخی محذوف اولوب عبارده کی حال ، خبر مقامنه قائم اولور :
ضَرَبِي الْوَلَدَ مُسِيئًا = چو جنی ضربیم اساءت ادب حالده در . **أَقْرَبُ**
مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ = قولک مولاسنه اک یاقین اولسی سجده
حالده در .

مثال اولده (ضرب) مصدر و مبتدا و فاعله مضاف اولوب (الولد)
مفعولدر . (مسیئاً) حالدر و خبر مقامنه قائمدر . مثال ثانیده (اقرّب)
اسم تفضیل و (ماء) مصدریه مضاف و مبتدا اولوب (وهو ساجد)
جمله سی حالدر و خبر مقامنه قائمدر .

بر صنف مبتدا ده و وارددر که انلرک مستقل خبرلری یوقدر . کنیدیلری
شبه فعل جنسندن بولنه رق فاعل ظاهرده عامل اولدقلری ایچون فاعلری
خبر مقامنه قائم عد اولنور : **أَقَاتِمُ زَيْدًا** . **مَا أَقَاتِمُ زَيْدًا** کی که بومثالرده کی
قائم مبتدا و فاعلری اولان (زید) انلرک خبری منزله سنده در .
بو صنف مبتدایک ادات نفی و استفهامه مقارنتی غالبدر [*] کنیدیلرینه
تقدم ایدن ادات نفی (غیر) کله سی اولورسه مبتدا او اولوب مابعدی
مضاف الیه اولمق اوزره مجرور و مضاف الیهک فاعل یاخود نائب فاعلی
خبر مقامنه قائم دیو حل اولنور :

اخطار — (نواسخ) نامی آلتنده بر طاق حروف و افعال وارددر که
داخل اولدقلری جمله اسمیه نك کیی مبتداسنه و کیی خبرینه تاثیر ایدرک
آنلرک نام و اعرابی نسخ و تغیر ایدرلر . شویله که (حروف مشبهه بالفعل)
تعبیر اولنان شو آلتی حرف : (إِنَّ ، أَنَّ ، كَأَنَّ ، لَكِنَّ ، كَيْتَ ، لَعَلَّ)
بولندقلری جمله اسمیه نك مبتداسنی مرفوعا تندن ایکن منصوب ایدن قیلوب نامنه
(إِنَّ) نك ویاخود (أَنَّ) نك ویا (كَأَنَّ) نك الح اسمی دیدیرلر :

[*] بونلردن خالی اولدیفی ده وارددر : فخير نحن عند البأس منكهم . حسن
فی کل هین من تود . فائز اولو الرشید .

ان الله مع الصابرين . معنای شبهه یوق که جناب حق صبر اید یحیله در
دیمکدر . حلی ده شویله در : (آن) حروف مشبهه دن و مبنیاندر (الله)
انک اسمی و (مع الصابرين) خبریدر .

(آن) ایله (آن) ادات تحقیقدر ایکسی برشیدر . فرق لری شویله در که
آن صدر کلامده بولنوب مدخولی جمله حالده قالور و کندیسنه انجق
شو حرفلر : « و ، ف ، ها ، الا ، کلا ، ثم » و برده (حیث) و قسم و ندا
واسم موصول تقدم ایده بیلور . ترجمه سنده شبهه یوق که کبی برلفظ اقامه
اولنور : الا آن اولیاء الله الخ . کلا انهم الخ . ثم انه الخ . فانه الخ . ها
انی الخ . جاء زید وان یده علی رأسه . والله انه لذهاب . اجلس حیث
ان زیداً جالس . یا ابت انی الآیه . ما ان مفاتیحه لتنوء بالعصبة .

آن وسط کلامده بولنوب ترکیه یه نقلنده یالکز (که) قوتی ویرد :
يُحْكِي أَنَّهُ كَانَ فِي قَدِيمِ الْأَيَّامِ رَجُلٌ الخ = حکایه اولنور که وقتیلر بر آدم
وار ایدی الخ .

آن موقعی وسط کلام اولدیغندن مدخولی جمله حالده قالمیوب
اسم مفرد حکمنده اوله رق ماقبلنه مربوط بولنور . بناءً علیه عبارده
فاعل ، مفعول ، نائب فاعل ، مبتدا ، خبر [°] اولانلر و حرف جر
اوکنده بولنانلر هب مفتوح اوقنور : واعلموا أن ما غنم من شیء فان لله
خمسه . ولولا أنه كان من المسحجين للبت .

[°] اسم عیندن خبر واقع اولانلر مستثنادر که اوراده مکسوردر : زیدانه ذاهب

مفعولیتدن یالکز قول ماده سنک مفعولی مستثنادر که بو ماده دن
تشکل ایدن فعللارک وشبه فعللارک مفعولی موقعنده آن اوقنور : قال انه
يقول انها بقرة صفراء الآیه .

حروف مشبهه بالفعلک ضمائر ایله استعمالی :

متکلم	مفرد جمع	أنا ، إني	=	أنا . شبهه یوق که بن .
		أنا ، أنتا	=	أنتا . شبهه یوق که بز .

غائب	مذکر مؤنث	إنه ، إنهما ، إنهم .	شبهه یوق که او ، انلر .
		إنها ، إنهما ، إنهن .	

مخاطب	مذکر مؤنث	إنك ، إنكما ، إنکم .	شبهه یوق که سن ، سز .
		إنك ، إنكما ، إنکن .	

متکلم	مفرد جمع	أنا ، أنتي	=	أنا . که بن .
		أنا ، أنتا	=	أنتا . که بز .

غائب	مذکر مؤنث	أنه ، أنهما ، أنهم .	که او ، که انلر .
		أنها ، أنهما ، هن .	

مخاطب { مذكر أنك، أنكم، أنكن .
 مؤنث أنك، أنكم، أنكن . } كه سن، كه سز .

متكلم { مفرد كَأَنْ، كَأَنْ، كَأَنْ = صانكه بن .
 جمع كَأَنْ، كَأَنْ، كَأَنْ = صانكه بز .

غائب { مذكر كَأَنْ، كَأَنْ، كَأَنْ .
 مؤنث كَأَنْ، كَأَنْ، كَأَنْ . } صانكه او، انلر .

مخاطب { مذكر كَأَنْكُ الح
 مؤنث كَأَنْكِ الح } صانكه سن، سز .

متكلم { مفرد لِكُنْ لِكُنْ = لکن بن .
 جمع لِكُنْ لِكُنْ = لکن بز .

غائب { مذكر لِكُنْ الح
 مؤنث لِكُنْ الح } لکن او، انلر .

مخاطب { مذكر لِكُنْكَ الح
 مؤنث لِكُنْكِ الح } لکن سن، سز .

متكلم { مفرد كَأَنْتَ = كاشکی بن .
 جمع كَأَنْتُمْ = كاشکی بز .

غائب { مذكر كَأَنْتَ الح
 مؤنث كَأَنْتِ الح } كاشکی او، انلر .

مخاطب { مذكر كَأَنْتَكَ الح
 مؤنث كَأَنْتِكِ الح } كاشکی سن، سز .

متكلم { مفرد لَعَلِّي، لَعَلِّي = احتمالكه بن .
 جمع لَعَلَّنَا = احتمالكه بز .

غائب { مذكر لَعَلَّكَ الح
 مؤنث لَعَلَّكِ الح } احتمالكه او، انلر .

مخاطب { مذكر لَعَلَّكَ الح
 مؤنث لَعَلَّكِ الح } احتمالكه سن، سز .

فاء ايله (فَأَنَّ) لام ايله (لَاَنَّ) چونكه معناسنه ادات تعاليدر [۱].
 مبتدائك اولنه كله بيلان لام مفتوحه تا كيديه إِنَّ ايله مصدر
 اولان جمله اسميه نك ارتق خبرينه كله بيلور [۲]: انك لمن المرسلين .
 اِنِّیْ لَا سَیِّئٌ قَلْبِیْ مِنْ اللّٰهِوْ لَا قُوْیْ بِهِ عَلٰی الْحَقِّ [۳] . قاله على
 كرم الله تعالى وجهه . وفي الحديث: ان الله لیستحي أن یرد ید عبد صفراً
 اذا رفعها الیه .

[۱] فان لفظنده فامك جزائیه اولدینی ده اولور :

اذا جاوز الانین سر فانه بیه وتكثیر الوشاة قین .

[۲] خبرنده لام مفتوحه بوانسان انجی (ان) در . أن دكلدر . وسط

كلامده واقم اولسه دخی : قالوا نشهد انك لرسول الله والله يعلم الآیة .

[۳] استجمام ذهن ديكندرمك معناسنه در .

(إن) کله سیله مصدر اولان جمله اسمیه نك رکنلرنده دخی تقدیم و تأخیر وقوع بوله بیلور: ان مع العسر يسراً . آن له اباً . ان الينا ايامهم . رکنلرنده تقدیم و تأخیر وقوع بولورسه خبره کله جك اولان لام مفتوحه اسمك اولنه کلور: آن في هذا لبلاغاً . آن في ذلك لايات لاولى النهى . اردهه ضمير فصل بولندقدده لام مفتوحه انك اولنه کلور: ان هذا لهو القصص الحق . انهم لهم المنصورون وان جئنا الآية .

اخطار — حروف مشبهه بالفعل مك مشدد اولانلری تخفيف اولندقدده تأثیرسنز قالدقلى كى آخرلرينه (ما) اتصال ايدرك « ائما . ائما . كائما . لكننا » دينلديكى صورتده دخی تأثیرسنز قلوب مابعدى مبتدا وخبر اولق اوزره مرفوع اولور: انه ، انما هو . انك ، انما انت . انى ، انما انا . كائنه ، كائما هو . لكننه ، لكننا هو الخ .

وبونلر ذاتاً جمله اسميه مختص ايكن اوحالده جمله فعليه اولنده دخی بولنه بيلور: انما اشكو . لكننا اسمى . كائما يصعد في السماء . واني لازجوالله حتى كائما . اري بجميل الظن ما الله صانع . خاصة (انما) و (ائما) كلهلری الحق معناسنه ادات حصر اولور: قل انما انا بشر مثلكم يوحى الى انما الهكم اله واحد . وفي الحديث: وانما لكل امرئ ما نوى .

تخفيف صورتنده بونلر ك اسمى ضمير شان مقدر ومابعدى خبردره . مكسور اولان (ان) مخففه نك خبرى جهتنده برلام مفتوحه بولنور وآكا (لام فارقه) دينلور: وان نظنك لمن الكاذبين . وان وجدنا اكثرهم لفاسقين . ان كان وعد ربنا لمفعولا .

مفتوح اولان (ان) مخففه نك خبرى (لئس) و (عسى) كى افعال

غير متصرفه دن اولمديغنه كوره [١] شو حرفلرك «س» سوف، قد، لا، لم، لن» بريله مصدر اولور: علم أن سيكون . واعلم أن سوف يأتي كل ما قدر لك . ونعلم أن قد صدقنا . أفلا يرون أن لا يرجع اليهم . يحسب الانسان أن ان نجمع عظامه . يحسب أن لم يره احد .

افعال جنسندن اولوب (افعال ناقصه) و (افعال مقاربه) و (افعال قلوب) تعبير اولنان آتى الذكر فعلا دخى ذكر اولنان حروف مشبهه بالفعل عكسى تأثيرينى ايدرلر . شويله كه افعال ناقصه دن اولان: « كان الخ . صار الخ . أصبح الخ . آضحى الخ . ظل الخ . بات الخ » كلهلری داخل اولدقلى جمله اسميه نك مبتداسنى (اسم) ناميله مرفوعيته ابقا ايدوب خبرينى ينه (خبر) ناميله منصوب قيلارلر: كان فلان غنياً صار فقيراً = فلانجه زنكين ايدى فقير اولدى . (كان) افعال ناقصه دندر . (فلان) اسميدر . (غنياً) خبريدر [٢] (صار) نك اسمى مستتردر (فقيراً) خبريدر . (كان) نك معنای مشهورى (ايدى) در: أما الغلام فكان ابواه مؤمنين [٣] . (اولدى) معناسنه دخى استعمال اولنور: قل ان كان آباؤكم وانباءكم وعشيرتكم واموال اقترفتموها وتجارة تخشون كسادها ومساكن ترضونها احب اليكم الآية .

[١] انلرده وجل اسميه ده طوخریدن طوخرى به بولنور: وان ليس للانسان الا ما سمى . وان عسى أن يكون . و آخر دعواهم أن الحمد لله . أشهد أن لا اله الا الله . [٢] (كان) نك خبرى بعضاً كندينه تقدم ايدر: قليلا كان او كثيراً . جمال ذى الارض كانوا فى الحياة وهم . بعد الممات جمال الكتب والسير . وبعضاً ضمير متصل اولور: فكانوا .

[٣] جناب حقه مسند اولان (كان) زماندن منسلخدر: وكان الله هليماً حلماً .

(صار) صکره دن اولمق ديمک اولان صيرورة مصدر نندن فعل ماضيدر.
(اصح) صباحلامق و(امسى) اخشاملامق و(اضحى) قوشاقلامق
ديمک اولان اصباح وامساء واصحاء مصدر لرندن برر فعل ماضيدر.
بونلر بو خصوصى معنلردن آلتهرق (صار) يه مساوى معناده
استعمال اولمشدر.

(ظل) برايشله کوندر مشغول اولمق و(بات) برايشله کچه مشغول
اولمق معنای خصوصيلرنده اولوب بونلر دخى (صار) يه مساوى اولهرق
قوللاينيله کلشدر: فظلمت تفکھون. فاصبحتم بنعمته اخوانا.
(مازال) الخ (لايزال) الخ کلماتى دخى افعال ناقصه دن اولوب حالا
ودائماً ايله ترجمه اولنور: مازال ذلك عندى = او حالا بنم يانمده در.
لايزال يركب = اودائماً راكب اوليور. قال تعالى: فما زالت تلك دعواهم.
ولا تزال تطلع على خائنة منهم.

(مادام) کله سى دخى افعال ناقصه دن اولوب کندندن اول ويا صکره
برکلامى مقتضيدرکه او کلامک مضمونى بونک تصدّر ايتديكى جمله نك
مفهوميلاه مقيد اولديغنى افاده ايدر: [*] اَقْعُدْ مادامَ زَيْدٌ قاعداً = زيد
اوطوردقجه سننده اوطور. لن ندخلها ماداموا فيها = انلر اوراده اولدقجه
بز اورايه کيرميه جکر.

بو کله نك اولندهكى (ما) ادات نفى اوليوب مصدرية زمانيه درکه
مدتجه ايله ترجمه اولنور.

بو (ما) بوفعله مخصوص دکلدرد. افعال سائر نك اولنده دخى
[*] ماآله مفعول فيه اولور.

بولنوب بو معنایى افاده ايدر: ما استطعتم = مقتدر اولديغى کرجه.
ما اختلف المألوان = کچه وکوندر اولدقجه.

تموت مع المرء حاجاته. وتبقى له حاجة مابقي

يعنى كشينك حاجاتي كنديسيله برابر اولور و كنديسى باقى اولدقجه
انك بر حاجتى ده قالور. قال سيدنا عمر: لا تزالون أصحاء ما زعمتم ونزوم
= سز آتيجيلقده وينجيدلكده بولندقجه دائماً صحت اوزره اولور سكر.
وكانت الانصار يوم الحندق تقول:

نحن الذين بايعوا محمداً. على الجهاد ما حيننا ابدا

(لَيْسَ) بودخى افعال ناقصه دندر و افعال غير متصرفه دندرکه يالكز
ماضى اولهرق تصريف اولنور: ليس ليسا ليسوا ليست ليستا لسن الخ.
ترجمه سننده يرينه كور (دكلدرد) ويرينه كوره (اولمدى) دينور:
ليس هذا شيئاً = بوبر شى دكلدرد. (ياخود) بو برشى اولمدى. ليسوا
سواءً = هپسى بر دكلردرد.

(ليس) نك خبرى امثالى وجهله منصوب اولديغى كى اولنه
باء مكسوره كلهرك مجرور دخى اولور: ليس هذا بشئ. اليس ذلك بقادر؟
الست بربكم؟ اليس الله بكاف عبده؟

اخطار. باء مكسوره منفى اولان (كان) الخ فعلنك خبرنده دخى بولنور

يَعْدُ رفيع القوم مَنْ كان عاقلاً. وان لم يكن فى قومه بحسيب

وان حل أرضاً عاش فيها بعقله. وما عاقل فى بلدة بغريب

منفى اولان (كان) الخ نك خبرنده لام مكسوره دخى اولورکه اكا (لام مجحود)
تعبير اولنور و اولام بر مضارع منصوب اولنده بولنور: لم يكن الله ليغفر لهم.

(لیس) یہ مشابہ ایک حرف وارد کہ انلر دخی (ایس) کبی جملہ اسمیہ مؤثر در : بری (ما) ودیکری (لا) در .

بونلردن (ما) لیس کبی ایک صورتہ مستعملدر : ما هذا شيئاً (یاخود) ما هذا بشي [۱] . ما هذا بشراً . و ما هم عنها بخرجين . و ما انت بمؤمن لنا . و ما الله بغافل . و ما عاقل في بلدة بغير .

فقط بو حرفك لیس کبی استعمالچون ایک شرط وارد . بری مدخولی اولان جملہ اسمیہ نك رکنلر نده تقدیم و تأخیر اولماق ودیکری معنای نفی (الا) ایله منتقض اولمش بولغا مقدر . بو شرطلر تحقق ایتمزه مابعدی مبتدا و خبر اوله رق مرفوع قالور : ما قائم زید . ما زید الا قائم و ما محمد الارسول . من استغراقه ایله : و ما من دابة الا هو آخذ بناصيته . اخطار — (ان) دخی بعضاً بو (ما) کبی استعمال اولنور : ان هذا الاختلاق .

(لا) نك لیس کبی استعمالی نادر در [۲] . اکا بدل (لات) لفظی وارد که انك مدخولی اولان جملہ اسمیہ نك رکنلری اسماء زماندن اولوب وایکیسی بردن مذکور اولیوب علی الا کثر یالکر خبر مذکور اولور : ولات حین مناص . بونك حلتده (لات) لیس یہ مشابہ ادات نفیدر . اسمی محذوفدر که «لات الحین» در .

[۱] ما انابا سبط يدى اليك قول كريمك تفسيرنده بیضاویدن آکلاشیلان مانك خبرنده بامك زیاده سی تأکید ایچوندور .

[۲] مانك دخی لیس کبی خبری منصوب اولق لغت اهل حجازدر . نجدیلر انك مابعدی مبتدا و خبر اولق اوزره مرفوع قیلارلر .

حین مناص) ترکیبی انك خبر منصوبیدر دینور .

(افعال مقاربه) تعبیر اولنان شو فعللر دخی : کاد یکاڈ الخ کرب الخ اوشك یوشك الخ طفق الخ عسی الخ آخذ الخ جعل [۱] الخ داخل اولدقلری جملہ اسمیہ نك مبتداسنی اسم نامیله مرفوعیتده ابقا ایدوب خبرینی منصوب قیلارلر .

بونلرک خبری مضارعدن اولق و (عسی) ایله (اوشك) نك خبرلری اولنده (آن) بولغق غالبدر .

افعال مذکورهدن برطاقی قرب حصوله و بر طاقی شروع و بر طاقی معنای امله دلالت ایدر . صور استمالیله برابر معانیسی ادوات فصلنده میندر .

(افعال قلوب) تعبیر اولنان شو فعللر : «رأى يرى [۲] الخ علم يعلم الخ ظن یظن الخ حسب یحسب الخ خال یخال الخ وجد یجد الخ ألفی یألفی الخ» دخی داخل اولدقلری جملہ اسمیہ نك ایک رکننه بردن تأثیر ایدوب مبتدا و خبری مفعول اول و ثانی اولق اوزره منصوب قیلارلر . بوفعللر علم و ظن کبی احوال قلبیه بی مفید اولدینی ایچون (افعال قلوب) تسمیه اولغشدر .

[۱] بو ایک فعلك افعال مقاربهدن اولمی اخذ بتکم، جعل یضحك کبی بشقه بر فعل ایله برابر بولندی صورنده دره الی، طوتدی، قیلدی معنارینه اولان (اخذ) و (جعل) افعال مقاربهدن دکادر .

[۲] رؤیت بصربه دن اولوب کوردی معناسنی مفید اولان (رأى) افعال عادیه دندر . بوراده بولق ویتلك معنارینه اولان رؤیت مقصوددر : رأیت الله اکبر کل شیء = جناب حق جمله دن اعظم بولدم .

صَبَّرَ يُصَبِّرُ الخ جَعَلَ يَجْعَلُ الخ إِتَّخَذَ يَتَّخِذُ الخ كَبِيَ مَفْعُولُ آلان
فعلل افعال قلوب ملحقاً بتدندر .

اللهم اجعلني خيراً مما يظنون واغفر لي ما لا يعلمون .

منصوبات

لفظاً ويا تقديراً ويا خود محلاً منصوب اولان كلمات ديمكدر . مفعولار ،
حالار ، تمييزلر ، بعض مستثنائار و بونلرك ملحقاتی منصوبات تدندر .

عربجه ده (مفعول مطلق) و (مفعول به) و (مفعول له) و (مفعول
فيه) و (مفعول معه) اسماريه بش نوع مفعول واردر .

مفعول مطلق

مصدر لر دن اولوب يا خود مصدره مضاف بونلر بونده بر فاعلك نوعى
ويا عددى مفيد اولان يا خود مجرد تا كيدا چون كلان مفعولدر : ضربه
ضرباً = اكابر اورش اوردى ، ضربتئين (او) ضربات . وكلم الله
موسى تكليماً = جناب حق موسايه حقيقه كلام ايتدى .

بونلرده مفعول مطلق مصدر تدندر . شونلرده ايسه مصدره مضاف
اولمشدر : تَرَكَ كُلَّ التَّرَكِ = آنى بوسبتون براقدى . اَذْبَهُ بَعْضُ التَّأْدِيبِ =
انى بعض مرتبه تأديب ايتدى . اَنكَرَهُ اَشَدَّ اَلانْكَارِ . حَرَسَهُ اَقْصَى الْحَرَسِ .
شونلر دخى مفعول مطلقدر : فعلت ذلك مرة . ضربته انواعاً . لا افعله
البتة . يَمْشِ الْعَرَضِيُّ = يان يان يورييور . يَرْجِعُ الْقَهْقَرِيُّ = كيرو كيرو
كيدييور . اذا رأى السوط مشى الهندي = قانچي كيوردكده چباليه
چباليه يورر .

مفعول مطلقك فعلى بعضاً محذوف اولور : مثلاً ، ايضاً ، سبحان الله ،

معاذ الله ، العباد بالله ، كَيْتَكَ ، سَقِيّاً و رَعِيّاً ، سُحْقاً و قُبْحاً ، سَمْعاً و طَاعَةً ،
فالما مناً بعد واما فداء ، سنة الله ، ويحاً لفلان . وحفظاً [١] .

مفعول به

بر فاعلك اثباتاً ويا نفياً تعلق ايتديكي مفعولدر . ايشته بو مثاله
(قتل) فعل و (نفساً) مفعول بهدر . (لم يقتله احد) جمله سنده (لم يقتل)
فعل و (احد) فاعل اولوب فعله متصل اولان ضمير مفعول بهدر .

مفعول بهلر صريح و غير صريح اولمق اوزره ايكي يه منقسم اولوب
(مفعول به صريح) اولنده حرف جر اولميان مفعول بهلردر . (مفعول به
غير صريح) اولنده حرف جر بولنان مفعول بهلردر : ووصينا الانسان
بوالديه .

مفعول به اداتى اولمق اوزره استعمال اولنان حرف جرلر شونلردر :
باء [٢] ، لام [٣] ، مِنْ ، اِلى ، عَلَى ، فِى ، عَنْ .

[١] اى وحنظانها حفظاً . قال المبرد : اذا ذكرت فعلاً ثم عطفت عليه
مصدر فعل آخر نصبت المصدر لانه قد دل على فعله . مثل قولك افعل وكرامة
لانه لما قال افعل علم أن الاسماء لا تعطف على الافعال فكان المعنى افعل ذلك
واكرمك كرامة اه فكذلك هنا فان اول الآية : وزينا او انازيينا .

[٢] بو اسمك مسماى اولان - ب - دائماً مكسوردر .

[٣] بو اسمك مسماى اولان - ل - غير از ياه متكام ضمير اولنده

مفتوحدر : له ، لك ، اما ، لكم . اسم ظاهر اولنده مكسوردر : لله ، للذي ،
للكتاب . الا فى الاستفانة .

تَرَكَ مَا لَا يَنْبَغِيهِ . وَحَسَنَ تَرْكُهُ إِثَابُهُ رَافِعاً يَدُهُ إِلَى مَوْلَاهُ [۱] عَمِلَ
رَبَّهُ . وَثَقَّ بِهِ . شَكَرَ لَهُ . ثَابَ مِنْ ذَنْبِهِ . ثَابَ إِلَى اللَّهِ . تَوَكَّلَ عَلَيْهِ . رَغِبَ
فِي الْآخِرَةِ . أَغْرَضَ عَنِ الدُّنْيَا . قَرُبَ مِنْهُ = اكا يقين اولدى . عاد
مريضاً = برخسته به عيادت ايتدى . عاداليه اكا عودت ايتدى . دعا = انا
چاغردى . دعاله = اكا دعا ايتدى . كَشَفَ عَنْ سَاعِدِهِ .
فاعلده زياده ايديلان سالف البيان (من استغراقه) مفعولده دخى
زياده ايديلير: ما اتخذ الله من ولد . هل ترى من فطور . وما ارسلنا
من رسول الا بلسان قومه .

مفعول بهلر بعضاً فعلندن مقدم كلور: وَكَلَّا هَدَيْنَا رِبْنَا عَايِكَ
تَوَكَّلْنَا وَالِيكَ اَنْبَنَّا . فَاَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ وَاَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ .
مفعولك تقدمى صورتنده فعلك آخرنده دخى بر مفعول ضميرى بولنورسه
اكا (اضمار على شريطة التفسير) ياخود (اشتغال) تعبیر اولنور كه
اولجه مذکور اولان مفعولك فعلى صكره مذکور اولان فعلك جنسندن
اولمق اوزره محذوف اولوب فعل ثانى انا مَفْسِّرٌ وَمُعَيِّنٌ: اَنَا كُلُّ شَيْءٍ
خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ .

[۱] شبه فعلارك مفعولنده دخى فاعلده ونائب فاعلده معتبر اولان شرطلك
معتبر اولدينى (ص ۱۹) اخطار اولمشدر: ان الله يخرج ما تحذرون . فلعلك تارك
بعض ما يوحى اليك . فانهم لا ياكلون منها فاما ائوون منها البطون . من مبلغ عنى فلانا كذا .
مصدرلك دخى مفعولى اولور . فاعل بحشدهكى مثالاره باقى .
مفعوليله مركب اضافى اولدينى ده اولور: حب الوطن من الايمان .
اغربى ايكي-نك ضمير اولهرق اجتماعيدر: حبيك = سكا محبتى . شكرىه =
اكا تشكرم .

مفعول استفهام اولديغنه و شرط معناسنى متضمن بولنديغنه كوره
همه حال فعلندن اول كلور: ما اعددت = نه حاضر لادك؟ من رأيت
= كيمى كوردك؟ كم كتبت = نه قدر يازدك؟ من تكرم يكرمك =
هر كيمه اكرام و حرمت ايدر ايسهك اوده سكا ايدر .
مفعول بهك دخى فعلى محذوف اوله بيلور . مقام نحيه و خوش
آمدیده مستعمل اولان: اهلاً وسهلاً ومرحباً . كلهلرى فعللرى محذوف
مفعول بهدر . وكذا قولهم: بنفسى فلانا . أى أفديه بروحى .

منادى

فعلى محذوف مفعول بهلرك برى ده (منادى) اولان اسملردر .
معلومدر كه (منادى) چاغرمق ديمك اولان (نداء) و (مناداة)
مصدرلرندن اسم مفعولدر كه چاغريلان ديمكدر . ادات ندا: (يا)
و (آيا) و (هيا) و (آنى) و (آ) لفظلريدر . بونلرك اك مشهورى (يا)
در . اندن ماعداسى اشعارده كوريلور .
ادات ندانك اوكننده بولن-ان اسم (منادى) مفرد [۱] و تركيب
اضافى اولمقدن خالى دكلدر .

مفرد اولديغنه كوره لفظده مضعوم و مرفوع و يالكز معناده منصوب
اولور: يازيد، يارجل، يارجلان، يارجال، يامُشَلُون [۲] .

[۱] بوراده مفرد: مركب اضافى اوليان ديمكدر . تنبيه وجعل دخى
بو معناه مفرددر .

[۲] بونلر معناده (ادمو) و (انادى) كيمى بر فعله مفعول اولدينى ايجون
مبنى منصوبدر .

مركب اولديغنه كوره منادی اولان اسم كه مضافدر لفظاً ويا
تقديرأ دخي منصوب اولور: يَارَبَّنَا. يَارَبَّ الْعَالَمِينَ. يا ذا الجلال
والاكرام. يامولى المسلمين. يابنى آدم.

بالفعل تركيب اضافى اوليوبده معناسنك مابعدينه ارتباطى جهتيه
تركيب اضافى حكممنده بولسا نلر دخي منصوب اوقنور [*]: يا مُفِيضاً
خَيْرَهُ = اى افاضه خير ايدن! يا خيراً من فلان = اى فلان
خيرلى اولان!

مضاف الیه یاء متکلمدن عبارت اولان تركيب اضافيلرك مضاف
اليه قالدريلهرق كسره ايله اکتفا اولندينى دخي واردر: يَارَبِّ =
ياربى! ياقوم = ياقومى! ياعباد لاخوف عليكم اليوم. (آب) و (أُم)
كلهارينك ياء متكلمه اضافتله نداسنده تاي يايه عوض ايدرك: «يا آبَتِ
يا أُمَّتِ دخي دينيلور.

اخطار — مضاف الیه یاء متکلم اولان مركب اضافينك اکتفاء
بالکسر ياسنى حذف ايديله يملك ندا حاله خاص دکلدر: لکم دينکم ولى
دين = دينى. فذكر بالقرآن من يخاف وعيد = وعيدى. فكيف كان
عقاب = عقابى.

ياء متکلمك حذفى افعاله دخي واقعدر: فاتقون يا اولى الالباب.
منادى مفردك صفى مرفوع ومنصوب اوله بيلور: يازيدالظريف
(ياخود) الظريف.

منادى مضافك صفى انحق منصوب اولور: يا عبد الله الكريم.

[*] نکره غير مقصوده لر دخي منصوبدر: يا راکباً. يا راعياً.

يا حاسداً لى على نعمة. اندرى على من اسأت الادب

اسأت على الله فى فعله. فانك لم ترض لى ما وهب

صفت مركب اضافى اولور ايسه هر حالده منصوب اولور: يازيد صاحب
عمرو = اى عمروك ارقداشى زيد!

منادى (ابن) لفظيله موصوف اولدقده اكر لفظ (ابن) ايکى علم
آره سنده واقع اولمش ايسه همزه سى ساقط اوله رق کنديسى منصوب
وموصوفى اولان منادى مفتوح اوقنور: يازيد بن عمرو. وكذا: ياهند
بنه بکر.

واكر علمين آره سى دکل ايسه منادى مضموم اولور: يازيد ابن اخى.
يارجل ابن زيد [*].

حرف تعريفلى اولان منادان اول مذکرده (ايها) ومؤنثده
(ايتها) لفظى زياده ايدلمك قاعدهدر: يا ايها الذى الخ. يا ايها الذين الخ.
يا ايها النبي الخ. يا ايها الانسان الخ. يا ايها الناس الخ. يا ايها النفس المطمئنة الآية.
بونك حلنده (يا) ادات ندا (ايها) ياخود (ايتها) حرف توسط

اوله رق منادى ومابعدينه صفت دينور.
بوقاعدهدر دن يالکر (الله) لفظى مستنادر كه آنده طوغريدن
طوغري به: يا الله. دينور.

(اللهم) لفظى يا الله بدلنده مستعجلدر. تخفيف ايله (لاهم) دخي دينور.
ندادن اول ويا صكره خطابى مفيد اولان جمله يه (جواب نداء)
نامى ويريلور. مثلاً: يا اهل يثرب ارجعوا. دينلدكده (اهل يثرب)
منادى و (ارجعوا) جمله سى جواب ندادر.

«تباركت يا ذا الجلال والاكرام» مناجاتمنده دخي (تباركت)

جمله سى كندندن صكره اولان ندا يه جوابدر.

[*] واپس فى يا ايها الرجل الا الرفع كا ستمعه.

ادات ندا محذوف اوله بیلور : یوسف! ایها الصدیق! افتنا . ایها العیر! انکم لسارقون . فاطر السماوات! انت ولی . ربنا! هب لنا . وقل : رب! زدنی علماً . مهلاً بنی عمنا! رب یسر ولا تعسر رب تم بالحیر .
 اخطار . منادی واقع اولان اسم بعضاً مرخم کوریلور که (ترخیم) منادی خصائصندن اوله رق کله نک حرف اخیرینی تخفیفاً اسقاط ایتمکدن عبارتدر .

ترخیمده قاعده منادی واقع اولان اسم مفرد یا وچ حرفی متجاوز علم اولمی و یا خود تاء زائده ایله ختام بولمش اولمایدور : جعفر طلحة . عاذلة . بعد الترخیم منادی اولان اسمی ایکی درلو اوقومق جائزدر . بری قالان حرفی حرف اخیر فرض ایدرک مضموم ایتک و دبکری کنی حرکت سنده ابقا ایلکدر . مثلاً (جعفر) لفظنده رای بعد الاسقاط فای مضموم و مفتوح اوقومق واردور .

ترخیمده مذکور اولان قاعده خارجنده یالکز (صاحب) کله سی ترخیم اولنه بیلور که کلمه مذکوره نه تاء زائده ایله مختوم نه ده علم اولمیدینی حالده «ای ارقداش!» موقعنده (یا ضاح) و حرف ندانک دخی اسقاطیله یالکز «ضاح» دینلدیکی بیله اولمشدر .

ضاح هل ریت اؤتمغت براع
 رد فی الضریع ما قری فی العلاب

معناسی «ای ارقداش! سن هیچ کوردک و یا ایشتدکی بر راعی پی که قابله صاعمش اولدینی سودی حیوانک ممه سنه رد و اعاده ایتمش اولسون»
 [*] دیمکدر .

[°] سوزی کیرو آلمی موقعنده ذکر اولنور . (ریت) لفظی (رأیت) برنده در .

استغاثه

یاردمه چاغرمق دیمکدر که چاغرا نه (مستغیث) و چاغریلانه (مستغاث) و کیمک ایچون چاغریلدیسه آکاده (مستغاث له) تعبیر اولنور . بونلرک یعنی مستغاث ایله مستغاث لهک اولنده برر لام بولنه رق کندیلری مجرور اولور . مستغاثه که منادادر داخل اولان لام مفتوح و مستغاث لهه داخل اولان لام مکسوردر : یارزید لعمر و = ای زید! عمروه یتش .

مستغاثک اولندن لام قالدیر یله رق آخرینه برالف زیاده ایدلدیکی والفی هاء سکت تعقیب ایتدیکی دخی اولور و او الفه (الف استغاثه) تعبیر اولنور : یازیدا (یا خود) یازیداه لعمر و .

منادی واقع اولوبده اولنده لام مفتوحه بولان اسمده معنای استغاثه ملاحظه دکل ایسه لام ، تجبه حمل اولنور : یاللعجب = چوق تعجب ایدم جک شی!! یا لئلاء = صویه بافکر!!

مندوب

اوجاع وفجائع اوزرینه ایدیلان ندایه (نُدْبَة) و مناداسنه (مندوب) تعبیر اولنور . آنک اداتی خاصه (وا) لفظیدر . بونک اوکنده اسم مندوب منادی کی معرب اولور . یعنی مرکب اضافی ایسه منصوب ، دکل ایسه مضموم اولور : وازید = واه زید! واراسی!
 مندوبک دخی آخرینه الف وهاء سکت کله رک : وازیداه!
 واراساه! دینور .

اختصاص

فعلى محذوف مفعول بهلردن بری دخی اختصاص اوزره منصوب
اولانلردرکه اوده ضمیردن اولان بر مبتدیان صکره خبر ظن اولسان
مفعولدر [*] خبر آنی تعقیب ایدر : « نحن معشر الانبياء لا نورث ما
تركناه صدقة = بزه جماعت انبیایز موروث اولمایز بزم ترك ایتدیكمز
شی بیت الماله عاندر » حدیث شریفنده (نحن) کلهسی مبتدا اولوب
مابعدی آکا خبر اولمق لازم کلور ایکن بر فعل محذوفه مفعول اولمق
اوزره منصوب اولمش و خبر آندن صکره کلمشدرکه (معشر الانبياء)
ترکیبنده مضاف واقع اولان (معشر) اعنی یاخود اخص کی مناسب
بر فعل مقدرك مفعولی اوله رق منصوب اولمشدر و مبتدایك خبری
آندن صکره کی (لانورث) جمله سیدر .
کلام عربده نظاری کثیردر .

تحذير وإغراء

فعلى محذوف مفعول بهلرك بری دخی (تحذير) یعنی ترهیب
و (اغراء) یعنی تشویق و ترغیب اوزره منصوب اولانلردر . مخاطبی حذر
اولنه حق برشیدن تحذیرده قوللانیلان لفظ منصوب اوله رق استعمال
اولندیکی کی لزومی شیئه اغراء و تشویقه قوللانیلان لفظ دخی منصوب
اوله رق استعمال اولنور و عبارده آنلر فعلی محذوف مفعول به اولمق
اوزره حل ایدیلور : الجدار . یاخود تکرار ایله : الجدار الجدار =
دیواردن صاقلک . البدار (یاخود) البدار البدار .
[*] بناء علیه بونك بر اسمی ده (مفعول خبری) در .

تحذير ضمير منصوب مخاطب اولان (إِيَّاكَ) الخ ایله دخی ادا
اولنور . او حالده حذر اولنه حق شیك اسمی یاواو عاطفه ایله بولند .
یریلور : إِيَّاكَ وَالشَّرَّ . یاخود آن و مضارع ایله ذکر اولنور :
إِيَّاكَ أَنْ تَفْعَلَ الشَّرَّ . و یاخود (مِنْ) ایله بولنور : إِيَّاكَ مِنَ الشَّرِّ .
طوغریدن طوغری به « إِيَّاكَ الشَّرَّ » دیمك نادردر :
فَاِئْيَاكَ إِيَّاكَ الْمِرَاءَ فَإِنَّهُ إِلَى الشَّرِّ دَعَاءٌ وَلِلشَّرِّ جَالِبٌ
معنایی : « جدال و شقاقدن سنی تحذیر ایدرمکه آنلر انسانی شره
زیاده سیله داعی و جالبدر » دیمكدر .

ومن امثلة التحذير : رَأْسُكَ وَالسَّقْفُ . نَاقَةُ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا .

مفعول له

بر فعلك سبب وقوعی بیان ایدن مفعولدرکه لسانمزده مستعمل
اولان تأدیباً و تعظیماً کی تعبیرات مفعول له نوعنددر .
مفعول له ادائی لام و مِنْ حرفلری ایله سببیقی مفید اولان باء
حرفیدر [۱] .

اداتلر مذکور اولدجه مفعول له لفظاً و یا تقدیراً مجرور بولنور :
قعدت للخوف (یاخود) من خوفی = قورقودن و یاخود قورقودن
اوطورددم . فاخذتهم الصاعقة بظلمهم . جزاء بما كسبوا . فبظلم من الذين
هادوا حرمتنا عليهم طيبات . ومن كلام علي رضي الله تعالى عنه : الناس
من خوف الذل في الذل [۲]

[۱] (في) دخی نادراً مفعول له ادائی اولمشدر : عذبت امرأة في مرة .

[۲] وقوله تعالى : ولم يكن له ولي من الذل . معناه من اجل الذل .

اداتلر محذوف اولور ايسه مفعول له منصوب اولور: قعدت خوفاً.
وقت اجلالاً.

اداتلرک حذفک شرطی مفعول له مصدر اولوق ومصدرک فاعلیله
فعلک فاعلی متحد بولنقدر: ضربته للتأديب (ياخود) تأديباً. قمت
للتعظیم (ياخود) تعظيماً. حذر الموت. فلان تذهب نفسك عليهم حسرات [۱]
مخافة فقر [۲]. ادخار فلان = فلانی قازانق ایچون.

مصدر اولمیان یاخود مصدر اولسه ده فاعلر بینند، اتحاد [۳] بولمیان
مفعول لهلرک اداتی محذوف اولماز: جئت للدرس، اکرمتک لا کرامتک لی.
مفعول فيه

برفعلک مکان ویا زمان وقوعی بیان ایدن مفعولدر: امکت هنا
برهة = بوراده بر وقت مکت ایله.

(هنا) مکانه مخصوص اسم اشارت اولدینی ایچون مفعول فيهک مکانی
قسمندندر. (برهة) اسماء ازمنددن اولدینی ایچون مفعول فيهک زمانی
قسمندندر.

عمرک ینقضی مرّ الاعصار [۴] وانت ترجوه مدى الاعصار. انالن
ندخلها ابداً ماداموافيها اللهم لاتکنا الی انفسنا طرفة عين ولا اقل من ذلك.

[۱] ای لانهک حزناً عليهم. والجمعية باعتبار معنى التضاعف في الاغتمام.
وجوز المكبری کون حسرات حالا، علی أن يكون معناه متلهقة.

[۲] فقر قورقوسندن ديمکدرکه متنبينک شعرندندر:

ومن ينفق الساعات في جمع ماله. مخافة فقر فالذي فعل الفقر

[۳] زماناً بيله اتحاد آرانور. مثلاً: «جشنتك اليوم لوعدي امس»
بدانده «وعدی امس» دينيله من.

[۴] ابهام کی افعال وزنده اولان اسماندندر. تندباد معناسنه درکه قاصرغه
دينيلان روزکاردر. قال تعالى: فاصابها اعصار فيه نار فاحترقت.

مفعول فيهک ايکی قسمنه بردن شامل اولوق اوزره بر آدی ده (ظرف) در
اداتی (فی) ایله (باء) حرفيدر.

بونلر مذکور اولورسه مفعول فيه واقع اولان کله مجرور اولور:
قعدت في المكتب. ولدت في الشوال بحلب.

محذوف اولورسه منصوب اولور: دخلنا البلد وصمنا رمضان.
ظرف زمان اولان مفعول فيلردين اداتک حذفی اکثردر. نته کيم
لسانمزده دخی اداتسز استعمال اولنور: بازار کونی کيتدم، بر مدت
اوطوردم. کي که بونلرک عريسي دخی بويولده افاده اولنور: ذهبت
يوم الاحد. اوقت مدة.

زمان کرک يوم ولیل ونهار واسنبوع وشهرو سنة کي محدود اولسون
وکرک وقت وحين ومدة کي مبهم یعنی غير محدود اولسون: آيته اليوم
وبكرة وذات ليلة.

ظرف مکانلرک الحق جهاته ومقادير ومساحاته متعلق اولانلرنده
ادات محذوف اولوب انلردن ماعداده نزول وسکون کي امکانیه تعلق
ايدن بعض خصوصی فعللر مستثنی اولوق اوزره مذکور اولور: فی البيت،
فی المكتب، بمصر، بالشام، نزلت الحان، سکنت السوق، مشيت ميلاً.
اخطار - لامک وعن حرفنک دخی ادات ظرف اوله رق استعمال

اولندينی وارددر: توفي فلان لثلاث آيال يقين (او) خلون من شهر کذا
== فلان کيمسه فلانجه آيدن اوچ کيمجه قاله رق (ياخود) کچهرک وفات
ايتدی. عن قريب (ياخود) عما قريب == ياقين وقتده. اقم الصلاة
لدلوك الشمس. عما قليل ليصبحن نادمين. سخابة صيف عن قليل تقشع ==
ياز بلوطيدر چاپک صيريلور.

بو نوع ادات ظرف اولماز. شودخی خاطرده اولسونکه
ازمنهیه دأر کلماتدن (اول) و (صکره) معنارینه اولان (قبل) و (بعده)
کله لرینک اولنه من حرفندن بشقه حرف جر کلز. بونلر اضافتله استعمال
اولندقلرنده معرب اولوب اولنده حرف جر وار ایسه مجرور و یوق
ایسه منصوب اولور. اضافندن مقطوع اولدقلرنده ظروف سائرده
اولدینی کبی ضم اوزرینه مبنی بولنور: قَبْلَ العید. بَعْدَ العید. مِنْ
قَبْلِهِمْ مِنْ بَعْدِهِمْ قَبْلُ. بَعْدُ. مِنْ قَبْلُ. مِنْ بَعْدُ. قال تعالى. لله الامر
من قبل ومن بعد = اول و آخر امر اللهکدر.

مفعول معه

معیتی مفید اولان مفعولدرکه قاعده سی بر فعل ویا او معنایی مؤدی
اولان شیدن صکره عطفی قبول ایتمیان بر واولک اوکنده بولنقدرد.
واوک اوکنده بولنوبده عطفی قبول ایتماک یا قاعده عطفه مخالف
اولقله اولور. یاخود معنائک عطفه مساعد اولماسیله اولور.
قاعده عطفه مخالفتی شویله اولور که فعله متصل بر فاعل ضمیری
اوزرینه بشقه بر اسمی عطف ایتمک اقتضا ابتدیکنده فاعل ضمیرینی
تأکیداً تکرار ایتمک قاعده عطف ایجابندن اولدینی ومثلاً: بن وزید
یازدق. دیمک ایچون کَتَبْتُ اَنَا وَزَيْدٌ. دیمک لازم کلدیکی حالدده فاعل
ضمیرینی تکرار ایتمیه رک کَتَبْتُ وَزَيْدٌ دینلده (وزیداً) لفظی منصوب
ومفعول معه اولور. وکذا: مالی وفلاناً؟ ماشانک وزیداً.

عطفه معنائک مساعد اولماسی: سار والنیل. سار والحبیل کبی
مثالرده اولورکه والنیل والحبیل لفظلرینک ماقبلنه معطوف اولسی

صورتنده معنی نیل ایله یاخود طاع ایله برابر کزدی دیمک اوله رق
مستقیم اوله مامغله بوکبی تعبیرانده معطوف ظن اولنسان کلماتی ماقبلنه
عطف وربط ایتمیوب منصوب او قویه رق مفعول معه اولمق اوزره حل
ایتمک لازم کلور.

استفهام ایچون اولان (ما) دن و (کیف) کله سندن صکره و او
اوکنده منصوب بولنان اسملردخی مفعول معه اولمق اوزره حل اولنور:
کیف انت وقضعة من ثرید = سن بر صحن ثرید ایله نصلسین؟

حال

عبارده فاعلک یاخود مفعول بهک ویاخود هرایکسینک هیتی
بیان ایدندر [۱]: جاء فلان راكباً ورأيتہ ماشياً. کبی که فلانجه را کب
اوله رق کلدی وبن آنی ماشی حالدده کوردیمکدر. کلمته قائماً = قائمین
یعنی ایکیمزده آیاقده اوله رق آنکله لقردی ایتدم. لقیته فارعاً مفرعاً [۲]:
فكان عاقبتهما انهما في النار خالدين فيها.

حالر مشتقاندن اولور: جميعاً او اشتاتاً. ای مجمعی و متفرقین
مشتق اولمیانلر تاویل اولنور: بغتة = مباغتاً.

حالك صاحبه (ذی الحال) تعبیر اولنور که عبارتده یا فاعل ویا
مفعولدر.

[۱] كرك طوغريدن طوغري به آنلرك وكرك فغلارينك حالي بيان ايتمش
اولسون: جاء فلان والمطر نازل = فلانجه یا غمور یا غارکفی کلدی.

[۲] بریمز صاعد وبریمز منحددر اوله رق بن آکا راست کلدیمکدر.
معنائک ظهورنده هر حال صاحبه ویریلور. عدم ظهورنده ثانی اوله
واول ثانی به ویریلور.

حاله اصل اولان نکره و ذی الحاله اصل اولان معرفه اولمقدر .
اگر حال عبارده مقدم بولورسه ذی الحال نکره اوله بیلور . جاء فی
راکباً رجل .
حالار بعضاً معرفه دخی اولور : جاء وَخَدَهُ جِئْتُ وَخَدِي جِئْتُ
وَخَدَكَ کَیْ که (منفرداً) دیمکدر . اُحِبُّ مَکَارِمَ الْأَخْلَاقِ جَهْدِي .
أَيَّ مَجْتَهِدًا [۵] .

حالار جمله دخی اولور . جمله اسمیه اولدیغنه کوره اولنده برواو
بولنور که آکا و او ابتدائی یا خود خالیه دینور . جاء وَسَيْفُهُ عَلَى جَنْبِهِ
قَلِیجِی یانی باشنده اولدیغی حالد کلدی . رَأَيْتُهُ وَنِذُهُ عَلَى رَأْسِهِ (یا خود)
وبیده شیء .

جمله فعلیه اولوب ده فعل ، ماضی اولدیغنه کوره اولنده (وَقَدْ)
لفظی بولنور : جاء وَقَدْ اِنْتَبَهَزَ = صولوبه رق کلدی
ماضی منفیده قده لزوم یوقدر : جاء زید و ما قام عمرو (یا خود)
ما قام عمرو .

فعل مضارع اولدیغنه کوره یالکزجه بولنور : جاء زید يَضْحَكُ =
زید کوله رک کلدی .

مضارع منفی اولورسه اولنده و او زیاده ایدلدیکی ده اولور : جاء
زید لَمْ يَضْحَكْ (یا خود) وَلَمْ يَضْحَكْ .

شبه جمله نکره دخی حال واقع اولدیغی اولور : خرج فی زینته .
[۵] وقوله تعالى « واقسموا بالله جهد أيمانهم » فيه وجهان أحدهما انه حال
والثاني انه مصدر تعمل فيه اقسموا وهو من معناه لا من لفظه كقافي المعبری .

انكحها على مائة . ويطعمون الطعام على حبه . وهو على ثلاثه كريم .
أَيَّ عَلَى كَلِّ حَال . وان ربك لذو مغفرة للناس على ظلمهم .
حالار صفت موقتہ ديمك اولمغله متبوعنه تقدم ایدن بعض شبه
جمله لر حال اولمق اوزره حل اولنور : يا ابت اني قد جاءني من العلم
ما لم يأتك .

حالار بعضاً محذوف الفعل اوله رق بولنور : راشداً مهدياً . مأجوراً
مبوراً . الجمع يطلق على ثلاثة فصاعداً . أَيَّ فذهب صاعداً .

تميز

که آکا (تميز) دخی دینور عبارده رفع ابهام ایچون استعمال
اولنان اسمدر . مرفوع الابهام اولانه (تميز) دینور .

ابهام كرك مفردده اولسون : ثلاثون رجلاً = اوتوز آدم . ثلاث
سنين = اوج سنه . راقود خلاً = برفوچی سرکه . جریب کرماً =
بردونم باغ . صَنْجَة حطباً = برچی اودون .

كرك جمله ده اولسون : انا اكبر منك سناً = بن سندن سن جهتیله
بیوکم . انت اكثر مني مالاً = مال جهتیله سن بندن چوقسین .

تمیزلر حال وصف کی تعدد ایتمز و جمله و شبه جمله دن اولماز .
تمیزك ممیزه تقدیمی نادر در : فله خزاء الحسنی .

اخطار -- تمیزك مجرور اولانی ده واردر . از جمله مقام اعظام
و تعبده کی تمیزلر من ایله مجرور اولور : يالها من ليله = اونه کوزل
کیجه در . لله دُرُكٌ مِنْ بَطْلٍ = الله ایچون سن نه بهادر سین . عز من قائل .

ادات استفهام اولان (كَمْ) كله سنك تميزي على القاعده منصوب
اولور ومثلاً : قاج سطر يازدك؟ مآلني افاده ايجون : كم سطرأ كتبت؟
دينلور .

ادات تكثير اولان (كَمَّ) كه آكا (كم خبريه) تعبير اولنور
كله سنك تميزي مفرد ويا جمع اوله رق مجرور كلور وعلى الاكثر اولنده
(مِنْ) حرفي بولنور : كَمَّ مِنْ سَطْرٍ اياخود كَمَّ مِنْ سَطْرٍ كَتَبْتُ كَبِي
كه بن نه سطرلر يازدم ديمكدر .

بومعنايه اولان (كَاتَن) كله سنك تميزي دخي (مِنْ) ايله مجرور
اولور : كَاتَن مِنْ دَابَّة .

اسماء اعدادك تميزلري دخي مختلف صورته در . شويله كه آحاددن
بر ايله ايكنك تميزه احتياجي يوقدر .

اوچدن اعتباراً اونه قدر اولان اسم عددلرك تميزي كه معدودلردن
عبارتدر اسماء اعداد ايله تركيب اضافي صورته در مركب اوله رق مجرور

و جمع بولنور : ثلاثة رجال = اوچ ارلك . خمس نساء = بش قادي
عشرة صبيان = اون چوجوق

اون بردن اعتباراً طقسان طقوزه قدر اسم عددلرك تميزي
ومنصوب اولور : تسع وتسعون نجمة = طقسان طقور ديشي قاج

يوزدن اعتباراً تميزلر مفرد ومجرور اولور : مائة كتاب = يوز
كتاب . الف كتاب = بيك كتاب .

اسماء اعداد [*]

اسم عددلرك آحادى شونلردر :

مذكر	مؤنث
واحد	واحدة = بر
اثنان ، اثنان	اثنان ، اثنان ، اثنان = ايكي
ثلاثة	ثلاث = اوچ
اربعة	اربعة = درت
خمسة	خمس = بش
سنة	ست = التى
سبعة	سبع = يدى
ثمانية	ثمان ، الثمانى ، ثمانية = سكر
تسعة	تسع = طقوز
عشرة	عشر = اون

[*] معلوم اولدينى اوزره مريجه ده اسماء اعدادك اصولي تركيه مزده
اولدينى كبي اون ايكي كله دره اونى آحاددره اون برنجيسى (مائة) واون ايكنجيسى
(الف) كله سيدر . ساژلري بونلردن مذعيدر . مليونى (الف الف) ديوا فاده
بشلمدره . عدد تكثير ايتديكه الفلرك تكررى رسلسله نقلت تشكيل ايده جكندن
كسر قاف ايله اولوب مال كثير معناسنه اولان (فقطار) لفظى مليون معناسنه
قبول اولنور ايسه كلفت زئل اولور . كتاب التراجمه آنى بن اخذ واستعمال
مدر . فتح قاف ايله بزم فقطار ديديكز شيثك مرييسى (قبان) دركه شداد
مدر .

عشراتی شونلردر .

مذکر	مؤنث
أَحَدَ عَشَرَ	إِخْدَى عَشْرَةَ = اون بر
إِثْنَاءَ عَشَرَ، إِثْنَى عَشَرَ	إِثْنَاءَ عَشْرَةَ، اِثْنَتَى عَشَرَ = اون ایکی
ثَلَاثَةَ عَشَرَ	ثَلَاثَ عَشْرَةَ = اون اوچ
أَرْبَعَةَ عَشَرَ	أَرْبَعَ عَشْرَةَ = اون درت
خَمْسَةَ عَشَرَ	خَمْسَ عَشْرَةَ = اون بش
سِتَّةَ عَشَرَ	سِتَّ عَشْرَةَ = اون آلی
سَبْعَةَ عَشَرَ	سَبْعَ عَشْرَةَ = اون یدی
ثَمَانِيَةَ عَشَرَ	ثَمَانِي عَشْرَةَ = اون سکر
تِسْعَةَ عَشَرَ	تِسْعَ عَشْرَةَ = اون طقوز

اون ایله یکر می اده سننده اولان اعدادک یالکر اون ایکی [*] مستثنی اولق اوزره هی ایکی جزئی مبنیاتنددر . بناءً علیه مفتوح تلفظ اولنور . شینلرده فتح و سکون جائزدر .

اون ایله یکر می اده سننده اولان اعدادک وصفیلری بلااستثناء مبنیات قسمننددر .

مذکر واحد وعِشْرُونَ، أَحَدٌ وَعِشْرُونَ = ۲۱	} یکریدن اوتوزده قدر
مؤنث واحدة وعِشْرُونَ، إِخْدَى وَعِشْرُونَ	
مذکر اِثْنَانٍ وَعِشْرُونَ، اِثْنَيْنِ وَعِشْرِينَ = ۲۲	}
مؤنث اِثْنَانٍ وَعِشْرُونَ، اِثْنَتَيْنِ وَعِشْرِينَ الخ	

[*] اون ایکیمنک جزء اولی اعراب بمحنده تنبیه بلحقانندن اوله رق مذکور اولدیفی اوزره معرب بالحرفندر .

مائی شویله در : مائة = یوز . مائتان ، مائتین = ایکی یوز .
 ثلثمائة = اوچ یوز . اربعمائة = درت یوز . خمسمائة = بش یوز .
 ستتمائة = آلی یوز . سبعمائة = یدی یوز . ثمانمائة = سکر یوز .
 تسعمائة = طقوز یوز .

الوفی شویله در : الف = بیک . الفان ، الفین = ایکی بیک . ثلاثة
 آلاف ، ثلاث آلاف = اوچ بیک . عشرة آلاف = اون بیک . خمسون ،
 خمسين الفاً = آلی بیک . خمسماية الف = بشیوز بیک الخ .

کوریلدیورکه اسماء اعداد تذکیر و تانیثده سائر تذکیر و تانیث قاعده سننه مخالف برحالده در . شو جهتدن که علامت تانیث اولان - تاء - بونلرک مذکرینه لاحق اولوب مؤنثلرندن تعری اتمکده در . اسماء اعدادک تذکیر و تانیث معدوداتک مفردی اعتباریله جریان اتمکده اولوب معدودک مفردی مذکر ایسه اسم عدد مذکر اولق ایچون - تاء - لی کلکده و معدودک مفردی مؤنث ایسه اسم عدد مؤنث اولق ایچون - تاء - سز کلکده در : اوقات خمسة ، صلوات خمس . حواسب خمس . سبع لیل و ثمانية ایام .

عقودده یعنی عشرون و ثلاثون و مائة و الف کی باشلی عددلرده مذکر و مؤنث مساویدر .
 آنلرده تذکیر و تانیث مساوی اولدیفی کی عدد وصفیلر دخی عدد اصلیره مساویدر .

چونکه عدد و صفیلر آحادده یالکز برنجی مستثنی اولوق اوزره اسم
عددك اسم فاعل شكله افرایله افاده اولتور . شویله كه :

مذكر	مؤنث
الْأَوَّل	الْأُولَى - برنجی
الْثَانِي	الْثَانِيَّة = ايكنجی
الْثَالِث	الْثَالِثَة = اوچنجی
الرَّابِع	الرَّابِعَة = دردنجی
الخَامِس	الخَامِسَة = بشنجی
السادس	السادسة = التنجی (الى العاشر والعاشرة)
الْحَادِي عَشَرَ	الْحَادِيَّة عَشْرَة = اون برنجی
الْثَانِي عَشَرَ	الْثَانِيَّة عَشْرَة = اون ايكنجی
الْثَالِث عَشَرَ	الْثَالِثَة عَشْرَة = اون اوچنجی الخ .

دینلوب یکر منجی، اوتوزنجی، طقسانجی، رزنجی، یکنجی دیمک ایچون
ینه : العِشْرُونَ، الْمِائَةُ، الألف دینلور .

كتب علينا الصيام في السنة الثانية من الهجرة قبل غزوة بدر شهر .
وكتبت الصلاة قبل الهجرة بسنة ليلة الاسراء .

مآت والوف ایله ترکیب ایدن اعدادده اقلک اکثره وبالعکس اکثرک
اقله عطفی صحیحدر . تمیزلر بوکا کوره اجرا اولنور . مثلاً یوزاون برکتاب
دیمک ایچون اقل اکثره عطف اولنورق : مائة واحد عشر کتاباً .
واكثر اقله عطفنده : احد عشر ومائة كتاب . دینلک لازم کلور .

مستثنی

بونک مصدری اولان (استثناء) بر حکمی ماقبلندن آیرمق دیمکدر .
آیریلانه (مستثنی) وماقبلنه (مستثنی منه) تعیر اولنور . ادات استثنا
شونلردر : إِلَّا غَيْرِ سِوَى مَا عَدَا مَا خَلَا خَاشَا [١]

بونلردن (إِلَّا) کله سنک اوکنده بولنان مستثنی (منقطع) وتعیر
آخرله (منفصل) ایسه یعنی مستثنی منهک جنسنندن دکل ایسه هر حالده
منصوبدر .

مستثنی (متصل) یعنی مستثنی منهک جنسنندن اولدیغنه کوره کلام،
تام وموجب ایسه مستثنی ینه منصوبدر .

کلامک تام اولسندن مقصود مستثنی منهک محذوف اولماسی وموجب
اولسندن مقصود عبارده نفی ویانهی ویاخود استفهام بولغامسی دیمکدر :
جاءت الجماعة الافلانا = فلانجه مستثنی اولوق اوزره جماعت هب کلدیله .
کلام موجب اولمزه مستثنی اعرابده ماقبلنه تابع بولنور [٢] :
ما فعلوه الا قليل منهم . هل جزاء الا حسان الا الاحسان . ولا يخشون
احداً الا الله . لا يقيم احد الا فلان .

[١] ن یه اضافتله مستعمل اولان (بد) کله سی دخی مالا (لکن) یه
مساوی اولورق ادوات استثنادن معدوددر .

[٢] علی الاستثناء منصوب دخی اولور : ولا يلتفت منكم احد الا امرأتک
قرئ بالرفع والنصب .

کلام غیر موجبده مستثنی منه تقدم ایتش بولنورسه ینه منصوب اولور :
وَمَا لِي إِلَّا آلَ أَحْمَدَ شَيْعَةً * وَمَالِي إِلَّا الْمَذْهَبَ الْحَقِّ مَذْهَب

ماقبانه محلاً تابع اولدینی ده اولور: ماجانی من احد الازینث. «لا اله الا الله» کلمه منجیه سنده دخی لفظه جلاله لفظ الهک محانه تبعاً مرفوعدر. لافتی اِلَّا عَلَيَّ لَا سَيْفَ اِلَّا ذُو الْفَقَارِ .

کلام تام اولمزسه او استثنانک مستثناسنه (مُفَرَّغ) تعیر اولور. انک حکمی محذوف اولان مستثنی منهک مذکور اولسی فرض اولندیغه کوره اله جنی اعرابی المقدر: مَا جَا اِلَّا فُلَانٌ، مَا رَأَيْتُ اِلَّا فُلَانًا، مَا مَرَرْتُ اِلَّا بِفُلَانٍ . کبی که بولردن مثال اولده محذوف اولان مستثنی منه معناده فاعل اولان و مثال ثانیه معناده مفعول اولان و مثال ثالثه معناده ینه مفعول اولوب حرف جرلی بولندیغی ایچون مجرور بولنان (احد) لفظیدر. امثله دلالت ایتدیکی اوزره استثناء مفرغ کلام غیر موجبده اولمق اصلدر. کَرَّكَ نَفِي صَرِيح ايله منفی اولسون ذکر اولنان مثالدرده وشو آیتلرده اولدینی کبی: ان تتبعون الا رجلاً مسحوراً. ان لبتم الا قليلاً. و ماشهدنا الا بما علمنا .

کَرَّكَ نَفِي ايله مؤول بر معناده بولانسون: فابی اکثر الناس الا کفوراً. ویأبی الله الا ان یتیم نوره . قول کریملرنده اولدینی کبی که (اباء) عدم قبول دیمک اولمغله نظم کریم اول «فما قبلوا الا الکفر» و نظم کریم ثانی «ولایرید الا اتمام نوره» سبکندهدر .

يُرِيدُ الْمَرْءُ اَنْ يُعْطِيَ مَنَّهُ * وَ يَأْتِي اللّٰهُ اِلَّا مَا يَشَاءُ

ادات استثنا اولان (الا) نک اوکندهکی مستثنی صریحاً و یا حکماً

اسم اولمق [۱] لابد اولدینی حالده استثناء مفرغه مستثنی فعل صریح دخی واقع اولور: ما زید الاینام = زید الحق اویقو اویور. [۲]

(غیر) و (سوی) کله لرینی تعقیب ایدن مستثنی دائماً مجرور اولور: مَا عِنْدِي غَيْرُ كِتَابَيْنِ (یا خود) سَوِي كِتَابَيْنِ = یانده ایکی کتابدن بشقه یوقدر .

بوللردن (غیر) کله سی (الا) دن صکره واقع اولان مستثنانک اعرابی وجهله معربدر [۳] . (سوی) کله سنک اعرابی تقدیریدر .

(ماعدا) و (ما خلا) کله لرینک اوکنده بولنان مستثنی منصوب اولور: اَلَا كُلُّ شَيْءٍ مَّا خَلَا اللّٰهُ بَاطِلٌ . جَاءَنِي الْقَوْمُ مَاعِدًا زَيْدًا . بولنک (ما) سز اوله رق استعمالنده مستثنالرینک مجرور او قوندیغی ده اولور: حاشا الله = معاذ الله .

(حاشا) کله سی مستثنایی تزییده استعمال اولنور و مدخولی ینه منصوب اولور: ضربتهم حاشا فلاناً .

[۱] برکله حکماً اسم اولمق (أن) یا خود (أن) ايله مصدر فعل اولمغله اولور: الا ان کذب بها . الا أنهم .

[۲] قسم سؤالی تعقیب ایدن ادات استثنانک اوکنده دخی فعل ماضیدن مستثنی وقوعی کثیردر: بالله عليك الا فعات کذا = سکا آند ویربرم الا که شوبله یا به جقسین .

[۳] أن به مضاف ایسه فتح اوزره و اضافتدن مفعول ایسه ضم اوزره مبنیدر: غیر ان الخ . لا غیر .

لاء تبرئه

منصوباتك بری دخی هیچ یوق و هیچ دکل کبی بر معنای مفید
اولمق اوزره استعمال اولسان و (تبرئه) و بین المحصلین « نفی جنس
ایچون اولان لا » دیو معروف بولنان (لا) کله سنک اسمیدر . بواکله نك
اوکنده بولنان اسم، مفرد اولدینی یعنی مرکب اضافی اولدینی صورتده
قع اوزره مبنی اولور: لابد، لاله، لاشک، لارجال، فقیر لاموال له،
تثنیه و جمع سالم اولدیغنه کوره دخی یاء ایله مبنی عد اولنور:
یتیم لا أبویْن له، عقیْم لا بَنین له.

بونک خبری خصوصی اولدقجه مذکور اولماز و مذکور اولدیغند
مرفوعادن اولور. نته کیم مثال آتیدن ظاهر در.

مرکب اضافی اولدیغنه یاخود معناسنک مابعدینه ارتباطی جهتیه
مرکب اضافی حکمنده بولندیغنه کوره (لا) نك اسمی منصوب اولور
لَا اَعْلَ الْخَيْرِ مَمْقُوتٌ = هیچ برفاعل خیر مبعوض دکلدر. لاخیراً من
فلان عندکم = فلانجه دن خیرلی هیچ برکیمسه کز یوقدر.

لانک اسمنده اصل اولان نکره اولمقدر [*]. اکز معرفه اولور.
ویاخود لادن اوزاق بولنور ایسه (لا) نك تأثیر قالمیوب مابعدی مبتدا
و خبر اولمق اوزره مرفوع اولور ومع العطف لانک تکراری لازم
کلور: لَا زَيْدٌ عِنْدَنَا وَلَا عَمْرُو. لافي الدار رَجُلٌ وَلَا امْرَأَةٌ.

[*] مسمیاتی بعض صفات ایله مشتهر بولنان (أعلام) نکره حکمنده
اوله رق لایه اسم واقع اولور: قضیه ولا ابا حسن اها. ای لا قاضی مثله.
لاحاتم فی عصرنا. ای لا کریم کحاتم.

لانک اسمی مفرد و نکره متصله اوله رق برابرجه تکراری صورتنده
اسمک ایکسینی هم مفتوح وهم مرفوع او قومق جائزدر: لَا حَوْلَ وَلَا
قُوَّةَ (یاخود) لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ. لارفث ولا فسوق. لافارض ولا بکر.
منصوبات انواعنک بری ده نواصب ایله مشغول اولان فعل
مضارع لدر. بونلر صرف قسمنده میندر. اوراده مذکور اولانلردن
ماعددا شو حرفلرک اوکنده بولنان مضارع دخی آن مقدره ایله
منصوبدر: « حتی. لام مکسوره [۱]. آو. فاء سببیه، و او جامعه »
حتى یأتینا بقریان تأکله النار. لیز الله الخیث من الطیب و یجعل الآیه
لَا اَرَمَنَّکَ اَوْ تُعْطِیَنی حَتّی.

فاء سببیه ایله و او جامعه نك اوکنده بولنان مضارع لک منصوب
اولمسی ایچون کلامده امر یاخود نهی و یا نفی و یا استفهام و یا عرض
و تمنی سبق ایتیش اولمق مشروطدر: زره فیکرمک (یاخود) و یکر مک.
لَا تَسْتَسْمِعْهُ فِیضْرَبْکَ. لایقضى علیهم فیموتوا. فهل لها من شفعا، فیشفعوا لنا.
أَلَا تَدْنُو فَنُبْصِرَ. لو ان لی کرّة فاکون من المحسنین [۲]

مجرورات

لفظاً و یا تقدیراً و یاخود محلاً مجرور اولان کلمات دیمکدر. مضاف
الیهلر و حرف جر لیلر و بونلرک توابی مجرور آندندر.

[۱] امر معناسنه اولمیان لام مقصوددر. انواعی مقتضیده مذکوردر.
بو حرفلرک اوکنده مقدر اعتبار اولنان (أن) ظاهر دخی اولور: لان اکون.
[۲] بخلاف نحو قوله تعالى کن فیکون فان الفاء فیہ استینافیه و التقدير
فهو یکون کانی فصل الادوات من المنقضب.

مضاف اليه

بونك مصدرى اولان (اضافة) برکله يي ديكرينه اولامق ديمكدر.
اولكيسنه (مضاف) وايكنجيسنه (مضاف اليه) تعبير اولنور.
مضافك حقى اولكلك وتنويندن وتنويه وجمع نونلر نندن عارى بولنقدرد:
كل مولود يولد على فطرة الاسلام ثم ابواه يهودانه او ينصرانه او يمجسانه.
انالتاركو آلهتنا . انالنجوهم اجمعين . انا كاشفو العذاب . ولا بويه لكل
واحد منهما السدس . رب اغفرلى ولوالدى .

اضافت معنويه اولديغنه كوره مضاف حرف تعريفدن دخى عارى
بولنقدرد . چونكه (اضافت) لفظيه ومعنويه اسملايله ايكي قسم اولوب
صفتلرك يعنى اسم فاعللرك واسم مفعوللرك وصفت مشبهلرك كندى فاعللرينه
ياخود مفعوللرينه اضافتى (اضافت لفظيه) دركه انلر الحق لفظده تخفيف
افاده ايدر يعنى عدم اضافت حالنده لاحق اوله حق تنوين ثقاتنى كيدر مش
اولور وانلرك مضافنه حرف تعريف داخل اوله بيلور : كريم الشيم ،
نافذ الكلم ، معمر الدار . الرجل الحسن الوجه .

بو انواعدن ماعدا اولان اضافته (اضافت معنويه) واسم آخر ايله
(اضافت محضه) تعبير اولنور : مال زيد . دار فلان . بواب المكتب .
ملك الموت . اولات الاحمال . ربات الحبول ابو الذهب . اخو العرب .
اضافت معنويه نك بويله بمعنى اللام اولان يعنى معنای تملك واختصاصى
ولولادنى ملابسة اولسون مفيد بولنان قسمى اكثردر . بر قسمى دخى انده
مضاف اليه مضافك جنسى ميبين اولمغله (بمعنى من) و (اضافت بيانیه)
تسميه اولنور [*] : خاتم فضة = كموش مهر . ثوب خز = ايپك جامه .
[*] رحلة الشتاء وشهيد كربلاء وعذاب القبر و تريض اربعة اشهر
كى اضافتك (بمعنى فى) اولانى يعنى معنای ظرفى مفيد بولنانى دخى وارددر .

سوار ذهب = التون بيلازك . مُشط عاج = فيل ديشى طراق [١]

اضافت معنويه ايله مضاف اولان كله معرفه به اضافتنده معرفه [٢] و نكره به
اضاقتنده نكره عدا اولنور و هر حالده تنويندن و حرف تعريفدن مجرر اولور .
اضافت ، لفظيه اولسون معنويه اولسون مضاف ايچون معين اعراب
اوليوب مضافلر يرينه كوره فاعل ويا نائب فاعل ومبتدا ويا خبر اوله رق
مرفوع ومفعول و حال ويا تمييز اوله رق منصوب ومضاف اليه وياخود
حرف جرلى بولنه رق مجرور اولور .

مضاف اليه لركز بر حالده دركه انلر الحق مجروردر .

اضافت يعنى بر عبارده مضاف ياخود مضاف اليه اولمق اسملرك
شانيدرد . فعلملر الحق اسماء زمانه مضاف اليه واقع اوله بيلور : يوم جاء
= كلديكى كون .

اخطار — مضاف اليه واقع اولان فعل ، مضارع اولديغنه كوره
مضاف اولان اسم زمانك معرب اولمى وماضى اولديغنه كوره مضاف
اولان اسم زمانك فتح اوزره مبنى اولمى مختاردر . هذا يوم ينفع الصادقين
صدقهم = بو ، صادقينك صدق و اخلاصلى كندولرينه نافع اولديغى
كوندر . كيوم ولدته امه = اناسنك انى طوغر مش اولديغى كونده كى [٣]

[١] فيل ديشنك عدم طهارته قائل اولان شوافع كتب سير واحاديثده
واقع لفظ حاجى ذيل يعنى بغه ايله تفسير ايدرلر .
[٢] بوندن غير ومثل وشبهه كلهلرى مستثنادر : سررت برجل فيرك
ومثلك وشبهك ، وكذلك حسبك : جاءك رجل حسبك .

[٣] بو مثال بر حديث شريفندرد . تمام حديث شوبله در : من حج هذا
البيت فلم يرفث ولم يفسق رجع كيوم ولدته امه .
وفى الحديث ايضا : رأيت ليلة اسرى بى (او) عرج بى الى السماء الخ .

حرف جر ایلر

مفعول به غیر صریح بحثنده مذکور اولان حروف جاّره دن ماعدا شو حرفلر دخی مدخولانی مجرور اتدن قیلار : کاف . واو قَسَم، بَاء قَسَم . تاء قسم . رَبِّ [١] .

بونلردن رَبِّ دن ماعداسی ایچون [٢] بر مُتَعَلِّق ارا نورکه اومتعلق یا فعل یا خود شبه فعل و یا خود معنای فعل اولور شبه فعلدن مقصود مصدر و اسم فاعل و اسم مفعول و اسم تفضیل و صفت مشبیه و اسم منسوبدر . معنای فعلدن مقصود کنندیسندن فعل و یا شبه فعل معنای اکلانشیلان اسملر و اداتلردر : اسم اشارت = اشیر . لیت و اعل = اتنی و اترجی ، حرف ندا = انادی ، ادعو . حرف تشبیه = اشبه . حرف نفی = انتفی : وهو الله فی السماوات . ای المعبود فیهما . اسد علی و فی الحروب نعامة . ای مجتري علی وهو من شعر عمران الجارجی . و تمامه فی کتابنا مشاهیر النساء فی ترجمة غزاة متعلق کون و حصول کبی افعال عمومیه دن اولدیغنه کوره عبارتده مذکور اولیوب او حرف جر ایله مدخولی (ظرف مستقر) نامیله یابر مبتدایه خبر و یا بر موصوفه صفت یا خود بر ذی الحاله حال و یا بر موصوله صله واقع اولور : زید فی الدار . مررت برجل فی الدار . مررت بزید فی الدار انا الداری مافی داری .

متعلق افعال عمومیه دن اولدیغنه کوره عبارتده مذکور اولوب او حرف جر و مدخولی او فعله و یا شبه فعله مفعول به غیر صریح و یا مفعول فیه [١] مذ و منذ کله لری حرفیتده متحضر اولدینی ایچون عدا و خلا و حاشا کله لری کبی ترک اولنشدرد . ادوات فصلنده مذکوردر . [٢] فاعل بحثنده یکن من استراقیه و باء زائده دخی متعلق احتیاجندن وارسته در . و کذا الکاف فی (کا) علی أن تكون ما کافه .

یا خود مفعول له یا خود نائب فاعل اولور . بوکاده (ظرف لغو) تعیر اولنور : رغبت فی الکتاب . وهو مرغوب فیهِ . اکت فی البیت . صلیت بالمسجد . جئت للزیارة . غشی علی فلان .

اخطار — شو حرفلرک : (إلی . مِن . عَنْ) متعلق خصوصی اولدینی حالده محذوف اولدینی دخی اولوب [٠] منضمّاً یا خود منتهیاً یا خود قریباً یا خود بعیداً یا خود ناشئاً کبی مناسب بر فعل تقدیر اولنور : انت منی بمنزلة اخی . اخطار آخر — حرف جر لر یالکر بر اسم مؤثر اولوب انی لفظاً و یا تقدیراً مجرور قیلار . مدخولی مبنیاتدن اولورسه محلاً مجرور اولوق لازم کاور . انجق ادات استفهام اولان (ما) نک اولنه حرف جر داخل اولدقده الی ساقط الور :

بِمَ = نه ایله ؟ لِمَ = نیچون ؟ حَتَّامَ الْآمِ = نه یه قدر ؟ عَلَّامَ = نه یه بناء ؟ عَمَّ = نه دن ؟ نَمَّ = نه دن ؟ کبی که (بما ولما و حتی ما و الی ما و علی ما و عن ما و من ما) دن مخففدر : بَم یرجع المرسلون ؟ عَم یتساءلون ؟ لَم تقولون مالاً تفعلون ؟ فلینظر الانسان مِمَّ خلق ؟ قالوا فیم کنتم ؟ قیل ان بعض العوام سأل بعض الفضلاء فقال له : بما توصینی ؟ فقال : بتقوی الله و باسقاط الالف من ما .

بونلردن (بِم) و (لِم) لفظنی اسم اشارت اولان (ذا) تعقیب ایدرسه الی باقی اوله رق بماذا ولماذا دینور : بِمَاذَا أَمَرُكُمْ = سز نه امر ایتدی . أشعارده الفلر هر حالده باقی اوله بیلور .

[٠] و کذا باء التفدیه فی قولهم : بانی انت . بنفسی زیداً . و التقدير انت مفدی بانی و افدی بنفسی زیداً .

بعضاً بر حرف جرایله انك مجروری آرہ سندہ (ما)، زائده یا خود (لا)، نافیہ بولنور و آنلر حرف جرك تأثیرینہ مانع اولیوب مابعدی ینہ مجرور اولور. عماقرب. عماقلیل. فجارحمة. بلاسبب. مماخطیئاتهم.

مجروراتك براسمی مخفوضاتدر. جرّہ (خفض) وجارّہ (خافض) دخی دینور. حرف جر محذوف اولدقده مجروری منصوب اوله جفی مفاعیل بحثنده معلوم اولمشدر. سماعاً محذوف اولانك مدحولنه «نزع خافض اوزره منصوب» تعبیر اولنور: ألا ان ثمود كفروا بهم. أي بهم. ینون عليك أن أسلموا قل لا آمنوا على إسلامكم. أي بان أسلموا وبإسلامكم.

توابع

(صفت، تأکید، بدل، عطف بیان وعطف نسق) اسمایله بش نوع توابع واردركه آنلرك مستقلاً اعرابی اولیوب اعرابده اوست طرفنه تابع اولدقلى ایچون اسمایینه (توابع) دیشلشدر. مرفوعاتك توابعی مرفوع ومنصوباتك توابعی منصوب ومجروراتك توابعی مجروردر.

صفت

موصوفی اتمام ایدر: عبدالله بن عبدالمطلب. وانك لعلی خلق عظیم. صفتلر دائماً صكره كلور [*] وموصوفنه اون شیدده مطابق بولنور. موصوف مرفوع ایسه صفت مرفوع، منصوب ایسه منصوب، مجرور ایسه مجرور، مفرد ایسه مفرد، تثنیه ایسه تثنیه، جمع ایسه جمع، مذکر ایسه مذکر، مؤنث ایسه مؤنث، معرفه ایسه معرفه، نكره ایسه نكره [*] اسم اشارتلى تركب ایتدكلى كلمات ايله صفت وموصوف اولق اوزره تركب ایدر. هانكیسی مؤخر ایسه آكا صفت دینلیر: هذه الحال. الحالة هذه. تلك الرسل. ذلك الكتاب.

نكره اولور. رجل ضارب مضروب، كريم، عدل، هاشمی، ذومال. امرأة ضاربة، مضروبة، كريمة، صالحة، هاشمية، ذات مال. والفجر وليال عشر. العشر الأول [١] والاوائل.

صفتلر بعضاً متبوعنك متعاقبی بیان ایتمش اولوركه اكا (صفت سببییه) وتعبیر قدیم ايله «صفة جرت على غير من هي له» تعبیر اولنور [٢]: الرجل الكريم الحال. المذهب الحصال. الحسن الوجه. الطويل اليد. مررت برجل مبيع جاره رخب فناؤه مؤدب خدأه.

بونوع صفتلر موصوفنه يالكز اعرابده وتعريف وتنكيرده مطابق بولنوب تثنییه وجمع وتذكیر وتأنیث خصوصاً لرنده فاعلى اوكنده بولنان فعل كبی اولور یعنی فاعل تثنییه ویا جمع اولسهده كنندیسى مفرد قالور وامر تذكیر وتأنیثی فاعله نظراً فعلك تذكیر وتأنیثی كبی اولور: رجل مؤمن ابواه، آبؤه. امرأة جميل اخوها. رجل صالحة اخته. صفتلر جمله دن وشبه جمله دن دخی واقع اولور: مَعْصِيَةُ أَوْرَثَتْ ذُلًّا وافتقارا خَيْرٌ مِنْ طَاعَةِ أَوْرَثَتْ عِزًّا واستكبارا. عمل فيه رياء ماعليه ضياء امثله دلالت ایتدیكى اوزره جمله لك موصوفی نكره اولق اصلدر [٣]: مررت برجل وجهه حسن. رأيت رجلاً أعجبنى كرمه. أَلَعَلُّ أَنْفُسُ شَيْءٍ أَنْتَ ذَاخِرُهُ.

[١] (اولی) لفظنك جمیدر. مفرد مذکر اوله رق «عشر اول و اوسط وآخر واخیر» دیمك خطادر، عوام تعبیریدر. چونكه (عشر) ایلانك صفتیدر. ایلای ایسه جمع مؤنثدر. صفی دخی اویله اولق لازم كلور. فیومی مرحوم مصباح منبردر بونی تصریح ایتشدر.

[٢] زخشری بونی انمودجده «وبوصف الشئ بفعل ما هو من مسببه» دیو بیان ایتشدر.

[٣] ویسفتنی منه نحو قولنا: الله عز وجل. ربنا تعالى.

صفتده اصل اولان موصوفی ولی ایتمکدر. ارهده فاصل وقوعی
دخی وارددر: وانه لقسم لو تعلمون عظیم.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَتَأْتِي مِثْلَهُ * عَاذَ عَلَيْكَ إِذَا فَعَلْتَ عَظِيمُ

موصوفی مقدر صفتلر دخی وارددر. از جمله رؤیای صالحیه (مُبَشِّرَة) تعبیر اولنور.
قال الشيخ الاكبر قدس الله سره في مقدمة الفصوص: «أما بعد فإني
رأيت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم في مبشرة في العشر الاخير [٥]
من محرم سنة سبع وعشرين وسقائة بمحروسة دمشق وبيده صلى الله
تعالى عليه وسلم كتاب فقال لي: الخ.
ولا تزر وازرة وزر اخرى.

تأکید

لفظی ومعنوی اسملریله ایکی قسمدر (تأکید لفظی) بر لفظ،
یا کلش اکلا شلماق ایچون یاخود مخاطب متکلمی یا کلش سویلدی ظن
ایتمامک ایچون تکرار اولنقدن عبارتدر: ایاک ایاک، ایاک ایاک، الفهم الفهم.
(تأکید معنوی) خاصة شو لفظلرله اولان تأکیددر: (نفس،
ذات، عین، کل، کلا، کلتا، اجمع): جاء السَّيِّدُ نَفْسُهُ، عَيْنُهُ، ذَاتُهُ.
جاءت السِّتُ نَفْسُهَا، عَيْنُهَا، ذَاتُهَا = افندی (یاخود) خانم کندی
کلدی. رَأَيْتُ نَفْسَهُ. أَخَذْتُ بِيَدِهِ نَفْسِهِ. جاءا کلاهما. جاءتا کلتاهما.
جاؤا کلهم. اجمعون = انلر ایکیسی ویا جمله سی کلدیلر. نکره لر بونلر
ایله تأکید اولنه مز.

[٥] صوابه: في العشر الاخر. (جمع اخرى). اوه: الاواخر. (جمع آخره).
لان المراد بالعشر الاليالي وهي جمع مؤنث فلا توصف بمفرد بل بمثناها. كافي المصباح.

بدل

عبارهده مقصود بالا فاده اولان برتابعدرکه متبوعی مقدمه اوله رق
مذکور اولمش اولور. (بدل) درت قسمدر.

(۱) بدل کل من الكل در: جاء زيد اخوك برادرک زید کلدی،
رأيت زيدا اخاك. قَبَّلتُ يَدَ زيدا أَخِيكَ.

(۲) بدل بعض درکه مبدل منهک جزءیدر: رَغبت الدارَ ثَمَّهَا =
قوناغی صاندم: برثلثی. ثم عموا وصحوا كثير منهم.

(۳) بدل اشتغال درکه مبدل منهک مشتغلاتنیدن برشیئی مبنیدر:
سُرِبَ زَيْدٌ تَوْبُهُ = زید صویلدی یعنی لباسی.

(۴) بدل مبیانددرکه رویتسنر صدورایدن سوزده واقع اوله کلدیکی
ایچون آکا (بدل غلط) دخی دینور: رأيت شَيْئاً رَجُلًا = برشی
کوردم. شئ دیشم: برارکک.

اسم اسمدن بدل اولدیفی کبی فعل دخی فعلدن بدل اولور: قُتِ
صَلَّيْتُ = قالقدم نماز قیلدم. قم صل. هاؤم اقرأوا.
اسم ظاهر بیله اسم ضمیردن بدل اوله بیلور.

أَنَا مُذْنِبٌ أَنَا مُجْرِمٌ أَنَا غَاصٍ * هُوَ غَافِرٌ هُوَ رَاحِمٌ هُوَ غَافٍ
قَابِلُهُنَّ ثَلَاثَةٌ * فَسْتَغْلِبُنَّ أَوصافُهُ أَوْضَافِي

ایشته بو بیتده کی اسم عدد (هن) ضمیرندن بدل اوله رق منصوبدر.
بدل ایله مبدل منهک تعریف و تنکیده مطابقی آرانماز.

عطف بیان

متبوعی ایضاح ایدیجی برتابعدر: رأیت اباک فلاناً = پدرک
فلانجهی کوردم. وعن ابن عباس رضی الله تعالی عنهما: أَنَّهُ نَحِيَ لَهُ أَخُوهُ
قُمَّ فقام الى الصلاة.

کنیه لک یعنی اب و ام و ابن کله لریله مصدر اولوب ده عند العرب
بک و افندی مقامنده مستعمل اولان اعلام و القابک پیشنده کلان اسم
خاصلر عطف بیان اولوق اوزره حل اولنور: ابوالحسن علی. امهانی
فاطمة. ابن عمر عبدالله.

اخطار— ادات تفسیر اولان (آئی) لفظنک اوکنده کی کلمات دخی
عطف بیان اولوق اوزره ماقبلنه تابع بولنور: عِنْدِي عَسَجِدُ اَنِي ذَهَبُ
یانمده برعسجد یعنی ذهب واردر.

عطف نسق

که آکا (عطف بالحروف) دخی دینور حروف عاطفه دن برینک
مدخولی اولان برتابعدر. آکا (معطوف) و مربوط اولدینی ماقبلنه
(معطوف علیه) وایکیسنه بردن (متعاطفین) تعبیر اولنور.
حروف عاطفه شونلردر: وَ، فَا، ثُمَّ اَوْبَلْ لَکِنْ اِمَّا اَمْ حَتَّى لَا.
بونلرک اک مشهوری واوردر. حتی (اِمَّا لَکِنْ لَا) حرفلریله اجتماع
دخی ایتمکده در: واما. ولكن. ولا.
و. ف. ث. کله لری ادات استفهامیه دن همزه ایله اجتماعنده

همزه انلره تقدم ایدر: اولایرون، افنضرب، اثم اذا ماوقع. الآیات.

حروف مذکوره معانیسی ایله برابر ادوات بحثنده میندر.

عطفده قاعده اسمی اسمه وفعلی فعله عطف ایتمکدر. فعله متصل

فاعل ویا نایب فاعل اولان ضمیر مرفوعه بشقه براسم عطف اولندیفی

زمان فاعلک تاکید اوله رق تکراری لازمدر: قَتُّ اَنَا وَفُلَانٌ. اُسْكُنْ

اَنْتَ وَزَوْجُكَ. فکبکبوا فیها هم والغاؤون.

مجروره عطف وقوعنده دخی جارك یعنی یا حرف جرك ویا

مضافک تکراری لازمدر: مَالِي وَفُلَانٌ = لَيْسَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ

عَدَاوَةٌ.

ادوات

۱ (أ) ادات استفهام: أیحب = سورمی؟ أزید = زیدمی؟

أشعارده ادات ندا دخی اولور: أَفَاطِمَ = یافاطمة!

(الف اطلاق) اواخر کلماتده اشباع فتحه ایله حاصل اولان الفدر:

يَا لَيْتَنَا اطعنا الله واطعنا الرسولا. ليسوا من الشرفی شیء وان هانا.

لا تنكرن اذا اهديت نحوك من * علومك الغر او آدابك التنفا

فقيم الباغ قد يهدي اصاحبه. برسم خدمته من باغه الحفا

(الف استغاثه) منادی بحثنده مذکوردر.

۲ (آبد) وقت بی غایت مستقبلمده مستعمل برظرف زماندر: خالدین

فیها ابدآ.

مثلنه وشبهنه وجمعنه ومنصوبنه ودهر لفظنه مضاف اوله رق:

«أَبَدًا لَبَدٍ، أَبَدًا لَبِيدٍ، أَبَدًا لَبَدَيْنَ، أَبَدًا لَبَدَيْنِ، أَبَدًا لَبَادٍ، أَبَدًا لَبَدِيَّةٍ،
أَبَدًا لَدَهْرٍ» دخی دینیلور .

٣ (أَجَلَ) من ولام حرف ليله تعليل اداتيدر : مِنْ أَجَلَ ذَلِكَ،
لَأَجَلَ ذَلِكَ = انك ايجون، اندن طولاي .

٤ (إِذَنْ) او تقديرجه، اويله ايسه، او حالده، او صورتده مآلنده
مستعمل برادآندر. قال القاضي أبو محمد بن نصر من المالكية :

يَالْهَيْفَ قَلْبِي عَلَى شَيْئَيْنِ لَوْ جَعَلَا . عِنْدِي لَكُنْتُ إِذَنْ مِنْ أَسْعَدَ الْبَشَرِ
كَفَافَ عَيْشٍ يَقِينِي ذَلِكَ مُسْئَلَةً . وَخُدْمَةُ الْعِلْمِ حَتَّى يَنْقُضِيَ عَمْرِي
شَوْشَكْلَدَه : (إِذَا) دخی يازيلور : إِذَا لَمْ يَكُنْ . مضارع نواصبندن
معدوددر .

٥ (إِذْ) زمان ماضی ايجون اسمدر . مفعول به [*] ومفعول فيه اولور :
(يوم) و (حين) و (عام) و (وقت) لفظ ليله تركب ايدرك تنوين
آلوب شورسمه كيرر : يومئذٍ، حينئذٍ، عامئذٍ، وقتئذٍ = اوكونكي
كون، اويله اولديني زمان، او ييل، او وقت .

مضافي اولان اسماء زمانك مبني على الفتح اولمسي غالبدر . اسم اشارت
اولان (ذاك) لفظيله تركبنده دخی اولوقت معناسي حاصل اولور : اذذاك .
اولكي صورتلرده (اذ) ك مضاف اولمسي لازم كلان جمله بتمامها
محذوف اولوب تنوين اكا عوض اولمشدر . «اذ ذاك» صورتنده ايسه
جمله نك يالكز برركني محذوفدر كه «اذ ذاك كذلك» يرندهدر .

(إِذْ) ادات تعليل وادات مفاجاه دخی اولور .

[*] ولو على البدلية : واذا كر في الكتاب صريح اذا انتبذت من اهلها .

٦ (إِذَا) وقت وحين اداتيدر : اذا جاء = كلديكي وقتده . اذارأوا =
كور دكلرنده .

(إِذَا) ادات مفاجاه دخی اولوب «ناگاه» ياخود «برده باقيلوركه»
ديو ترجمه اولنور . علامتي جمله اسميه اولنده بولمقدردر [*] : فاذا هو
خصيم . فاذا هي حية . اذا هم يقنطون .

٧ (إِذَا مَا) ظرف زمان اولان (إِذَا) يه مساويدر : اذا ما أتوا =
اذا أتوا . آخرنده كي (ما) زائندهدر . نافية دكلدر . (إِذَا) نك اوكنده
منفي اولان فعل ، مضارع اولوب (لم) ايله نفى ايدلش اولمق معتاددر :
اذا لم تكن حاجتنا في قلوبكم . الخ .
(إِذَا مَا) كله سي مضارعه تصادفنده اني مجزوم قيلر . الفسر (اذا ما)

دخی دینلديكي اولمشدر . ايكي مضارعي جازمدر .

٨ (أَفْ) همزة استفهاميه ايله فاء تعقيبيه نك بريره كلشيدر كه ادات
استفهام ادات عطفه تقدم ايتمشدر : أفلا تذكرن = فألا تذكرن . أفهم
يؤمنون = فأهم يؤمنون . أفلم يدبروا = فألم يدبروا . عطف بجنه باق .
٩ (أَلْ) حر تعريفدر . كله نك اسم قسميه مختصدر : الفعل .

الالف . الحرف . الرجل . المرأة .

١٠ (أَلَا) تنبيه واستفتاح ادانيدركه آگاه اولكز مآلنده اوله رق

مهم سوز باشنده بولنور : أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ .

(أَلَا) برده ادات استفهام ايله ادات نفيك بريره كلشيدر : أَلَا تَحِبُّونَ،

أَلَا تَقَاتِلُونَ .

[*] ظرف زمان اولان (إِذَا) باللفظاً ويا تقديرأً جمله فعليه اولنده

بولنور . نكيم فاعل بجننده ميپنددر .

١١ (الَّا) مضارع اولنده معنای تخفیفی و ماضی اولنده معنای توبیخی مفید بر اداتدر : $\text{الَّا تَصَلَّى} = \text{نماز قیلایسین}$. الاصلیت = نماز قیلای دکلای ایدک .

(أَنْ) ایله (لَا) نك تركبنده دخی بوضورت حاصل اولور : $\text{أَلَّا} = \text{أَنْ لَا}$. $\text{أَلَّا تَزِرْ وَازِرَةَ الْآيَةِ}$.

١٢ (إِلَّا) ادات استثنادر : لا اله الا الله . « لا يذوقون فيها الموت الا الموتة الاولى » قول کریمنده کی (إِلَّا) بعد معناسنه در [*]

(إِنْ) ایله (لَا) نك اجتماعنده دخی بوضورت حاصل اولور : $\text{إِلَّا} = \text{إِنْ لَا}$. بوحالده مدخولی اولان مضارع ینه مجزومدر : الَّا تَنْصُرُوهُ فقد نصره الله .

١٣ (آلَانَ) شمعی دیمکدر همزه استفهامیه ایله اجتماعنده مدحاصل اولهرق « آلاَن » دینورکه شمعی دیمکدر .

١٤ (اولو) یاخود (اولی) صاحب معناسنه اولان (ذو) نك جمعیدر . مضاف اولهرق مستعملدر . (ذوو) و (ذوی) کییدر . اولوالامر ، اولی الامر = امر صاحببری .

١٥ (اولات) انك مؤنثیدر . مفردی صاحبه معناسنه اولان (ذات) در : اولات الاحمال = یوکلای قادینلر یعنی کبیلر .

١٦ (الُولی) اول کیسه لکه ، اول شیلرکه معناسنده اسم موصول جمعدر . أشعارده تصادف اولنور .

اولو واولات لفظلری کبی واو زائده ایله یازلدیفی ده اولور . [*] الا ماقد سلف آبتنده دخی علی احد الوجوه بوبله در .

١٧ (الَّذِي) اول کیسه که ، اول شی که ، معناسنده اسم موصول مفرددر و مذکردر . مؤنثی (الَّتِي) در . جمعی : (الَّذِينَ) در . اول کیسه لکه معناسنه اسم موصول جمعدر و ذوی العقوله خاصدر .

١٨ (إِلَى) ادات انتها و حرف جردر : من الباب الى المحراب . ضمائر اتصالنده آخرنده (ی) صورتنده کی الف کرچکدن (ی) اولوب یاء متکلم ایله اجتماعنده تشدید حاصل اولور : اليك الخ . اليه الخ . إلى . الينا . « اليك عني » .

١٩ (أَمَامُ) ظروف مکانیه دندر . اوک معناسنه در . اضافتله استعمالنده مفعول فيه اولهرق منصوب اولور .

اضافتدن مقطوعیتنده ضم اوزره مبنی بولنور .

٢٠ (أَمْسٍ) دون معناسنه ظرف زماندر . کسره اوزره مبنیدر :

ذهب امس بما فيه = دونکی کون ایچنده اولانی کوتوردی .

اولنه حرف تعریف کلور یاخود کندیسی مضاف اولور و یاخود

منکر بولنور ایسه معرب اولور : مضی الامس المبارك . مضی امسنا .

کل غد صائر امساً . کأن لم تغن بالامس .

٢١ (أَمَّ) یوقسه معناسنه ادات عدولدر و حروف عاطفه دندر :

أزید قائم أم نائم = زید قائمیدر یوقسه نائمیدر ؟

همزه استفهامیه ایله تقابلنده ادات تسویه دخی اولور : أأنذرتهم

أم لم تنذرهم = آنلری انذار ایتمشسین ایتما مشسین مساویدر .

بوکا (ام متصله) و (ام معادله) دیرلر. برده (ام منفصله) و نام دیگرله (ام منقطعه) واردر که او، مقام اضرا بده یعنی بر سوزدن بر سوزنه کچمکده قولانیلور: هل یستوی الاعمی والبصیر أم هل تستوی الظلمات والنور.

۲۲ (أما) ألا کبی هم حرف استفتاح اولور. همده همزه استفهامیه ایله ماء نافیهدن مرکب اوله بیلور: اما والله الخ = معلوم اولسونکه والله العظیم الخ. اما تری = کور میور میسن؟

۲۳ (أما) ادات افتتاح وتفصیلدر.

۲۴ (إما) ادات تردیددر. لسانزده کی یا ویا کبی مستعملدر: اما زید واما عمرو = یازید ویا عمرو.

(او) لفظی دخی آکا عدیل اولور: اما زید او عمرو = یازید یاخود عمرو [*].

(إن) شرطیه ایله (ما) زائده نك اجتماعنده دخی بو صورت حاصلدر: إما = إن ما. بونك مدخولی مضارع مؤکد اولور: اما ترین. اما یبلغن.

۲۵ (إن) ادات شرطدر که اگر دیمکدر. اوکنسده فعل ماضی دخی بولنسه مضارع کبی ترجمه اولنور: إن جاء = اگر کلورسه.

[*] اما شا کراً واما کفوراً قول کریمک امرابنده حکبری مرحوم: اما بوراده تفصیل احوال ایچونددر. شا کراً وکفوراً ایکی حالدر. (بیناله طریق الهدی فی کلنا حالیه) دیمکدره دیمکدر. ومثله فی تفسیر الجلالین.

مضارعه تصادفنده ایکی دخی اولسه جزم ایدر: أن تأتي آتک = اگر بکا کلورسه کسکا کلورم.

(إن) ادات نفی دخی اولور: ان عندکم من سلطان: أي ما عندکم من برهان. ان امسکهما من احد من بعده ای ما امسکهما احد غیره. (ان) نافیهدن صکره (إلا) واولمعناده اولان (لما) ایله برابر بولنق غالبدر: ان اردنا الا الحسنی. أي ما اردنا سواها. ان کل نفس لما علیها حافظ.

(إن) ادات نفی اولان (ما) دن صکره زائد دخی واقع اولور: وما إن شئت من کبر = بن کبر سندن طولایی صاج وصال آغارتدم.

(إن) مشدد اولان (إن) نك مخففی ده اولور. آنك علامتی لام فارقه در: وان کنت من قبله لمن الغافلين.

۲۶ (إن) ادات تحقیقدر. شبهه سز، شبهه یوق که کبی بر معنی افاده ایدر: لا تحزن ان الله معنا = سن محزون اولمه، شبهه یوق که حق تعالی بزم ایله در.

فروعیه برابر نواسخ بختنده مذکوردر.

۲۷ (إما) انجق معناسنه ادات حصردر: انما یخضع الصبیان بالزیب = قوری اوزوم ایله انجق چوجقلر آلدادیلور.

۲۸ (أنی) من این وکیف معنایینه در که نره دن؟ ونصل؟ دیمکدر:

انی هذا = بو نره دن؟ انی شتم = نصل ایسترسه کز.

جواز مدندر که ایکی مضارع جزم ایدر: انی تأتي آتک.

۲۹ (آن) مصدریه و مفسره و زائده و مخففه استعمالیه درت درلودر.
 (آن) مصدریه مدخولی اولان فعلی مصدر معناسنده قیلر و فعل
 مضارع ایسه انی نصب ایدر: **الّا أن کذب** — **الّا التکذیب** من
 قبل أن تقدروا = من قبل قدرتم.

(آن) مفسره یاخود تفسیریه معنای قوی متضمن اولان بر جمله
 فعلیه دن صکره بولنوب دیو ایله ترجمه اولنادر: ونادینه ان یا ابراهیم =
 بزاکا یا ابراهیم دیو ندا ایتدک.

(آن) زائده و قتا که معناسنه اولان (لما) نک و (بعد) کله سنک
 پیشنده بولنور: ولما أن جاء البشير = مژده چی کلدکده بعد أن کان
 کذا = ایش شویله اولدق دن صکره.

(آن) مخففه نواسخدن اولان (آن) نک مخففیدر.

۳۰ (آن) نواسخندن وادات تحقیق اولان سالف الیان (إن) نک
 فرعیدر. ترجمه ده (که) قوتنی آلور.

اخطار — **کرك بوندن وکرك** (آن) مصدریه دن حرف جر
 محذوف اولوب معنی و تقدیرده معتبر اولور: **يخرجون الرسول وایاکم**
أن تؤمنوا بالله أي لان تؤمنوا وبشرالذین آمنوا و عملوا الصالحات
أن لهم جنات أي بان لهم جنات.

۳۱ (آئما) مکسور اولان **إنما** کبی وادات حصردر.

۳۲ (آؤ) یاخود معناسنه وادات تردیددر: **جميعاً او اشتاتاً** = برلکده

یاخود بشقه بشقه.

(آؤ) لفظی بعضاً استعمالی (یاخود) لفظی کبی مقام بیان
 و تفصیله مستعمل اولور: **كنت آكل اللحم او العسل** = بنات یاخود
 باک بیر ایدم. یعنی گاه انی و گاه انی اکل ایدردم.

بعضاً بو کله ایستر لفظیله ترجمه اولنور که وادات تخیر اولور:
 اقرأ هذا اوالذي قبله = ایستر بونی او قو ایستر بوندن اولکنی.

۳۳ (آؤ) همزه استفهامیه یا و او عاطفه نک بریره کلشیدر: **أولایرون** =
وألایرون. اولم یکن لهم آیه أن یعمله علماء = و ألم یکن الخ. عطف بحتنه باق.

۳۴ (آؤشک بوشک) الخ افعال مقاربه دندر. مضارعی ماضی سندن
 اشهردر. استعمالی شو ایکی صورتده در: **أوشک** (یاخود) **یوشک** أن یفعل
 فلان کذا یاخود: **أوشک** یاخود **یوشک** فلان أن یفعل کذا.

بولنردن صورت اولاده افعال عادیه دن اولوب (أن یفعل) الخ جمله سی
 مصدر حکمنده اوله رق فاعلدر. صورت ثانیه ده افعال مقاربه دندر.
 (فلان) اسمیدر. (أن یفعل) جمله سی خبریدر.

۳۵ (آئی) وادات ندا وادات تفسیردر: **آئی بُئی** = او غلغم!
 رأیت لیثاً ای اسداً = بنی برلیث یعنی اسد کوردم.

مدخولنک اعرابی ایچون ندا و عطف بیان بختلرینه باقکر.

۳۶ (ای) اوت معناسنه کله جوابدر. یمین ایله برابر ایراد
 اولنور: ای والله.

۳۷ (آیا) حروف ندانددر.

۳۸ (آئی) طلب تعیینه موضوع بر اسم استفهامدر که هانکی

دیمکدر. مابعدی مضاف الیه اوله رق مجرور اولور: ای کتاب =
هانکی کتاب؟ ولاتعلم نفس بای ارض تموت.

قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم لسعيد بن يربوع رضى الله
عنه: ايننا اكبر؟ فقال انت اكبر بنى واخير وانا اقدم ميلاداً منك.
وفى رواية: انت يا رسول الله اكبر واكرم وانا سن.

بعضاً شرطیه اولوب معنای عمومی مفید اولور: ای صلاة وقعت بلا وضوء
فقد بطلت = هانکی نماز که آبدستسز واقع اوله باطل اولمشدر.

بو صورتده مدخولی مضارع اولور سه مجزوم اولور: اَيُّهُمْ تُكْرِمُ
اُكْرِمُ = هر هانکیسینه اکرام ایدرسه ک ایدرم، ایاماً تدعو فله الاسماء الحسنی.

(ای) کلمه سی برده صفت واقع اوله رق معنای کمالی افاده ایدر:

مررت برجل ای رجل.

آخرینه (ما) کله رک (ایما) دخی دینور.

۳۹ (أَيُّهَا) و (أَيُّهَا) نداده حرف توسطدر. منادای معرف

باللامده زیاده اولنور. یا ایها الانسان؟ ایها المرأة!

۴۰ (إِنَّا) بر اسم مبهمدر که ضمیر لره دعامه یعنی دستک اوله رق

بولنور. ایاک، ایاه، ایای. إِيَّاكَ أَغْنِي فَاسْمِعِي يَا جَارَه

۴۱ (آيَان) زماندن سسؤال ایچونددر که نه زمان دیمکدر. ایان

یبعثون؟ ایان یوم الدین؟

۴۲ (أَيْضاً) دخی دیمکدر. و او ایله (وایضاً) و برده دیمکدر.

فعلی محذوف مفعول مطلقدر.

۴۳ (آيَن) مکاندن سؤاله موضوعدر که زرده؟ دیمکدر. «این

الله؟» سؤالنه جوابده علی المرتضیٰ حضرتلری: «این سؤال عن المكان

وكان الله ولا مكان» بیورمشدر. ظروفدن وایکی مضارع جزم ایدن

جوازمدندر. (آيَنَّمَا) دخی دینور: اینما تکنونوا.

۴۴ (آيُنُّنُ الله) خبری محذوف مبتدا ویمین باللهدر. قسمی یاخود

ما اقسم به تقدیرندهدر، «وایم الله» دخی دینور.

۴۵ (ایه) کلمه استزادهدر که «سویله ییکدی» کبی مخاطبی سویلتکم

مقامنده قوللانیلور.

۴۶ (ایه) آرتق یتشور سویله دیمکدر. (آيَهَا) دخی دینور.

بونلر اسماء افعالدر.

۴۷ (ب) باء حرفک مسما سیدر. الصاق واستعانه وملابسه ومقابله

وسببیه وظرفیه وتعدیه وتفدیه وقسم کبی معانیده استعمال اولنان. ب.

حرفی کلماته دائماً اوست طرفدن اتصال ایتمکده وهر بار مکسور تلفظ اولنمقده

اولدینی ایچون بوشکلده ثبت ایدلمشدر. حرف جر در. مدخولی اولان اسم

لفظاً ویا تقدیراً ویاخود محلاً مجرور اولور. زائد دخی اولسه جر ایدر.

۴۸ (بِئْسَ) و (بِئْسَت) بری مذکر وبری مؤنث برر فعل

ذمدر که ذمی افادهیه موضوعدر. بشقه صیغه لری یوقدر. صور استعمالی

شویلهدر. بئس الرجل زید [*] بئست المرأة هند، بئست خادمة القوم

[*] زید فنا کیمسهدر. (الرجل) فاعلدر. (زید) مخصوص بالذمدر. مبتداً

محذوفه خبر اوله رق صرفوعدر. فاعل بمحذوفه بافکتر.

هند . بئس رجلاً زيد [۱] بئست امرأة هند . بئسما زيد . بئسما امرأة .
لبئسما اشتروا به انفسهم [۲] بئس الشراب .

مذكر صيغه سی مؤنثه دخی استعمال اولنور : بئس المرأة فُلَانَةٌ =
فُلَانِجَه فنا قادیندر .

۴۹ (بَتَّة) و حرف تعریف ایله (البتة) قطعياً معناسنه در .

مفعول مطلقدر .

۵۰ (بَجَل) آوَتْ معناسنه حرفدر . يتشور معناسنه اسم فعل

دخی اولور .

۵۱ (بَجَّ) مقام مدح و رضاده مستعمل برکله در . نه خوش دیمکدر .

مکرراً « بَجَّ بَجَّ » دخی دینور . لسانمژده کی « به به » کی مقام تکمده دخی
استعمال اولنور . بوندن فعل تصریفیه (بَجَّجَه) دیمشدر .

۵۲ (بَطَّان) نه قدر بطاء تلی معناسنه اسم فعلدر .

۵۳ (بَعْدَ) صکره معناسنه ظرف زماندر . اضافتله استعمال اولندقه

معرب اولوب اعرابی دخی نصب و جردن عبارت بولنور . مضاف
اولوبده اولنده (مِنْ) حرفی بولنورسه مجرور اولور : مِنْ بَعْدِهِ بولغاژه
منصوب اولور : بَعْدَه .

اضافتدن قطع اولندقه ضم اوزره مبنی اولور : بَعْدُ . مِنْ بَعْدُ .

[] بواسطه فاعل ضمیر متدر زبرا فاعلی معرفه اوله جقدر . (رجلاً)
انی مفسر و تمیزدر . (زيد) مخصوص بالنددر . بئس مثلاً القوم . بئس مثل القوم :
[۲] بواسطه (ما) اسم منکر منصوب بدلده درکه موصوفه در . (اشتروا)
جمله سی صفتدر . اندن صکره سی مخصوص بالنددر : (أن يكفروا) .

ماضی منفی اوکنده مبنی اولان (بَعْدَ) هنوز معناسنی مفیددر : ماجاء
(ياخود) لم يحجَّ بَعْدُ = دهها کلدی .

۵۴ (بعض) برشیتک یاخود برچوق شیلرک جزئی و بر مقداری
معناسنه درکه کلاک ضدیدر . نصفك مادونه اطلاق اولندی کی مافوقه
دخی اطلاق اولنور : الثمانية بعض العشرة .

اضافتدن مقطوعیتنده منون اولور : الاخلاء يومئذ بعضهم لبعض عدو .
اولنه حرف تعریف ادخالنی نجاته تجویز ایتشدر : وانكر الاصله می نولان
المقنع « العلم كثير ولكن اخذ البعض خير من ترك الكل » کافی المصباح .

(بعض) سیوری سینک ایصرمق معناسنده مصدر دخی اولور .

چونکه سیوری سینکک عربجه سی (بعض) در . قل الشاعر :
لنم البيت بيت ابی دثار . اذا ما خاف بعض القوم بعضا

مقصد جینلکدر .

۵۵ (بَلَّ) ادات اضرا بدرکه لسانمژده دخی (که) علاوه سیله

(بلکه) دیو استعمال اولنان موقع اداتیدر . مدخولی جمله و مفرد اولور .
مفرد اولنده حروف عاطفه دن اوله رق عطف ایشنی دخی کورر : لا یقم
زيد بل عمرو = زيد قالقمسون بلکه عمر قالقسون .

۵۶ (بَلَّه) ترك معناسنه مصدر و ترك ایت معناسنه اسم فعل اولوب

برنجی معناده مابعدی مجرور و ایکنجی معناده منون بولنور . نادراً

(كيف) لفظنه مرادف اسم اولوب مابعدی مرفوع اولور . بر حدیث

شریفده (مِنْ بَلَّه) من غیر معناسنده وارد اولمشدر .

وهو قوله عليه الصلاة والسلام : يقول الله أعددت لعبادي الصالحين

ملا عين رأت ولا اذن سمعت ولا خطر على قلب بشر ذخراً من بله ما اطعمت عليه.

۵۷ (بَلَى) اَوْت ديمکدر. دگلی کبی استفهام منفي به جواب مقامنده

استعمالی غالبدر: الست بر بکم؟ قالوا: بلی.

۵۸ (بَيِّنْدَ) ادات استناده. استعمالی (أَنَّ) لفظنه مقارنادر:

بَيِّنْدَ أَنَّهُ = لکنه.

۵۹ (بَيْنَ) لازم الاضافه اولان ظروفنددر. جمعه مضاف اولور:

بين الناس، بيننا، بينكم، بينهم = نامس ارمه سنده، ارمه مزده ارمه كزده، ارمه لرنده.

مفردة مضاف اولدقده عطف ايله تکرار اولنور: بينه وبين الله.

بینی و بینه، و بینک.

۶۰ (بَيْنَا) و (بَيْنَمَا) بری دیگرینک مزید فیهیدر. ایکسیده

ادات ابتدادر. یعنی بونلر جمله اسمیه اوآنده بولنوب مابعدی مبتدا

واندن صکره سی خبر اولور ودها صکره ادات مفاجاه اولان (إِذْ)

بولنور. ترجمه سنده (ایکن) لفظی کتوریلور: بَيْنَنَا (یاخود) بَيْنَمَا هُوَ

فَار من المطر اذ اخذه البرد.

۶۱ () ادات قسم و حرف جرددر: تَالله = والله.

۵۲ (يَا) اسم اشارت مؤنث اولان (تَا) نك مصغریدر:

هَاتِيَا = اشته شو مجبغر.

۶۳ (ثُمَّ) ادات تراخی و حرف عطفدر: جاءت الرجال ثم النساء =

ارککلر کلدی صکره قادینلر.

آخرينه تا علاوه سيله (ثُمَّتَ) دینلدیکی ده اولمشدر:

ولقد امرت على اللّٰثيم يسبني * فضيت ثمت قلت لايعنيني

کامل مبرده بو بیت شویله کورلمشدرکه انده شاهد یوقدر:

ولقد امرت على اللّٰثيم يسبني * فاجوز ثم اقول لايعنيني

۶۴ (ثُمَّ) مکانه مخصوص اسم اشارتدر. ظروفدن معدود اولور:

مُطَاعُ ثَمَّ - اوراده مطاعدر.

(من اجل) مقامنده (من ثم) استعمالی مولددر.

هاء سکت ايله (من ثمه) حال وصلده مخالف قاعدهدر.

۶۵ (جُلَّ) اکثر معناسنه درکه بر شينك اك چوغی ديمکدر:

جلهم بل كلهم = انلرك اك چوغی بلکه جمله سی.

۶۶ (جَبَر) آمس و كَيْفَ وزنلرنده اولوب حقا معناسنه خفیفجه

بر ییمنددر: جبر لا آتیک = حقا که بن سکا کلم.

(حاشا) کلمه تنزیهدر. ادوات استننا میاننده مذکوردر. بر کیمه یی

بر تهمتدن تبرئه ده حق تعالی بی تنزیه معتاد اولمشدر: حاشا لله. حاش

لله، حاشا الله = معاذالله.

۶۸ (حتى) ادات غایتدر: حتى مطلع الفجر = طلوع فجره قدر.

حروف جاره و حروف عاطفه دندر. حرف ابتدا اولوب مابعدی

جمله مستقله دخی اولور.

وانا كما قال الفراء اموت وفي نفسي من حتى شيء. [۱]

[۱] و ملخص ما ذكره ابن هشام ان حتى الجارة تدخل على الاسم الصريح نحو

حتى حين. وعلى الاسم المؤول نحو حتى يرجع وحتى تقي أي الى أن يرجع

فعل مضارع اولونده آنی (أن) مقدّمه ايله ناصب اولور: حتى يرجع اليها.
مضارع منفى اولورسه منصوب اولماز: يُغشَوْنَ حتى مائِهٌ كَلْبُهم
۶۹ (حَسَبُ) كافي معناسنه در. اضافتله مستعمل بر اسمدر [۲]
حسبك الله، حسبي الله، حسبه الله، هي حسبهم، حسبهم جهنم.
اولونده باء زائده ايله: بِحَسْبِكَ الخ.
اضافتدن مقطوعيتنده (فقط) لفظي مثلي انجق داشته او قدر كي
بر معنای مفید اولور: حَسْبُ لِحَسْبُ = فقط.
۷۰ (حَسْبُكَ) صفت مادحه در. مفرد و مافوقنده مستعملدر.
هذا رجل حَسْبُكَ من رجلٍ = بو اويله بر آدمدر كه سكا كفايت
ايدر. مررت بر رجل حَسْبُكَ من رجل.
صفت اولمسی نكره يه مختصدر. معرفده حال اولمق اوزره منصوب
اولور: هذا عبد الله حَسْبُكَ.

والى أن تفي. وحتى العاطفة تفيد الجمع المطلق الا أن المعطوف بها مشروط
بأمرين أحدهما أن يكون بعضاً من المعطوف عليه والثاني أن يكون غاية في شيء
نحو مات الناس حتى الألباء وزارني الناس حتى الحجامون. قال الشاعر:
فهرناكم حق الكرامة فانتم تهابونا حتى بنينا الا صافرا
فالكرامة غاية في القوة والبنون الا صافر في الضعف. وحتى الابتدائية تدخل
على ثلاثة اشياء الهل الماضي نحو حتى عنوا والجملة الاسمية نحو حتى ماء دجلة
اشكل والمضارع المرفوع نحو حتى يقول الرسول في قراءة من رفع.
[۲] في الاصل مصدر در. بناء عليه بوندن واحد وتثنيه وجمع هب بر در.
ما بعد يله مبتدا و خبر اولمق اوزره حل اولور.
بمضار (حسبك) مبتدا و (الله) فاعلدر «يكفيك الله» ديمكدر ديمكدر در.
كافي اعراب القرآن من آخر سورة الانفال.

۷۱ (حَسَب) مقدار وعدد معناسنه در: يجرى المرء على حسب
عمله = كشي كندی عملنه كوره عوض كورر. باء ايله دخي استعمال
اولور: بحسب العبادة = عدد قدر نجه. نزع خافض ايله منصوب دخي
اولور: حَسَبَ العادة. سينك سكوني ضرورتدر.
۷۲ (حَيْثُ) ظرف مكاندر وضعه اوزره مبني در دائماً جمله يه مضاف
اولور: قم حيث يقوم زيد، حيث زيد قائم = زيدك طور ديفي يرده
طور. اذهب حيث شئت = ايستديكك يره كيت.
اولانه حروف جاره دن يالكر شو حرفلر كه بيلور: من، الى، باء.
من حيث لا يحتسب = او مديني يردن. الى حيث انقت رحلها ام
قشم = اولومك القاء رحل ايديكي يره. بحيث = بر يرده و بر
حيثيته كه الخ.
(من) ايله استعمالنده تقييد وتعليله دلالت ايديكي اولمشدر.
آخرينه (ما) زائده اتصال ايدرك (حيثما) دينلده جواز مدن
اولوب ايكي فعل مضارع جزم ايدر: حيثما تكونوا يدرككم الموت.
۷۳ (حين) وقت معناسنه ظرف زماندر: حين جاء، حين مجيئه =
كلديكي وقت، كله سي زماننده.
مطلق زمان معناسنه اسم دخي اولور: حيناً، حين = بروقت.
كل حين = هر وقت. حان حينه.
فتح حاء ايله (حين) هلاك معناسنه در.
۷۴ (حَيَّ) كلمة استجالدركه هايدى ديمكدر. (على) ايله استعمال

اولنور براسم فعلدر: حی علی الصلاة = هایدی نمازه . حی علی الفلاح = هایدی فلاحه .

ایکسندن بر فعل تصریف ایدیله رک (جیعله) دیشلشدر [۱] .

۷۵ (خلا) ادات استناددر: خلا، ماخلا = ماعدا .

۷۶ (دُون) ظرف مکان اولوب تحت و أمام و وراء معنالرنده

مستعملدر [۲]: دُون قدمک = آياغَنک آلتنده . دونه = آنک ایلروسنده، کیروسنده .

برو و براز آشاغی معنالرنده تفاوتی دخی اشعار ایدر: دُون النهر مأسده = نهره وارمدین بر آرسلانلق وارددر . هذا دُون ذاك = بو، آندن آشاغیچهدر . ولنذیقنهم من العذاب الادنی [۳] دُون العذاب الاکبر . ائی قبل عذاب الآخرة .

دکل و پک یاقین معنالرینه دخی کلور . هذا لی دُون لک = بوبنددر سنک دکلدر . هذا دونه .

والمرء قدیر جو الحیاة مؤملاً والموت دونه

انتصابی ظرفیت و حالیت اوزره در . حال صورتنده « متجاوزاً » تأویلنده در .

بعضاً (من) ایله مجرور اولور: فأرونی ماذا خلق الذین من دونه .

[۱] منتخبده الفاظ منحوته بمحشیه باق . مقتضیک حروف وظروف فصلنده . مراجعت ایله .

[۲] بو معناده اضداددن اولدینی کبی شریف و خسیس معنالرنده دخی اضداددندر . کافی القاموس .

[۳] عذاب الدنیا بالقتل والاسر والجذب سنین والامراض اه من تفسیر الجلائین .

ای غیره . و یخوتفونک بالذین من دونه . لاتخذوا من دونه اولیاء . ومن دونهما جنتان .

۷۷ (دُونکُه) هایدی ائی آل معناسنه اسم فعلدر: دُونکُموه =

مفعولسز اولورسه اغراء واستعجالی مفید اولور: دُونکم =

۷۸ (ذا) شو، بو معناسنه اسم اشارتدر: بذا = بُونکله، بو وجهله .

بذا قضت الايام مابین اهلها

(ذا) برده صاحب معناسنه اولان (ذو) نک منصوب حالیدر:

أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ . ویقال: اسقنی ذَا انَّا لَنُک . ائی مافی انَّا لَنُک . سمعت ذَا فیه . ائی کلامه .

۷۹ (ذات) صاحب معناسنه اولان (ذو) نک مؤنثیدر: ذات

الزوج = قوجهلی . حدائق ذات بحجة = رونقلی بانچه لر . ویقال:

سمعت ذات فیه . ائی کلمته . ذات الصدور = مضممرات: انه علیم بذات الصدور . [*]

تثنیه سی (ذواتان) و جمعی (ذوات) کلور: امرأتان ذواتا جمال .

نساء ذوات جمال . وفی التنزیل الجلیل: ذواتا افسان . ذواتی اکل .

(ذات) بر شیئک عین و حقیقتنه دخی اطلاق اولنور . و علی

لفظه منسوب اولور: عیب ذاتی .

۸۰ (ذو) صاحب معناسنه در . اسم ظاهره مضاف اولور: ذو

مال . ذوالقرنین .

[*] (ذات النطاقین) و (ذات الاذنین) کبی خواتینی (مشاهیر النساء) ک حرف الذال فصلنده . او قوملیسین . ولا تقولن: انا اشغل من ذات النخبین .

واوی اعرا بدر: یرینه کورء الف ویرینه کوره یاء اولور: ذاء، ذی.

جمعی (اولو)، (اولی) و (ذوون)، (ذوین) در.

بونلردن عندالاضافه نونلر ساقط اولور.

۷۱ (ذی) اسم اشارت مؤشدر:

جمال ذی الارض كانوا فی الحیاة وهم بعد الممات جمال الکتاب والسير

کرك بو وکرك بونك مذکری اولان (ذا) أشعارده کوريله بیلور.

نثرده بونلره بررهاء تنبيه کلهرك «هذا، هذی» دینور: نکتیم مختصده مبیندر.

(ذی) برده صاحب معناسنه اولان (ذو) نك مجرور حالیدر:

بذی سلم. فی يوم ذی مسغبة.

ویقال: جاء من ذی نفسه. أى طائعاً. جاءت من ذی نفسها.

أى طائفة. جاؤا من ذی انفسهم. من ذات انفسهم. أى طائعين

۸۲ (ذیا) اسم اشارت اولان (ذا) نك مصغریدر: اخذت منه

مُثِيلَ ذِيَا، هاذیا.

(ذاك) نك مصغری (ذیاك) در. (ذلك) نك مصغری (ذبالك) در.

نخودن اولان مقتضیده مثالرینه باق.

۸۳ (ذیت و ذیت) شویله و شویله معناسنه در. کنایاتنددر

و مبنیاتنددر.

۸۴ (رُبَّ) ادات تقلیدر و حرف جر در «اولورکه» و «بعض»

لفظلریله ترجمه اولنور: مدخولی اولان اسم لفظاً مجرور و محلاً مرفوع

اوله رق مبتدا و مابعدی خبر اولور: رَبَّ كَلِمَةً تقول لقائلها دعنى =

بعض سوز کندی قائلنه بنی براق دیر [۱].

آخرینه (ما)ء کافه کلهرك (رُبَّما) و تخفیف ايله (رُبَّما) دخی دینور

واو حالده حرف جر اولمیوب جمله فعلیه اولنه کلور: ربما يود الذين الآية.

حرف جر اولدیغی حالده آخرینه نادرآت اتصال ایدر: وَرُبَّتْ

۸۵ (رُؤَيْدًا) رفق ایت و آهسته اول و عنف و تعجیل ایتمه مآلنده

فعلى محذوف مفعول مطلقدر: امهلهم رویداً. أى امهالاً رویداً [۲].

۸۶ (رَيْثَ) (وَرَيْثًا) مقدار معناسنه اوله رق ظرفیت اوزره

منصوبدر: لا يسمع لموعظي الازيثة اتكلم = او بنم موعظه می، نصح

و پندمی انحق سویلیدیکم قدر دیکار: یعنی اندن صکره ینه بیلیدیکنی

ایشلر. وَقَفَ رَيْثًا صَائِنًا = بز نماز قلنجه قدر طوردی.

۸۷ (الزهرة) بنججه کی آفرین و آلقش معناسنه در: فارسیده کی

(زهى) لفظنك تکرارندن تعریب اولغمشدر: ماشئت من زهزه.

۸۸ (زُه) لسانمزده کی (په) کی تعجب و تهکم اداتیدر.

۸۹ (سُرْعَان) = نقدر سرعتی معناسنه اسم فعلدر.

۹۰ (سَ) فعل مضارع اولنده ادات استقبالددر: سيقول =

دییه جك. سيفهم = اكلایه حق.

[۱] مناسبتر و ناجا سوز حقنده ضرب اولنور بر مثلدر.

[۲] فان قل: ما فائدة الجمع بين فهل وأهل ومعناها واحد؟ قلنا:

التأکید. وانما خولف بين اللذين طلباً للخفة اه من اسئلة الرازی.

اگر مدخولی اولان مضارعك مفهومی وعد یا خود وعید ایسه
انی مؤکد اولور .

۹۱ (سَوْفَ) بو دخی ادات استقبالدر . سیندن زیاده تراخی به
دلالت ایدر: سوف ینفعك = سکا آتیده نافع اوله جقدر .

۹۲ (سَيِّئًا) لفظاً و معنیً مثل کییدر: سَيِّئًا الناس = هر کس کبی .
(سَيِّئًا) انك تثنیه سیدر که مثلاًن دیمکدر: (سَيِّئًا) دخی اولور :
ماهو بسی لك = او سکا نظیر دکلدر . انما سیان = ایکیگز اشسکر .
وها ایسا بسین = ایکیسی اش دکلدر .

اولنه (لا) و آخرینه (ما) کلهرك (لَا سَيِّئًا) دینور ایسه «باخصوص»
معناسنه اولور . او حالده (سَيِّئًا) لفظی (لا) ، تبرئهك اسمی و (ما)
زائده در: مابعدی مضاف الیه اوله رق مجروردر .
(لا) سز اوله رق (سَيِّئًا) دینلر .

۹۳ (سَوًى) غیر معناسنه ادات استناددر: ماسوی الله = ماعدا
الله . جناب حقدن ماعدایه (ماسوی) اطلاق بوندندر .

۹۴ (شَتَّانَ) هیات ، اره لری اوزاق دیمکدر: شتان فلان کالباقر
وفلان من الباقر = اره لری اوزاق ، بری محمد الباقر حضرتلری کبی
مبارك وزیرك و دیگرى بقر سوریسندن بر اینك .

۹۵ (صَهْ) صوص دیمکدر که اسکت معناسنه اسمدر .

۹۶ (طَفِقَ يَطْفُقُ) الخ افعال مقاربه دندر . جَعَلَ کبی شروع

دلالت ایدر .

۹۷ (طُوبَى) نه مودلی معناسنه در که مقام تنهتدره مستعملدر . (اطیب)
کله سنك مؤنیدر . طوبی لهم = نه مودلی آنلره . طوبی لی ، له ، لك .
اضافتیله (طوباك) و (طوباه) دینلدیکی دخی اولمشدر : طوباك یا عثمان ،
قال ابن المعتز :

مررت بنا سحرًا طير فقلت لها • طوباك ياليتنى اياك طوباك

۹۸ (عدا) ماعدا معناسنه در . استثناء بختنه باق .

(عَسَى) قریبدر . مأمولدر . بلکه کبی معانی بی مفید و افعال غیر
متصرفه دندر . یالکر ماضی اوله رق تصریف اولنور: عَسَى . عَسَا .
عَسَوْا عَسَتْ . عَسَا . عَسَيْنَ . عَسَيْتَ . عَسَيْتُمَا . عَسَيْتُمْ . عَسَيْتُمْ .
عَسَيْتُمْ . عَسَيْتُمْ . عَسَيْتُمْ .

استعمالی ایکی کونه در . بری ذکر اولندی بی اوزره تصریف اولنقددر .
دیگری تصریف ایتیه رك : عسى أن يفعل . عسى أن يفعلا . عسى أن
يفعلوا الخ دینلکدر [*] .

او چنجی اوله رق بر استعمال دهـا وارد در که اوده حرف اولق
اوزره : عساك أن تفعل . عساكما أن تفعل الخ . عساه أن يفعل .
عساها أن يفعلا . عسانی أن أفعل . عسانا أن نفعل کذا دینلکدر .
۱۰۰ (عَلَى) ادات استعلاء و حرف جر در . اوزره لفظیله ترجمه

اولنور: على الارض = یر اوزرنده .

[*] بواسطه مالدیه مثلا «عسى زيد أن يخرج» دینورسه (عسى) نواسطه
مذکور اولان افعال مقاربه دن اولوب (زيد) اسمی و (أن يخرج) خبری اولمش
اولنور . «عسى أن يخرج زيد» دینورسه (عسى) افعال مادیه دن اولوب
(أن يخرج زيد) جمله سی اکا فاعل اولور .

ضميره اتصالنده آخرنده (ی) صورتنده کی الف کر چکن (ی)
اولوب یاء متکلم ایله اجتماعنده تشدید حاصل اولور: عَلَيَّ، عَلَيْنَا، عَلَيْهِ،
عَلَيْهِمَا، عَلَيْهِمْ، عَلَيْهَا، عَلَيْهِمَا، عَلَيْنَ، عَلَيْكَ، عَلَيْكُمَا، عَلَيْكُمْ الْحُجَّ.
لَهُ عَلَيَّ حَقٌّ — آنك بنم اوزرمده حتی واردر. لی علیه دین = بنم آنده
آله جفم واردر.

اخطار — بعض افعال مفعول بهنی بو حرف ایله المقدمه اولدینی
جهتله آنك ترجمه سنده اوزره لفظنی استعمال لازم دکلدر: اِثْمُهُ
عَلَيْنَا = آنی بزه تقسیم ایت. لَا تُقْسِمُ عَلَى اللَّهِ = جناب حقّه یمین
ایتمه. صَلَّى عَلَى النَّبِيِّ = حضرت پیغمبره صلوات کتور. صَلَّى عَلَى
الْمَيِّتِ = جنازه نمازینی قیل. اَنْتَ عَلَيَّ بِمَا عَلِمْتَ = بنی بیلدیکک وجهله
تَنَا اَيْلَهُ، سَلَّمَ عَلَيْهِ = آکا سلام سويله. تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ = اللهه کوون.
(علی) نك مع کبی مصاحبتی افاده ایتدیکی ولسانمزمده کی (اوزره)
لفظی کبی مابعدینک ماقبلنه شرطیتنی افاده ایلدیکی ده واردر: آتَى الْمَالَ
عَلَى حَبِيبِهِ = ماله محبتيله برابر آنی ویردی. عَلَى أَنْ تَأْجِرَنِي نِمْسَانِي
حجج = بکا سکر سنه اجیر اولمق اوزره. یعنی او شرط ایله.

(عَلَيَّ رِسَالُكَ) آهسته طاوران. (عَلَيْكَ فَلَانًا) یاخود (عَلَيْكَ
بِفَلَانٍ) فلانجهیه ملازمت ایت. فلان شیئی ایشلیکه باق. (عَلَيَّ بِهِ)
آنی بکا کتور معنالرینه اسم فعلدر.

قال سیدنا ابوبکر لسیدنا عمر رضی الله تعالی عنهما: عَلَيْكَ بِالرَّائِبِ
مِنَ الْأُمُورِ وَأَيَّاكَ وَالرَّائِبِ مِنْهَا [°].

[°] أَيْ الزَّمِ الصَّافِي الْخَالِصَ وَاتْرَكَ الْمَشْتَبَهَ. فَلَاوُلُ مِنْ رَابِ الْأَبْنِ بِرُوبٍ،
وَالثَّانِي مِنْ رَابِنِي الْأَمْرِ يَرِيدُنِي إِذَا أَوْقَعَنِي فِي الشَّكِّ.

۱۰۱ (عَنْ) ادات مجاوزه و حرف جر در. (دَنْ) لفظيله ترجمه
اولنور: غِبْتُ عَنْ نَفْسِي = کندمدن کچدم. سَأَلْتَهُ عَنْ مَسْئَلَةٍ = اكا
بر مسئله صوردم. سُغِفْتُ بِكَذَا عَنْ كَذَا = فلان شیئی براقه رق فلان
شيله مشغول اولدم.

ترجمه سنده بعضاً: طَرَفْتَنِي، دِيمَكَ مُنَاسِبٌ أُولُور. حَجَجْتُ عَنْ
الْغَيْرِ = بشقه سی طرفندن یعنی اكا بدل اولمق اوزره حج ایتدم.

اخطار — بعض افعال مفعولانی بو حرف ایله المقدمه اولدینی جهتله آنی
ترجمه ده (دَنْ) و یاخود (طَرَفْتَنِي) دِيمَكَ لازم کلز. مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ =
اكا مالی فائده ویرمدی. وَاعْفُ عَنَّا = یارب! بزی عفو ایت.
(عَنْ) و (مَا) زائدهیه مقارناً (عَمَّا) ادات ظرف دخی اولور:
عَنْ قَرِيبٍ، عَمَّا قَرِيبٍ.

۱۰۲ (عِنْدَ) مکان و زمانجهیه قرب و حضوره دلالت ایدر بر
ظرفدر. اضافتله استعمال اولنور. عِنْدَهُ = اُنْكَ یاننده. عِنْدِي =
بَنَمِ عِنْدَمَدَمَدَه. عِنْدُكَ = سَنُكَ نزدکده. عِنْدُ الْمَجْلَدِ = مجلده. عِنْدُ
الْأَيْلِ = کچه اولدیغنده، عِنْدَ اللَّهِ، عِنْدَ النَّاسِ، عِنْدَ الْبَيْتِ.

اولنه (مِنْ) دَنْ ماعدا حرف جر کلز: مِنْ عِنْدَ اللَّهِ.

۱۰۳ (عَوَظُ) ابداء معناسنده مستعمل بر ظرفدر و ضم اوزره مبنیدر
و کلام منفییه مختصدر: لَا أَكَلْتُكَ عَوَظُ = بن سکا ابداء القردی سويله مم.
۱۰۴ (غَيْرُ) بشقه معناسنه ادات استثنای لازم الاضافه بر اسعدر [°]

[°] بَوَلَّكَ تَنْبِيْهِي وَجَمِي يَوْقَدِر. (اَغْيَارُ) لَفْظِي مَوْلَدِر.

ماقبله صفت دخی اولور: احد غیره = اندن بشقه برکیمه. غیره =
بندن بشقه. غیرك = سندن بشقه. غیر فلان = فلاندن بشقه.

(آن) به اضافتده فتح اوزره و اضافتدن قطع اولندقه ضم اوزره مبنی
اولور: غَيْرَ اَنْ اَلْخ. ایس غَيْرُ لَا غَيْرُ = بشقه دکل، بشقه یوق. [*]
۱۰۵ (ف) ادات تعقیب و حرف عطفدر و دائماً مفتوحدر: اِخْتَسَيْنَا
الْمَرْقَ قَا كَلْنَا الشَّوَاءَ = چوربایی ایچدك متعاقباً کبابی ییدك. ثم قننا
فصلینا = بعده قالقوب نماز قیلدق.

بیان و تفصیل اداتی دخی اولور: فراغ الی اهله فجاء بجمل سمین
فقربه الیهم = همان خانه سینه واروب بر سمیز بوزاغی کتوردی و انلره
تقدیم ایلدی. وانی مرسله الیهم بهدیه فناظره الآیه.

(فاء تعلیلیه) مابعدی ماقبله علت اولان - ف - در: اخرج منها
فانك رحیم.

(فاء جوابیه) شرطه جزا و یا دلیل جزا واقع اولان جمله نك
اولنده و (أما) لفظیله و شرط معناسنی متضمن اولان بر شیله باشلیان
مبتدیانك خبرنده زیاده ایدیلان - ف - در: قل ان كنتم تحبون الله
فاتبعونی. ان یسرق فقد سرق الآیه. قال اِبْنُ هُلُولٍ مَنْ لَا یَعْرِفُهُ:
اغریب انت؟ قال: أما عن العقل فنعیم وأما عن البلد فلا. وفي الحديث:
من اطاعنی فقد اطاع الله ومن عصانی فقد عصی الله.

جمله شرطیه نك جزاسی نفس مضارع اولورسه فاسزدر: ما ننسخ
من آیه اوتنسها نأت بخیر منها.

[°] ضد معناسنه محمول اوله رق حرف تعریف دخی آاور: قال الشهاب
فی شرح الدرة «وانه یحمل الغیر علی الضد» وتمامه فی المقتضب.

(فاء سببیه) ماقبلی مابعدینه علت اولان - ف - در: طرده فبکی =
قوغدی ده آغلادی. یعنی قوغدیغیچون آغلادی. ضربه فهررب =
دو کدیگچون قاجدی.

(فاء فصیحه) اشته و آرتق کبی بر معنی اظهار ایدن - ف - در:
أحبّ اكل الحلیفة فکهرته.

منتزع من قوله تعالى: اِحب احداکم أن یأکل لحم اخیه میتافکره تموه.
۱۰۶ (فَحَسْبُ) ف حرفیله سالف الذکر حسب لفظندن مرکب
اولوب انجق و اشته او قدر دیمکدر.

۱۰۷ (فَضَاءِداً) ودها زیاده معناسنده حالدر. (فَسَافِلاً) دینورسه
ودها آشاغی دیمکدر.

۱۰۸ (فقط) ف حرفیله آتی الذکر (قط) لفظندن مرکبدر.
ایشته او قدر دیمکدر.

دال ایله اولان (فقد) آتياً (قد) کله سنده میندر.

۱۰۹ (فی) ادات ظرف و حرف جر در. (ده) لفظیله ترجمه
اولنور. یرینه کوره ایچنده و حقنده دخی دینور: فی الربیع = بهارده
فی الربیع = بهاریه ده. فی اوعاء = قابك ایچنده. فی فتیة = برطاقم
کنجیلر ایچنده. فی ابیه = باباسی حقنده. فیہ الخ. فیها الخ. فیک الخ.
فیک الخ. فی. فینا.

(فی) نك مصاحبت و مقایست و علیت معنارنده و رودی دخی
وارددر: فادخلوا فی عبادی = قولارم ایله برابر داخل اولکتر. فما متاع
الحیوة الدنیا فی الآخرة الا قلیل = آخرته نظراً متاع دنیا بك قلیلدر.

فذلکَن الذی لَمَتْنِی فیه = اشته ای خاتونلر سزه سویلرم که آندن طولانی
بنی لوم ایتدیککر غلام بودر .

اخطار - زهد و رغبت و صعود و ترقی کبی بعض مواد مفعولنه
بو حرف ایله تعدی ایدر . بناءً علیه آنلرده (ده) ایله ترجمه یه لزوم قالماز:
زهد فی الدنیا = دنیا یه رغبت ایتدی . سَقَطَ فی یده .

(فی) لفظی آغز معناسنه اولان (فَم) کلمه سندن میمک مفارقتی ایله
معرب بالحرف اولسی صورتنده مجرور بالیا، حالتی دخی اولور: فی فی
ماء و هل ینطق من فی فیه ماء [*].

۱۱۰ (قَبْلُ) اول معناسنه ظرف زماندرکه (بعد) نك مقابلیدر:
قبل العید .

(بعد) کبی حال اضافتده معرب و قطع اضافتده مینیدر: قبله، قبلهم،
قبلک، قبلکم، قبلی، قبلنا، مِنْ قَبْلُهَا، قَبْلُ، مِنْ قَبْلُ .

بونلرک مصغری اولان (قَبِيلُ) و (بُعَيْذُ) اولجه و صکره جه
معنارینه در .

۱۱۱ (قَدْ) حرف توقع و تقریبدر . مثبت اولان افعال خبریه [**]
اولنده بوانه بیلور: ماضی اولنده نقل و تحقیق اداتی اولور: قد صدَقَ =
طوغری سویله مش، طوغری سویله مشدر .

[*] آغز مده صو واردر. آغزنده صو اولان نطق ایدر بیلورمی؟ ما آنده
بریتدر. قوربه آغزندن سویله مشدر .

[**] امر و نهی و استغهای متضمن اولان افعال انشائییه مقابلنه (افعال خبریه)
تعبیر اولمشدر .

مضارع آوانده تقلیل و تقریب اداتی اولور: قد یَضُدُّ = بعضاً
طوغری سویلر (یاخود) طوغری سویلیه بیلور .

جناب حقه مسند اولان [۳] مضارعلر مستثنادر که آنده مطلق
ادات تحقیقدر: قد یعلم الله قدری قلب وجهک فی السماء .
(قد) کلمه سی فاء جوابیه یه مقارنتله (فقد) اولور: ان یسرق فقد
سرق اخله .

لام قسمه مقارنتله (لقد) اولور: لقد خلقنا . ولقد جعلنا . (قد) ایله
مدخولی اولان فعل میانی قسمدن بشقه سی فصل ایده مز اودخی نادر در .
۱۱۲ (قَطُّ) ایکی درلودر، بری طانک تشدید و ضمه اوزره

بناسی ایله (قَطُّ) درکه هیچ و اصلاً معناسنه اوله رق زمان ماضی بی استغراق
ایچون مقام نفیده مستعمل بر ظرفدر: ما اکلته قَطُّ = بنانی هیچ یمدم .

دیگری طانک تخفیفی و سکون اوزره بناسی ایله (قط) درکه فـ حرفنه
مقارناً (فقط) دیو مستعملدر. الحق و اشته او قدر کبی بر معنایی مفیددر:
مارأیته الامرّة واحدةً فقط = بنانی الحق بر کره کوردم اشته او قدر .

۱۱۳ (کادیکاد) الخ افعال مقاربه دندر: کادیسقط = دوشه یازی .
یکاد یضی = همان ضیا و یرمک اوزره . اذا اخرج یده لم یکدیراها = انی
چیقاردینی وقت از قالدیکه کورمیه . ما کادوا یفعلون = از قالدیکه یایمیه لر .

۱۱۴ (کان یكون) الخ افعال ناقصه دندر . ایدی و اولدی کبی
خبر سز تام اولمیان معنایی مفید اولدینی سببله بونلره و نظائرینه (ناقص)
نامی و یرلمشدر .

[***] وان شئت قلت فی اول العلم مستدلاً بقوله تعالی فی سورة الصف حکایة عن نبیه
موسی صلوات الله علی نبینا وعلیه: یا قوم انا تؤذوننی وقد تعلمون انی رسول الیکم .

۱۱۵ (کَ) ادات تشبیه و حرف جر در: کالماء = صو کبی .
کالتراب = طوپراق کبی .

مثل معناسنه اسم دخی اولور:
وکننا کالحریق اصاب غاباً . فيخبو ساعة ويشب ساعاً
یعنی بز اورمانه اصابت ایدن حریق کبی ایدک که بر ساعت آلاوسر
وساعتلرجه آلاولی اولور .

اسم ظاهر اولنده بولنق اصلدر . بنم کبی ، سنک کبی ، انک کبی
دیمک ایچون: «مثلی، مثلك، مثله» دینلک لازم کلور [*]

۱۱۶ (کذا) کنایاتدندر . (شویله) دیمکدر . حرف جروادات
تشبیه اولان کاف ایله اسم اشارت اولان (ذا) دن عبارتدر: فعلت کذا =
شویله یایدم . قلت کذا = شویله سویلدم .

۱۱۷ (کا) نتمک دیمکدر . (کاف) حرف جر در . (ما) کافه
ویامصدریه در . مقتضیه باقکر .

(کا) لفظی ایکی فعلک وجودده بری برینه پیوست اولسنی ده افاده
ایدر: سلم کاتجی = کلور کلز سلام ویر . صل کایدخل الوقت = وقت
کیردیکی آنده نماز قیل .

۱۱۸ (کَانَ) و (کَانَمَا) صانکه ، کویا که معناسنه ادات تشبیه
و حروف مشبهه بالفعلنددر: کانه هو = صانکه اوادر .

۱۱۹ (کَآيْنِ کَآيِّي) نیچه معناسنه ادات تکثیردر . تمیزی (من)
ایله مجرور اولور: کاین من نبی = نیچه پیغمبر .

(کَآيْنِ) کلمه سی قاج معناسنه ادات استفهام دخی اولور: ابی بن کعب

[*] انا کانت دینلدیکنی شیخ رضی سویله مشدر .

حضرتلری ابن مسعود حضرتلرینه سورة احزابی قاج آیت صایارسین؟
مآلنده اولمق اوزره «کاین تعد سورة الاحزاب» دیمشدردر . و تقول:
بکاین تبیع هذا؟ ای بکم تبیع؟

۱۲۰ (کَرَبَ) الخ افعال مقاربه دندر . من جهة المعنى والاستعمال
(کاد) کیدر: کرب یذوب = از قالدی ارییه جک ایدی .

۱۲۱ (کَلَّ) ادات احاطه در که یرینه کوره هپ و یرینه کوره
هر و بتون لفظیله ترجمه اولنور: کَلَّ الطعام = هر طعام . کَلَّ يوم =
بتون کون . کلکم = هپکر . کلهم = هپسی . کلنا = هپمز . مالا یدرک
کله لایترک کله . ما کلّ ما یتمنی المرء یدرکه

اضافتدن مقطوع اولدقده منون اولور: کلّ قد علم . وکلّ اتوه [*]
وکلّا آتینا حکماً . وکلّ درجات [*]

عبارده مسند و مسندالیه و مفعول و تأکید اولدینی کبی صفت دخی
اولور: هو الفی کلّ الفی . ای کامل الفتوة . انت الرجل کلّ الرجل .
ای کامل الرجولية .

۱۲۲ (کُلَّمَا) هر نه زمان معناسنه در و ظرفیت یعنی مفعول فیه اولمق اوزره
منصوبدر: کما دخل علیها = هر نه زمان انک یانسه کیرسه الخ .

معناسنک معلق اولدینی جمله به (جواب) تعبیر اولنور که (کُلَّمَا) انک
ظرفی اولور .

[*] کل کلمه سنک لفظی مفرد و معناسنی جمع اولدیفندن «کل جضر» و «کل
حضر» دیمک جائزدر . کافی الصحاح .

[**] معرف باللام دخی اوادر: البکل الکل لا تستثن واحد قال الشهاب فی شرح الدرّة:
وقد یحمل الفیر علی الضد والکل علی الجملة والبهوض علی الجزء . فیصح دخول اللام بهذا المعنی .

۱۲۳ (کَلَّا) حرف ردع در که واز کچ ، سَنَك اکلادیغک کبی
دکل مآلنده . حقا معناسنه ده کلور .

۱۲۴ (کَلَّا) و (کَلَّا) ایکسی بردن وهر ایکسی دیمک اوله رق
بری مذکر و دیکری مؤنث در . تنیه ملحقانده مذکور در .

۱۲۵ (کَم) تقدیر معناسنده هم ادات استفهام و هم ادات تکثیر در .
برنجی معناده (کم استفهامیه) تعبیر اولنور : کم الساعة = ساعت قاچ ؟ وایکنجی
معناده (کم خبریه) تعبیر اولنور : کم من ساعة عندی = بنده تقدیر ساعت وارد در .

عبارده مبداء و یا خبر و یا خود مابعدینه مفعول اولمق اوزره حل اولنور :
کم ولدک ؟ کم تزوجت ؟ کم اقامت ؟ کم من مسلم مسلم . بَکَم بَعَثَ = قاچه صاندک ؟
عَلَى کَم قَسَمْتَ = قاچه تقسیم ایتدک ؟ فِی کَم ضَرَبْتَ = قاچه ضرب ایتدک ؟
۱۲۶ (کَنَى) ایچون و تا که و دیو معنالرینه در . ونواصبند در . کَنَى
أَدْخَلَ = کیریم دیو .

ادات نفی اولان (لَا) یه اقتران ایله (کَنَى) اولور : کیلا یکون =
اولسون دیو . اولنه لام مکسوره کلهرک (لِکَنَى) دخی دینور .

(مَا) ء زائده ایله (کَنَى) اولوب تأثیر سنز قالور .

کَنِمَ = لَمْ : کیم عصیت = لم عصیت ؟

۱۲۷ (کَنَى وَ کَنَى) ذیت و ذیت کبی کنایاتند در . شوپله
و شوپله دیمکدر .

۱۲۸ (کَيْفَ) نصل معناسنه اسم استفهامدر . جمله اسمیه
اولنده خبر و جمله فعلیه اولنده حال اولور : کیف انت = نصلسین ؟
آخرینه (مَا) اتصال ایدرک کیفما دینلده شرط و جزا معناسنی

تضمن ایدر و جواز مدن اولور : کَيْفَمَا تَفْعَلْ أَفْعَلْ = سن هر نصل ایشلر
ایسهک بنده اوپله ایشلرم .

۱۲۹ (أ) برقاچ نوع لام مفتوحه وارد در : (۱) لام قَسَمدر که عبارده ده
مذکور و یا مقدر بولنان یَمِینک جوابنه داخل اولان لامدر : تالله لقد
أترك الله علينا . لتفتحن القسطنطينية . (۲) لام مُوَطَّئدر که یمنه بنایدیلان
کلامده ادات شرط اولنه کلش اولان لامدر : لئن اخرجوا لایخرجون [*] .

کلامده قسم تقدم ایتش ایسه بوندن صکره قسم لامی دخی
بولنه بیلور : والله لئن اکرمتنی لا کرمتک . (۳) لام جوابیه در که (لو)
(لولا) کلهرینک جوابنه کلان لامدر : ولور ردوا لعادوا . لولا اتم
لکننا مؤمنین . (۴) لام ابتداییه در که تأکید مضمونی مقصود اولان
جمله نك مبتداسنه و (آن) ایله مصدر اولانک خبرینه داخل اولان لامدر .
انا لنغفل والایام فی الطاب . انعم الیبت الخ . (۵) لام فارقیه در که
مخفف اولان (إِنْ) ی (أَنْ) شرطیه و نافیهدن فرق ایچون کلور :
وان کننا لحاطئین . (۶) لام تبییندر : هیت لک = سکا سیویلیورم
بروکل . و اذا قیل : هل لک فی هذا الامر ؟ قلت : اشد الهل .

۱۳۰ (أ) برقاچ نوع لام مکسوره وارد در : (۱) لام امردر که
امر غائبلرک اولنده بولنان و جواز مدن عد اولنسان لامدر . کندیسنی
واو وفاء و ثم تقدم ایدر سه ساکن اوقنور : لينفق ذوسعة من سعته
ومن قدر علیه رزقه فلينفق مما آتاه الله . ثم ليقضوا تفهم وليوفوا
نذورهم . (۲) لام تعلیلدر مدخولی اولان مضارع (أَنْ) ملفوظه و یا

[*] لام موطنه جمله شرطیه به مخصوص اولدینی ایچون : لعمرك لافغان
کبی جمله ده قسم صریحک اولنده لام مبتدا بخنده کچن لام ابتداییه در .

مقدرة ايله منصوب اولور: ليلوني. اثلا يعلم. (۳) لام عاقبت ونام آخر ايله صيرورت ولام مآلدر. بونك مدخولى اولان مضارع دخى منصوب اولور: فالتقطه آل فرعون ليكون لهم عدواً وحزناً. (۴) لام زائده دركه امر و اراده كى بر فعل متعدى يى تعقيب ايدن لامدر. مدخولى اولان مضارع ينه منصوبدر: وامرنا لنسلم. وامرت لان اكون ما يريد الله ليجمع عليكم من حرج ولكن يريد ليطهركم وليتم نعمته عليكم. (۵) لام جُحوددركه منفى اولان كان ويكون فعللرندن صكره زياده ايدىلان لامدر. بونك مدخولى اولان مضارع دخى منصوبدر. انجق بونده (ان) ك اظهارى جارى اولماشدر: ما كان الله ليطالعكم على الغيب. لم يكن الله ليغفر لهم. بوش قسم لام مكسوره فعله مختصدر. (التجى نوعى) حرف جر اولان لامدركه اسمه مخصوصدر. اختصاص وتملك وتعليل وتاريخ وعاقبت وظرفيت كى بر طاقم معانى يى مفيددر: الحمد لله. لله ما فى السماوات وما فى الارض. وانه لب الحير لشديد. أى ان الانسان من اجل حب المال لخيّل. وَلَدَتْ لَهُ لِحْصٌ خَلَوْنَ مِنَ الشَّوَالِ ابْنٌ، ثُمَّ مَاتَ لِحْصٌ بَقَيْنَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ. فلموت ماتلد الوالدة. صوموالرؤيته. أى عند رؤية الهلال. اخطار - حرف جر اولان لام مكسوره ندا بحثنده مذكور اسم مستغاث اولنده وبرده ياء متكلم مستثنى اولوق اوزره ضمائر اولنده مفتوحدر: يا زيدا. لك. له. لنا.

بعض افعاله كوره لام حرفى مفعول به اداى اولور: اذن له. وهب له. قال له. شهد له. شكر له.

بعضاً مُقْحَمٌ يعنى زائد اولور: ردف لكم = ردفكم [*]. لام

[*] وقد تكون مقحمة بين المتضافين: لا اباك = لا باك. لا اخاله = لا اخاه. ومنه قواهم: يا بؤس الحرب والاصل يا بؤس الحرب.

مقحمة بعض افعال متعدية فروعنده و انلره تقدم ايدن مفعول اولنده تقويه اداى اولور: فعال لما يريد. مصداقاً لما معهم. نزاعة للشوى. للرؤيا تعبرون. لرهم يرهبون.

۱۳۱ (لا) يوق ودكل [*] مغالرينه ادات نفيدر: لا اله الا الله =

جناب اللهدين بشقه الله يوقدر.

تَعَزَّ فَلَاشَى عَلَى الْاَرْضِ بَاقِيَا. وَلَا وَزَّرُ مَمَاقِضِي اللَّهِ وَاَقِيَا

يعنى صبر و سلو اوزره اول. چونكه ير بوزنده برشى باقى دكلدر

وجناب اللهك حكم وتقدير ايتديكى شيدن انسانى برملجا و باقى دكلدر.

(لا) حروف عاطفه دن دخى اولوب مابعدىنى ماقبلنه نفياً مربوط

واعرابده دخى اكا تابع قيلار: جاء زيد لا عمرو = زيد كلدى عمرو

كلدى. اكرم زيدا لا عمراً = زيده اكرام ايت عمروه ايمه. العلم درس

وتلقين، لا طرس وترقين = علم تدريس و تفهيمدر كتاب و كتابت دكلدر.

واو ايله اجتماعنده ادات عطف واودر. (لا) تأكيد نفى ايجون

كتورلمشدر.

(لا) كلة جواب دخى اولوب (نعم) مقابلنده استعمال اولنور: ما قال

لا ولا نعم = نه لا ديدى نه ده نعم.

(لا) ادات نهى دخى اولور: لا تَكْسَلُ = تنبلك ايمه.

مضارع اولنده مثبتى منفى دخى قيلار: يكتب = يازار. لا يكتب = يازماز

[*] اباك معنى لا. تبرئةك وايكنجى معنى ليس به مشابه اولان (لا) لك

ترجه سيدر.

ماضی اولنده دعایه اولور. لا کان = اولسون. لامات = اولسون
(صرف قسمه باق)

۱۳۲ (لَا بُدَّ) آریلق یوق دیمکدرکه لازمدر و واجیدر ماآنده
(لا) تبرئه ایله انک اسمندن عبارتدر. خبری خصوصی اولدیغیچون
محذوفدر «لا فراق موجود» سببکننده در.

بونی علی الاکثر (من) و بعضاً (و) حرفی ولی ایدر.

۱۳۳ (لَا تَ) لیسیه مشابه (لا) ایله تاء زائده دن عبارتدر.
اسماء زمان اولنده کوریلور: لات ساعة مندم.

۱۳۴ (لَا جَرَمَ) انقطاع یوق معناسنده اوله رق لابد و حقاً معنایینه در.

۱۳۵ (لَا سَبَّحًا) باخصوص معناسنده اوله رق مابعدینی ماقبلینه
ترجیحه مستعملدر.

۱۳۶ (لَا مَحَالَةَ) محلّ حواله سی یوق بویه اولمق ضروریدر
مفهومنده اوله رق (لَا بُدَّ) موقعنده مستعملدر.

۱۳۷ (لَدُنْ) عند کی ظرف مکان وزماندر و اضافتله مستعملدر.
لَدُنْهُ = انک نزدنده. مِنْ لَدُنَّا = ای من عندنا = کندی عندمزدن
لَدُنْ مَطَاعِ الْفَجْرِ = طلوع وقتنده.

۱۳۸ (لَدَى) عند کی قرب وحضورى مفیددر: لدی الباب =
قیونک یاننده.

ضمیره اضافتنده (علی) و (الی) کله لرنده اولدیغی کی الفی (ی) اولور.
لَدَيْهِ الْح. لَدَيْكَ الْح. لَدَيْنَا.

۱۳۹ (لَعَلَّ) بایک، احتمالک، مأولدرکه معنایینه ادات ترجیدر
نواسخده مذکوردر.

۱۴۰ (لَقَدْ) لام قسم ایله (قد) کله سنک بریره کلشیدر. قال الطّر مّاخ:
لقد زادنی حباً لنفسی أنى.

۱۴۱ (لِکَى) لام مکسوره ایله سالف البیان (کی) دن عبارتدر. ادات
نفيه مقارنتله شوپله اولور: لَکَيلاً. قال تعالى: لکيلاً تأسوا علی مافاتکم.
۱۴۲ (لِئَلَّا) لکيلاً کیدر. (ل أن لا) مخففیدر.

۱۴۳ (لَکِن) ادات استدراکدر. نونی مخفف دخی اولور،
نواسخدن وحروف عاطفه دندر.

۱۴۴ (لِمَاذَا) نه ایچون دیمکدر. (ذَا) نک حذفده مانک
الفی دخی محذوف اوله رق (لِمَ) دینور وینه او معنای مفید اولور:
لم تؤذوننى.

۱۴۵ (لَمَّا) ماضی اولنده حینی و مضارع اولنده نافی و جازمه در:
لما مات = وقتا که وفات ایتدی. لَمَّا يَمُتْ. (إِلَّا) معناسنده کلشدر.

۱۴۶ (لَمَّا) ادات نفیدر. مدخولی مضارع اولور و مجزوم بولنور
و معناسی ماضیه منقلب اوله رق منفی اولور: لم يدخل = ماخل =
داخل اولدی.

اولنه (لَمَّا) دخی کله رک: لما لم يدخل = وقتا که داخل اولدی.
ادات شرط کله رک: ان لم يدخل = اگر کیرمدی ایسه. ادات وصل

كله رك : وان لم يدخل = كيرمدى ايسه ده دينور : لم يدخل = لم يدخلوا الخ .

۱۴۷ (ان) نفى استقبال اداتيدر : مدخولى اولان مضارع منصوب
اولور : انْ يَدْخُلْ = كيرميه جك . لن يدخل . لن يدخلوا الخ .

۱۴۸ (لو) شرط اداتيدر : (ان) كى ماضى معناسنى مضارعه تحويل
ايتيوب . بلكه بونك مدخولى مضارع اولسه دخى ماضى معناسنه تحول
ايدر وجوابنده على الاكثر لام مفتوحه بولنور : لو جاءنى لا كرمته =
بكا كلش اوليدى اكا اكرام ايدردم .

(لو) معنى تمنى بي دخى مفيد اولور : ربما يود الذين الآ
۱۴۹ (لولا) لو ايله لادن عبارتدر اولماش اولسه ديمكدر .
بونك ده جوابى على الاكثر لام مفتوحه يقارن اولور : لو لا فلان
لهلكت = فلا نجه اولييدى بن هالك اولوردم .

جواب متقدم لامدن مستغنيدر : قل ما يعبا بكم ربي لولا دعاؤكم .
معناى تخفيض و توبيخده وتمنيده استعمال اولندينى دخى بعض
آيات شريفه دن نمايادر .

۱۵۰ (لوما) سابق الذكر (ألا) كى حرف تخفيضدر . (لولا)
معناسنه قوللانلدينى ده اولور .

۱۵۱ (آيت) كاشكى معناسنه ادات تمنيدر ونواسخده مذكورددر :

۱۵۲ (ايس) افعال ناقصه دندر . دكلدر و اولمدى معنارينه در .

يالكر ماضى اوله رق تصريح اولنور . نواسخ بختنه باق .

۱۵۳ (ما) موصوله ، موصوفه ، استفهاميه ، شرطيه ، مصدرية ،
زائده اولور .

(ماء موصوله) اسم موصول اولان مادر كه اوكه وشول شيكه ايله
ترجمه اولنور و كنديسنى (صله) تعبير اولنان بر جمله ويا شبه جمله تعقيب
ايدر : فهمت ماقلت . انا فاهم ما انت قائله . ارى ما عندك .
(ماء موصوفه) شى معناسنه اسم منكر اولوب كنديسندن صكره
بر صفت بولنان مادر : نظرت الى ما عجب لك . بشما شروا به . چند ما
هنالك مهزوم .

(ماء استفهاميه) نه ؟ معناسنه برشيدن سؤال ايچون اولان مادر :
ما عندك ! ماهو ؟ ماله ؟ ماغرك ؟ ومالى لا اعبد ؟

حرف جره ملاقاتنده الفى ساقط اولور ؟ عم ؟ مم ؟ فيم ؟
(ماء شرطيه) شرط وجزا اقتضا ايدن مادر . ايكي مضارعى جزم
ايدر وجزاسى نفس مضارع اولمدقچه - ف - حرفيله مصدر اولور :
ما يفتح الله للناس من رحمة فلا ممسك لها وما يمسك فلا مرسل له .
(ماء مصدرية) مدخولى اولان جمله يي مصدر حكمنده قيلان مادر :
ودوا ما عنتم . أى عنيتكم . عزيز عليه ما عنتم = عنيتكم . أى مشقتكم .
فذوقوا بما نسيتم . أى بسبب نسيانكم .

ماء مصدرية نك برده (زمانيه) قسمي واردر كه بر جمله نك مضمونى
ديكر جمله نك مضمونى مدتيه له توقيت ايدر : لا آتيك مادام فلان فى
بيتك = فلا نجه سنك او كده اولدقچه بن سكا كلم .

(ماء نافية) نفى وسلبه دلالت ايدن مادر : ما انا شاعراً (ياخود)
ما انا بشاعر = بن شاعر دكلم .

مبحث نواسخده افعال ناقصه دن صكره مذكورددر .

جمله فعلیه اوانده بولندیغه کوره مدخولی ماضی اولورسه منفی
اولور: ماجاء = کمدی. مازهب = کیتدی. مضارع اولورسه نفی حال
اولور: مایچی کلیور. مایذهب = کیتیور.

مازال. ما انک. ما برح فعللریچون افعال ناقصه بحثنده مقتضیه
مراجعت اقتضا ایدر.

(ماء زائده) بعض افعال وادواتک اواخرینه اتصال ایدن مادره:
قائما - آزکره. کثرما = چوق کره انما = الحق. کائما = صانکه.
ربما = اولورکه، بعدما. انما. فبما. عما.

اخطار - نافی و مصدریه وزائده اولان (ما) لر حرفدر.
موصوله و موصوفه و استفهامیه و شرطیه اولانلر اسمدر، موقع اعرابده
واقع اولور.

زائده اولانک بر طاقی (کافه) درکه مانع تأثیر دیمکدر: انما ربما.
۱۵۴ (ماذا) بونه؟ معناسنه درکه (ما) استفهامیه و (ذا) اسم اشارتدر:
ماذا التواني = بو تکاسل نه؟

(ما) خبر و (ذا) مبتدا و مابعدی صفتدر.
(ماذا) بعضاً کله واحده و یاخود (ذا) زائده عد اولنور:
ماذا صنعت؟ أي ما صنعت = نه ایشلدک؟ نه یابدک؟
ماذا قال آنفا. فارونی ماذا خلق الذین الایة.

اولنه لام مکسوره کله رک: لماذا جئت = نه ایچون کلدک؟ ما
ذا تقولون؟ ان قال النبی لکم. ماذا فعلتم؟ وانتم آخر الامم.

۱۵۵ (متی) زماندن سؤاله موضوعدر که نه زمان دیمکدر، متی
جئت = نه زمان کلدک؟ ویقولون: متى هو؟

ظروفدن وایکی مضارعی جزم ایدن جوازمنددر: متى اضع
العمامة تعرفونی.

۱۵۶ (مُذ) و (مُنْذ) ده و دنیرو معنارنده ظروفدن و حروف
جازه دندر، بری سکون و بری ضم اوزره مبنیدر.

بونلر حرف جر اولدیغه کوره (فی) معناسنه اوله رق مدخولی
مجرور اوقفور: مارأيتہ مُذِ الْيَلَةِ = بنانی بوکیچه کورمدم. اسم دخی
اولوب مدخولی اسم و یا فعل اولمقدن خالی اوله ماز. مدخولی اسم اولدیغه

کوره کندیلری مبتدا و مابعدی خبر اولمق اوزره مرفوع بولنور:
مذ (یاخود) منذ سنة = برسنه دره. وجاء: ومازلت ابني المال مذانا يافع.

رَعَى اللَّهُ مَنْ بِالْعِلْمِ يَشْغُلُ بِاللَّهِ * وَلَا سَيِّئًا مُذِ إِنَّهُ حَدَّثُ السِّنِّ [*]
مدخولی فعل اولدیغه کوره کندیلری اوست طرفده کی فعله ظرف

اوله رق محلاً منصوب بولنور: جئت مذ دعا = چاغردیغنده کلدم.
۱۵۷ (مع) برابر معناسنه بر اسمدر. اضافتله استعمالنده عبارتده

ظرف و یا صله و یا خبر: اولور: جلست مع زید. جئتک مع طلوع
الشمس. مصداقاً لما معکم. وطائفة من الذین معک. وهو معهم.

اضافتدن مقطوع اولدقده منون اولوب عبارتده حال واقع اولور:
جاؤا معاً = هپ برابر کلدیلر.

حَاتِمٌ إِذَا مَا الْحِلْمُ زَيْنَ أَهْلَهُ * مَعَ الْحِلْمِ فِي وَجْهِ الْعَدُوِّ مَهْيَبُ
۱۵۸ (مَنْ) کیم؟ و کیمکه و شول کیمسه که معنارینه استفهامیه

و شرطیه و موصوله اولور: من هذا = بو کیدر؟ من أخبرک = سکا

[*] الجوائد محرری و برجوق آثار مفیده مؤلفی متوفی احمد فارس افندیکن
مطبوع اولمیان آثار حاجزیدن شرح تسمیل النخصیله یازمش اولدیغی تقریظا بیاتنددر.
فی ۸ جمادی الاولی سنه ۱۲۸۳ وانا یومئذ شاب طار الشارب والیوم شیخ شایب.

کیم خبر ویردی؟ [۱] . و منهم من آمن و منهم من کفر = انلردن
کیمی مؤمن و کیمی غیر مؤمندر .

(مَنْ) لفظاً مفرد [۲] معنی جمع اوله بیلور؛ و من الناس من يقول
آمن بالله وبالیوم الآخر و ما هم بمؤمنین .

(مَنْ) موصوفه دخی اولوب غیر معین برانسان معناسی افاده ایدر
و مابعدی اکا صفت اولور: مررت بِمَنْ مُحْسِنٍ . اُی بانسان محسن .

وَ كَفَىٰ بِنَا فُضْلًا عَلَىٰ مَنْ غَيْرِنَا . حُبُّ الَّذِي مُحَمَّدٌ إِيَّانَا [۳]

۱۵۹ (مَنْ ذَا) بو کیم؟ دیمکدرکه (من) استفهامیه خبر و (ذا)

اسم اشارت و مبتدادر . اکر (ذا) دن صکره (الذی) بولنورسه اکا
صفت یا خود بدل اولور: من ذا الذی یشفع .

من ذا الذی ماساء قطّ . و من له الحسنی فقط

(ذا) نك (الذی) معناسنه اولدینی ده اولمشدر: من ذالقیبت؟ اُی

من الذی لقیته؟ (قال ابو نواس):

من ذا یكون ابانواسك . ان قتلت ابانواسك

«مَنْ لِي بِكَذَا؟» امثالی عباره «من یضمن لی بكذا» سبکننده درکه

فلان خصوصی پکا کیم ضامن اولور؟ دیمکدر .

[۱] من شرطیه (ما) شرطیه کبی ایکی فعل مضارعی جزم ایدن جواز منددر،
جزا نفس مضارع اولدقجه فایه مدخوله اولور: و من یمن الله فانه من مکرم .
و من ینفق الساعات فی جمع ماله البیت

[۲] منان و منون دبو مثنی و مجموع دخی اولمشدر .

[۳] بو پیتده کی (غیرنا) لفظی (من) . صفت اوله رق مجروردر . جزء صله
اوله رق مرفوع اولقی ایچون بر مبتدا تقدیر اولملیدر: هو غیرنا

۱۶۰ (مِنْ) حرف جر وادات ابتدادر . (دن) ایله ترجمه اولنور .

مِنْ أُسْبُوعٍ إِلَى أُسْبُوعٍ = بر هفته دن بر هفته یه .

تبعیض و تبیینه [۱] دلالت ایتدیکی دخی واردر: و قال رجل
مؤمن من آل فرعون . من تشبه بقوم فهو منهم . یحلون فیها من اساور
من ذهب . لله دره من رجل . یالها من لیله .

(من) تعلیلیه دخی اولورکه مدخولی مفعوله اولقی اوزره حل
اولنور: جئت من اجلك . رجعت من خوفي .

بدلیه و استغراقیه [۲] دخی اولور: ارضیتم بالحیاة الدنیامن الآخرة .
اُی بدلها . و مامسنا من لغوب .

اخطار — بعض افعال مفعول بهنه (من) حرفیله وصول و تعدی ایدر .
انی ترجمه ده (دن) دیمك اقتضا ایتز: بعه منی — انی بکا صات . آن رحمة الله

قرب من المحسنین . لایسخر قوم من قوم . من الذین آمنوا یضحکون .
(من) . یا خود (ما) یه مقارنتده (من) حرقنك نونی میه قلب

اوله رق ادغام کورر: یَمْنَنُ ، تَمَنَّا .

حرف تعریفه اتصالنده نونك بسبتون محذوف اولدینی لغت دخی
واردر: مَلَجِنٌ = من الجن .

۱۶۱ (مَنْ) یا پیه ، ایتمه کبی کلمه زجردر .

۱۶۲ (مَنْهَم) نه وار؟ نه اولدی؟ کبی بر استفهامدر .

۱۶۳ (مَهْلًا) آهسته طاوران ، عجول و شتابان اوله مآئنده فعلی

محذوف مفعول مطلقدر .

[۱] من تبیینیه ایچون تمیز بحثنه باقکتر .

[۲] من استغراقیه ایچون فاعل بحثنه باقکتر .

۱۶۴ (مَهْمَا) هر نه که معناسنه (ما)ء شرطیه کبی مستعمل و جازم مضارع در
مَهْمَا اَمَكْن = هر نه که اوله بیلور ایسه. «انت كَاتِبَةُ الْجَبَلِ مَهْمَا يُقَلُّ يُقَلُّ»
وَمَهْمَا يَكُنْ عِنْدَ امْرِئٍ مِنْ خَاطِبَةٍ • وَإِنْ خَالَهَا تَخْفَى عَلَى النَّاسِ تُعْلَمُ

۱۶۵ (نَعَمْ) آوْت دیمکدر که حرف جوابدر .

۱۶۶ (نِعْمَ) و (نِعْمَت) بری مذکر و بری مؤنث بر رفع فعل مدحدر که
مدحی افادهیه موضوعدر. غیر متصرفدر. یعنی بشقه صیغه لری یوقدر.
صور استعمالی شویله در : نعم الرجل زيد، نعمت المرأة هند. نعمت ملکه
القوم هند. نعم رجلاً زيد، نعمت امرأة هند. [۱] زید، نِعْمًا امرأة.
ان تبدوا الصدقات فنعماهی. نعمای عظیمکم به. ولنعم دار المتقين [۲]

۱۶۷ (وا) نَذَبَ اداتیدر که وای دیمکدر . منادی بچشته بافکر.
(وا) تعجب ایدرم معناسنده کلمشدر .

۱۶۸ (واهاً) تنوینسز دخی اوقنور . اوح، نه کوزل مآلنده کلمه
استحساندر : واهاله ماأطیه !!

مقام تلهفده دخی استعمال اولنور : لسانمزده کی واه واه کبی .
۱۶۹ (وَشْكَانَ) نقدر سرعتلی معناسنه اسم فعلدر .

۱۷۰ (وَتَى) کلمه تعجبدر. برینه خطاباً (وَتَيْكَ) و بریسی حقنده :
وَتَى لفلان . (کَاَنَّ) یه مقارناً : ویکَاَنَّ الح .

[۱] نم دادن مخففدر .

[۲] یوقاروده ذکر اولنان (بئس) و (بئس) کلمه لربیک حاشیه سنه باق .

۱۷۱ (وَيْحٌ) کلمه رحمتدر که واه یازیق مآلنده در : وَيْحٌ لفلان [۱]
وَيْحاً لفلان [۲]

نصب صورتنده اضافتله «وَيْحٌ فُلَانٍ، وَيْحُهُ، وَيْحُكَ، وَيْحِي» دخی دینور.
۱۷۲ (وَيْلٌ) کلمه عذابدر که مقام تعنیفده مستعملدر. صور استعمالی
(وَيْح) کلمه سی کیدر : وِیل للمطففين. وِیلَالهم، وِیلَاهُم .

حال نَذَبَ ده الف استغاثه ایله : وِیلِی. هاء سکت دخی علاوه سیله :
وِیلَاهُ. (وِیل) بدلنده بآه ایله (وِیل) دخی لغتدر [۳] .

۱۷۳ (وَيْلَةٌ) کلمه تعجب و استحاده در .

۱۷۴ (و) حروف عاطفه دندر. عبارات عربیه ده دائماً مفتوحدر.
مبتدأ بها اولان جمله نك اولنده کی و او، عاطفه دکل ابتداییه در. و او ابتداییه
حال واقع اولان جمله اسمیه نك اولنده (حالیه) دخی تسمیه اولنور. ماقبلنه
مربوط اولیان جمله مستقله اولنده کی و او (استینافیه) تعبیر اولنور .
بعض جمل معترضه اوائلنده دخی و او بولنوب (اعتراضیه) نامنی
آلور : ان الثمانين (وَبَدِّلْهَا) قد أحوجت سمی الی ترجمان .

و او ، مفعول معه و قسم اداتی دخی اولوب اولکی صورتده مدخولی
منصوب وایکنجی صورتده مجرور بولنور : سِرْتُ وَالنَّيْلَ . وَاللَّهِ .
(و او رُبَّ) رب حرفه بدل اوله رق مدخولنی لفظاً مجرور

[۱] مبتدا و خبردر .

[۲] فعل محذوفه مفعولدر : الزمه الله و بجا

[۳] عنتره نام شاعر جاهلینک :

«واقدر شفی نفسی و اذهب سقمها» قبل الفوارس ویک منتر اقدم»

قولنده (وِیلک) وِیلک معناسنه اوله رق مشروحدر .

١٨٥ (هَلْ) حرف استفهامدر : هل آتی ؟ هل هو آت ؟

ادات تحقیق و اادات نفی اولدینی ده واردر .

لام تبیین ایله «هل لك» الح دینلده سکا سویلیورم ؛ ایسترمیسین

دیمک اولور .

١٨٦ (هَلَّا) سابق الذکر (آلَا) کی حرف تحضیضدر .

١٧٧ (هَلُمَّ) بروکل ، بروکتور معنالرینه در . امر حاضر اوله رق

تصریف اولنه بیلور : هلم ، هلماء ، هلموا ، هلمی ، هلماء ، هلمن .

١٨٨ (هُنَا) و (هُنَاكَ) و (هُنَالِكَ) مکانه مخصوص اسماء اشارتدر . وظروفدن

معدوددر . جمل فعلیه ده مفعول فیه و جمل اسمیه ده خبر اوله رق حل اولنور .

١٨٩ (هَیْآ) حرف ندادر .

١٩٠ (هَیْتَ لَکْ) سکا سویلیورم بروکل دیمکدر .

١٩١ (هَیْهَاتَ) نقدر اوزاق معناسنه اسم فعلدر : هیهات هیهات لما توعدون .

هَیْهَاتَ جِئْتُ إِلَى دِفْلَى تُحَرِّكُهَا • مُسْتَطَعِمًا عِنبًا حَرَّكَتَ فَالتَقَطَ

١٩٢ (یا) ادوات ندانک اشهریدر : یارب ! یارب العالمین ! توفنی مسلماً

وألحقنی بالصالحین .

وصلی الله علی سیدنا محمد وعلی جمیع الانبیاء والمرسلین والحمد لله رب العالمین